

VAN DAKPANNEN
EN PADZOEKERS
DOOR JAN VELTMAN

NIJKERK G·F· CALLENBACH

VAN DAKPANNEN EN PADZOEKERS

DOOR JAN VELTMAN

GEÏLLUSTREERD DOOR E. J. VEENENDAAL

Dit is het verhaal van de dakpannen en van de padzoekers, zooals Ton Teiler dat zelf vertelde

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

I.

HOE DOM.

Wat waren we toch domme jongens, Dik en ik. Misschien was het met mij nog zoo erg niet; maar Dik was verschrikkelijk dom. Dom, dik en log; maar — zoo goed als koek. Van al mijn vriendjes was hij een tijd lang de beste.

„Ton, — zei hij — laten we heel dien stapel dakpannen in de gracht gooien, dan kunnen we daar over loopen, en zóó in de groote wei komen. Laten we het dadelijk doen; dat zal goed van ons zijn. Dan kan daar, waar we de pannen gooien, nooit iemand verdrinken!”

Zie, zoo wás Dik: hij wou altijd goed doen.

We waren in den grooten tuin, dien hij „onzen tuin” noemde. Een bijna even groote ruimte, vlak daarbij, noemde *ik* „onzen tuin.” We stonden bij de gracht te kijken naar een grooten stapel oude dakpannen, op een terrein tusschen hun tuin en onzen tuin.

Nu geloofde ik, dat die pannen aan zijn vader toebehoorden, en hij dacht misschien, dat mijn vader er de eigenaar van was.

„Toe, Ton, begin nu! 't Is goed van ons!”

Dik wierp de eerste pan in de gracht. Wat 'n plof! En wat spatte het water naar alle kanten heen! 't Zou een prettig spel worden; en als 't dan bovendien een goed

werk van ons was, zooveel te prettiger. Want ik wist, dat onze pret wel eens 't gevolg was van kwaad doen. En 't waren toch *hun* pannen, en niet de *onse*. En als zijn vader nu eens erg boos was, zou hij mij toch niets doen, want ik kon er mij op beroepen, dat Dik gezegd had, dat we dat móésten doen, en dat het goed van ons was.

Vooruit dan maar!

Eerst *hij* een pan in 't water gekletst en dan *ik*, dan *hij* weer, en dan *ik* weer. Wat waren we ijverig en wat deden we ons uiterste best. Onophoudelijk ging de eene pan na de andere de gracht in, zoodat het water altijd in beroering was. Wat hadden we een schik. En wat werden we kletsnat! Want als zoo'n pan plat op 't water neer kwam, was het, of 't water er onder uit naar alle kanten heen spoot. Of Diks geweten wel heel gerust was? Nu en dan herhaalde hij:

„Nietwaar, Ton? 't Is toch heel goed van ons. Want dan zal daar niemand kunnen verdrinken, en we zullen dan met een paar stappen in de groote wei zijn!”

Voor mij was 't zoo zeker niet, dat we een goed werk deden. Doch dat moest Dik nu maar weten. 't Ging van hem uit, we waren in hun tuin, en de pannen waren van zijn vader. Ik kon er dus geen kwaad mee. En die groote wei lachte mij even heerlijk toe als hem. Jonges, als we daar zoo gemakkelijk konden komen, zouden we er alle dagen zijn.

Dat de eigenaar van de gracht slecht over ons werk tevreden zou zijn, dáaraan dachten we niet. En 't kwam geheel niet in ons op, dat, als wij daar voor ons een dam hadden gemaakt, om gauw in de wei te kunnen komen, de koeien en paarden uit de wei ook over dien dam konden, en al spoedig een bezoek zouden brengen in dezen tuin, en — er alles vernielen.

„'t Is toch heel goed van ons, Ton!”

„Zeker, anders zouden we 't niet doen!”

Wat zweetten we beiden van dat harde werken. Wat hadden we 't warm.

„Gelukkig, Ton, dat we zoo kletsnat worden: dat is zoo frisch. Kijk, 't water loopt mij de kleeren al uit!”

„Kijk, Dik, mij ook al een beetje. 'k Ben al nat tot op mijn vel.”

Maar vuil waren we ook, van de pannen. En van vermoeidheid vielen we bijna om. We gingen even rusten in den grachtwal, en keken met verlangende oogen de groote wei in.

„'t Is heel goed van ons, Ton! — De andere jongens zullen ook blij zijn, dat ze nu gemakkelijk in de wei zullen kunnen komen. Bas zal er zijn grooten vlieger kunnen oplatzen. En Karel hoeft dan niet ver te loopen om gras voor zijn konijnen; hij kan uit de wei halen, zooveel hij wil!”

„Maar, Dik, dat mag niet! Je moogt geen gras stelen!”

„Weet ik wel; maar als hij door onzen tuin naar de wei gaat, dan is 't geen stelen. Want hier is toch nooit een agent. — Zie je wel, dat het heel goed van ons is? — Laten we maar weer beginnen!”

„Nee, eerst met 'n stok meten, hoe diep 't nog is, en of er al haast geen pannen genoeg in de gracht zijn!”

Dik zocht dadelijk een stok. Er was geen andere, dan die de lijn, waaraan 't waschgoed te drogen hing, omhoog hield. Dien stok nam hij; 't waschgoed smakte tegen den grond, doch dat was voor ons van minder belang. Wij aan 't diepen, aan 't meten.

„Als we maar pannen genoeg hebben, Dik!”

„O, dat hindert niet; dan vinden we wel steenen!” Hij

gooide den lijnstok daar neer; maar toen ik zeide dat die stok weer onder de lijn moest, probeerden we, dat samen te doen. 't Waschgoed echter woog veel te zwaar, en daarom haalden we er eerst enkele stukken af, zetten toen den stok op zijn plaats, en hingen alles weer over de lijn.

„Dat is toch heel goed van ons, Ton!”

Nou, maar *ik* was blij, dat dat niet moeders waschgoed was. Wat was het door onze behandeling vuil geworden.

„Ton, dat vuil droogt er wel weer af!”

Wij begonnen weer aan ons werk. En nu bleek spoedig, dat Dik veel sterker was dan ik. De pannen werden mij te zwaar.

„Dik, ik kan niet meer, zóó moe ben ik.”

„Hindert niet, Ton; zal ik wel telkens twee gelijk er in gooien. Maar jij moet bij mij blijven!”

„Maar ik moet zóó boterham eten!”

„Nee, dat hoeft niet. Ik haal straks boterhammen van moeder, voor mij en voor jou, en 'k zal dan wel aan je moeder zeggen, dat je bij ons boterhammen eet!”

Dat kon heel gemakkelijk, want wij woonden naast elkaar, en de achterdeur van ons huis was vlak bij die van hun huis. Samen boterhameten deden we dikwijls, óf ik bij hen, óf hij bij ons. De boterhammen van zijn moeder waren echter gewoonlijk veel beter gemeubileerd dan die van mijn moeder, en ik vond het dus heel best, dat hij straks boterhammen voor ons samen van zijn moeder zou halen. Een heele poos werkte hij hard alleen.

„Ton, nog honderd, dan kunnen we er wel over!”

Dat prikkelde mij tot krachtsinspanning, en ik hielp weer mee, dakpannen in de gracht gooien. Tot . . . eindelijk . . .

„Ton, nu kun je er wel over!”

„Ga jij zelf er eerst over!”

„Nee, jij, want jij bent nu bij mij in onzen tuin, en straks krijg je ook boterhammen van ons!”

Hij bedoelde daarmee, dat ik daardoor verplicht was, te doen, wat hij wenschte. Kun je begrijpen!

„Nee, Dik! jij eerst, want we zijn hier in jullie tuin. Als 't in onzen tuin was, zou *ik* het eerst doen!”

Dat was reden voor Dik genoeg.

„Goed, maar dan zul je mij vasthouden!”

't Waagstuk werd ondernomen, zooals een bangerd de kracht van 't ijs probeert. Ik hield hem vast, en hij zette heel voorzichtig eerst den eenen en dan den anderen voet op een pan; toen op een andere, een derde, een vierde. 't Ging vrij goed; wel liep hij tot de enkels door 't water, omdat de pannen nog beneden 't watervlak lagen; maar 't bleek wel vertrouwd te zijn. Hij liet mij los, stapte alleen verder, gleed even uit, zoodat hij tot de knieën in 't water schoot, maar kwam toch veilig aan den overkant. Van blijdschap klapte hij in de handen en riep „hoerah!”

„Dik, domoor! hou je mond! — Als ze je toch eens hoorden, en zagen!”

Mijn hart was niet gerust op dat goetdoen van ons. Dik kwam gauw weer over den dam terug, en fluisterde nu: „Zie je wel, dat het best gaat? — Maar er moeten nog meer pannen in!”

Ja, dat had ik wel gezien.

„Laten we dan maar weer beginnen. — Nee, Dik, ik weet beter: ga jij nu eerst boterhammen halen. Dan zijn we weer sterker!”

„Ja!” zei Dik en wilde dadelijk gaan. Doch juist zagen we de tuin deur opengaan en de meid met de leege wasch-

mand er door komen. Dik snapte nog niets; maar ik wel.

„Dik, jongen, Daatje om 't waschgoed! — Gauw weg! — Daar, achter 't kippenhok, dan ziet ze ons niet!”

Het dient geweten, dat *onse* tuin vlak achter ons huis was; maar *hun* tuin lag afgezonderd, en was, behalve aan den grachtkant, geheel ommuurd. Om er te komen, moest men de steeg tusschen onzen tuin en de mandenmakerij van Maljan door. In onzen tuin konden we van twee kanten bespied worden; in hun tuin alleen van den weidekant. Maar dáár waren bijna nooit menschen.

We zaten reeds gedoken achter 't kippenhok. Daatje had er zelfs geen vermoeden van, dat wij in den tuin waren; en wij zagen haar in al haar doen. 't Was een goede, ijverige Daatje; ze had het altijd verbazend druk, omdat Diks moeder ziekelijk en zwak was. Mijn ouders spraken altijd met veel hoogachting en soms met medelijden over die trouwe Daatje, die daar zulk een vreeslijk zwaren dienst had, en toch in dien dienst bleef om die altijd lijdende vrouw. Ik wist dat. En ik wist hoe onze dienstbode, en moeder ook, vaak jammerden, als er een hond of een kind over 't waschgoed op de bleek had geloopt.

We zagen Daatje naar de drooglijn gaan, goedsmoeds als altijd. Maar plots zag ze haar wasch — vuil alsof 't zóó uit de sloot was gehaald. Als wanhopig sloeg ze de handen in elkaar — — en dan begon ze te huilen. O, wat greep me dat aan: 'n groot mensch huilen. Dik scheen dat aan mij te zien.

„Moet je niks om geven, Ton! Ze huilt wel meer!”

Ja, maar nu huilde ze, om wat wij hadden gedaan, om wat ik mee had gedaan. Ik voelde hoe slecht we waren — — — neen, hoe slecht *ik* was. 't Was *mijn* schuld, dat

die arme Daatje heel die wasch moest over doen. Ik had wijzer moeten zijn dan Dik.

Toen ze al weer weg was, bleef ik achter 't kippenhok; ik durfde niet in 't volle licht komen.

„Nou, goed, blijf jij maar hier; *ik* ga nu boterhammen halen. — En als we dan weer sterk zijn, gooien we al de pannen nog in de sloot!”

't Was toen zes uur.

Om halfzeven was hij nog niet terug.

Om zeven uur — de zon ging al onder — nóg niet.

'k Bleef in mijn schuilhoek tot halfacht, tot acht uur; maar Dik kwam niet. Wat had ik 'n honger, en wat verveelde ik mij. Waar bleef Dik dan? Waarom kwam hij niet? Had hij misschien een anderen vriend gezocht?

't Begon te donkeren en nu sloop ik naar de tuindeur, die — door Daatje gesloten was. Ik was nu opgesloten. Ja — als er die pannen dan niet in de sloot waren.

„Goed van ons!” — had Dik zoo vaak gezegd; maar nu wist ik, hoe goed dit voor mij was: ik kon mijn gevangenis ontvluchten. — — —

Ja, maar dan moest ik toch nog tot de enkels door 't water. Mijn kleeren waren nu wel weer zoo goed als droog; maar dan zou 'k toch nog met natte voeten thuis komen: moeder zou dat gewaar worden en dan — — —

Neen, niet over den dam. Zou 'k niet over dat muurtje kunnen? — Er af zou gemakkelijk genoeg gaan; maar om er eerst boven op te komen! — Mooi, daar stond een groot

leeg vat. Ik rolde het tot bij de deur, en even later zat ik op den muur. Maar nu scheen het toch moeilijk om

naar beneden te komen, zonder armen of beenen te breken. In 't klimmen was ik geen held. Toch kwam ik beneden, zonder een arm of been gebroken te hebben, maar mét ontvelde vingers.

Au, wat deed dat pijn!

'k Sloop de steeg in en dan door de deur van onzen tuin. Daar bleef ik wat rondrentelen. Want ik wilde nu eerst

liefst weten, waarom Dik mij in den steek had gelaten, en dan — moest ik trachten, ongemerkt thuis te komen. En 't begon al te donkeren.

'k Hoorde in de steeg de stem van Cor de Bie, even oud als ik, maar een hoofd kleiner.

„Cor! — Cor de Bie!”

„Wat wou je?”

„Weet je, waar Dik is?”

„Dik Koorner? — Die moest om zes uur al naar bed. Hij had zeker in de sloot gezeten, want hij was tot den hals toe nat. Daatje heeft hem in 't schuurtje uitgekleet: 'k heb 't gezien. En zóó moest hij naar bed!”

Ik behoefde niets meer te vragen; begreep alles. Ook, dat Dik niets verklikt had. In dat opzicht kon ik gerust naar huis gaan. Als me nu maar niet gevraagd werd, waar ik was geweest.

'k Sloop naar de achterdeur, opende deze stil, en zette mij op den drempel neer. Even later kwam moeder door de gang. Wat klopte mij 't hart.

„Zoo, Anton! Zit jij daar nog te genieten? Kom, jongen! 't wordt al laat!”

Ha, gelukkig! Moeder wist van niets, en had geen vermoeden van eenig kwaad! Van een vermaning of bestraffing zou er dus geen sprake zijn.

Maar 'k had zoo'n razenden honger! En 'k durfde 't moeder niet te zeggen, want zij was zeker in den waan, dat ik boterhammen had gegeten met Dik, en juist dáárom vroeg ze me niets. Als 'k moeder zei, dat ik honger had, zou ze gaan vragen, of 'k geen boterham had gehad, en 'k zou moeten antwoorden, moeten — de waarheid zeggen.

Maar 'k wou liever honger lijden dan alles zeggen: van de pannen, van 't waschgoed, en hoe kletsnat we waren geweest.

'k Ging naar bed.

Maar slapen kon ik niet. 'k Had zoo'n honger, en 'k zag al maar die goede, ijverige Daatje huilen.

In huis was het eindelijk heel stil, en op straat hoorde

je in 't geheel geen drukte meer. 't Was nu zeker al nacht.

Naar, als je zoo'n honger hebt. Zou ik . . . zou . . . hé ja, als 'k nu maar veel water dronk, zou de honger wel overgaan.

Heel stil kroop ik het bed uit en zocht tastend de waterkaraf . . . Wat? Waren ze bij Koorner nog op? — Ik zag daar licht in de waschschoor. Zou . . . En zoowaar, Daatje was daar aan 't uitspoelen van de wasch, die wij zoo vuil hadden gemaakt. Alle menschen slieden nu, rustten nu, en zij, misschien de meest vermoeide, moest werken. Deed ze 't huilend? — 'k Weet het niet. Maar *ik* had mijn spijt wel luide willen uitschreeuwen.

Neen, naar bed wilde ik niet; 'k wilde blijven kijken naar Daatje, tot ze het werk gedaan had en naar bed ging. 'k Hoorde voetstappen . . . Moeder zeker. Maar was die dan ook nog op? Of . . . Moeder kwam vaak, eer ze zelf ging slapen, naar mijn bed, en vroeg dan:

„Anton, heb je al gebeden?” — Dat zou ze ook nu vragen, en 'k zou „Nee, moeder!” moeten zeggen. — Maar 'k hoorde niets meer. 't Was moeder zeker niet. Wie dan wel? Of had ik 't mij maar verbeeld? — Toch had het nu in mij gevraagd:

„Anton, heb je al gebeden?”

Neen! — Ik kón nu ook niet bidden; durfde niet. Maar moeder zei altijd, dat als ik zelf niets te bidden had, dan moest ik maar bidden 't gebed, dat de Heere Jezus zelf ons had geleerd. En mijn lippen prevelden:

„Onze Vader, Die in de hemelen zijt! Uw — — — —

— — — — —
en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven

onzen schuldenaren; en leid ons niet in verzoeking, maar

'k Dacht al maar aan „verzoeking”. Wie had mij in de „verzoeking” geleid? — Dik? — De Booze? — Toch, 't waren nu *mijn* schulden, mijn zonden. *Mijn* schuld, dat Daatje nu — in den nacht — werken moest.

'k Ben zeker op den stoel in slaap gevallen. 's Morgens schudde broer Wim mij wakker met de woorden:

„Waarom kleed je je niet?”

II.

NOG DOMMER.

Bij en in de school zocht ik tevergeefs naar Dik. Toen de namen werden afgeroepen, en meester vroeg, of ook iemand wist, waarom Dirk Koorner niet op school was, zei Cor de Bie: „Meester, hij heeft in de sloot gezeten en is nu ziek!”

Dat hij ziek was, daar schrok ik van. Mijn hart klopte onrustig, want ik voelde mee schuld aan zijn ziekte. Toch verzweeg ik alles, wat ik van 't geval wist. In school dacht ik aan niets dan aan wat Dik en ik gisteren samen hadden gedaan, en aan 't huilen van Daatje. Uit school liep ik gauw naar huis, en vertelde aan moeder, dat Dik niet op school was geweest.

„Zou hij ziek zijn, moeder?”

„Niks van gehoord. Vraag het zelf even!”

Zelf vragen — — — 'k Durfde niet. 'k Drentelde den tuin in, en hoorde, tot mijn verbazing, in den grooten kelder — niet in den provisiekelder — een kip kakelen. Wat was dat nu?

„Moeder! er zijn kippen in den kelder!”

„Ja, vader heeft er nog zes bij gekocht, en omdat er eerst nog een hok moet gemaakt worden, ze zoolang in den kelder gelaten!”

Natuurlijk dook ik dadelijk den kelder in, om de nieuwe kippen te zien. En 'k was daar nog maar even, of 'k hoorde moeder, die de achterdeur was uitgegaan.

„Zeg, Daatje! Is Dik ziek?”

Dadelijk sloop ik naar het ijzergaas-raampje, waar 'k alles kon zien en hooren. Daatje kwam stil naar moeder toe en vertelde als geheim:

„Nee, juffrouw! hij is zoo gezond als een visch; maar gisteren kwam hij kletsnat thuis; hij had zeker weer in de sloot gelegen. En omdat er geen schoon onder-

goed voor hem was, moest hij maar naar bed. En wat er met de schoone wasch gebeurd is, *ik weet* het niet; maar vuil, juffrouw, dat het aan de lijn hing, 'k heb 't van me leven zóó niet gezien. 'k Heb 't alles weer moeten uitspoelen. En nu zat er voor Dik niks anders op, dan dat hij in bed moet blijven, tot zijn goed droog is. Maar je kunt dat aan iedereen niet vertellen, juffrouw. 't Lijkt zoo arm, als je zoo krap in je ondergoed zit. En 't hoefde zoo niet. De baas verdient geld genoeg; maar hij verdrinkt te veel. De juffrouw heeft er verdriet genoeg van. En dan nog ziekelijk en doodzwak bovendien. En dan die jongens! — Dik zou

wel goed zijn, maar zijn vader bederft hem. Nu óók weer: de jongen komt kletsnat en vuil in huis, en zijn vader staat er bij te lachen. De juffrouw zou ze wel een beter opvoeding geven; maar die ligt meestal te bed. En *ik* sta voor alles, voor àl de narigheid. Den eenen dag de vader dronken, en den anderen dag de oudste zoon. Gisteren Dik in de sloot, en eergisteren had Griet de kleeren vol mosterd. En die vader altijd maar lachen. Wat zal 't nu vandaag weer zijn! — Maar het doet me goed, dat ik voor u mijn hart nog eens kan uitstorten. Anders zou je er je verstand bij verliezen. En dan moest u nog eens àlles weten. — — —”

Ze werd geroepen, en liep gauw heen.

Ik had alles gehoord. Ik wist wel, dat Koorner soms dronken was: 'k had het wel gezien. Van Dolf, den oudsten, wist ik het óók wel. Doch ik begon nu maar eerst te begrijpen, dat zoiets heel slecht was, en dat de juffrouw en Daatje daar veel verdriet van moesten hebben. Dat verdriet voelde je, als je Daatje zag of hoorde.

In de kippen stelde ik geen belang nu; 'k verliet den kelder en dreutelde den tuin in. 'k Had zooveel te denken. En hoe meer ik nadacht, hoe meer ik begreep. 'k Had altijd gemeend, dat de Koorners veel rijker waren dan wij, omdat ze daar zulke lekkere boterhammen aten, en omdat Dik nu en dan veel centen van zijn vader kreeg, en ze mocht versnoepen. Nu begreep ik in eens goed, waarom Dik blij was, als hij zag, dat zijn vader weer te veel óp had: dan kreeg hij centen.

Maar ik begreep nu ook, waarom die goede moeder altijd zoo bedroefd was. En 'k had wel eens bij haar gestaan, als ze in den ziekenstoel zat. Op een tafeltje naast haar

lagen boekjes en ook een kerkboekje. Dat kerkboekje gaf me te denken. Misschien was juffrouw Koorner wel een vrome vrouw. En zeker dáárom was Dik zoo'n goede jongen, en wou hij altijd goed doen.

En ik? —

Mijn vader en moeder vreesden beiden den Heere, en een broer en een zuster van me ook. Daarvan was ik zeker.

Maar ik? — — — —

Als Dik maar een jongen van óns was, dan zou hij wel echt een Godvreezende jongen zijn.

Maar ik? — — —

Dien dag bleef ik, behalve dat ik naar school ging, op ons eigen gebied, in huis of in den tuin, omdat ik nu niet bij Dik kon zijn.

Den volgenden morgen hoorde ik Dik bij onze achterdeur. Gelukkig! — Want het was Zaterdag, en dan hadden we geen school en konden dus den heelen dag samen zijn. We gingen dadelijk naar hun tuin. Cor de Bie wou ook graag mee, maar Dik wilde nu niets van hem weten. „Hij verklikt alles!” — gaf hij mij als reden op.

Vreemd; hij scheen in 't geheel aan geen gracht en dakpannen te denken; en ik kikte er zelfs niet van.

„Ton! wij gaan op de leeuwenjacht!” zei hij, toen we in den tuin waren. — „Kijk, een geweer en een dolk, en jij bent — — — wat je maar liefst wilt: hond of polsdrager. Maar ik moet de leeuwen doodschieten!”

Onze petten en zakdoeken zouden roofdieren zijn: ze werden hier en daar achter een boom of vat gelegd, en de jacht begon. Doch in eens kreeg Dik een beter idee. „De kippenren open zetten, en dan jagen op de kippen!”

Hij was hier heer en meester, en ik liet hem dat. Het deurtje werd opengezet, en de kippen liepen den tuin in.

Nu begon de jacht, echt een wilde jacht. De beesten wisten niet, waar ze zich zouden bergen, tot

ze over de gracht in de wei vlogen. En nóg scheen Dik er niet aan te denken, dat wij ook heel gemakkelijk daar konden komen.

„Ton, misschien is er nog een leeuw in zijn hol. Ik ga kijken!”

Hij ging naar 't kippenhok, opende het deurtje, dat vlak bij de nesten was, en, ja, daar zat een kip op 't nest.

„Dood zul je! Dood!”

Hij nam zijn dolk, een scherp gepunt stukje lat, en hakte daarmee in de kip, die, schreeuwend, de vlucht wilde nemen, maar vast werd gegrepen en zóó gestoken, dat ze als dood neerlag.

Nu in eens kwam Dik tot bezinning.

„'t Is toch goed van ons, Ton, dat we het arme dier dood gemaakt hebben; want hij was

zeker ziek, anders was hij daar niet alleen in dat donkere hok gebleven. 't Is heel goed van ons; nu is 't arme dier in eens uit zijn lijden verlost."

Ik zei niets.

„Ton, 't is toch goed van ons!"

„Van óns? — Ik heb er geen schuld aan!"

„Jij hebt het toch mee gedaan, want jij was er bij!"

In mijn hart gaf ik hem gelijk: ik had wel niet mee gedaan; maar ik had het gemakkelijk kunnen beletten.

Zijn geweten scheen ook wel wat te zeggen.

„Maar, Ton, vader geeft er niet om. 'k Mag best een kip doodmaken; 'k mag alles voor vader!"

„Ik zou het niet gedaan hebben, en mijn vader zou zoiets heel slecht van mij vinden en er mij voor straffen!"

„O, jou vader! Maar mijn vader is zoo goed als er nergens op de wereld meer een is!"

Zwijgend stonden wij bij de doode kip. Er moest nu iets gedaan worden.

„Ton, nou weet ik het: we gooien 'm over de gracht, dan zijn *wij* er af!"

Roef, daar ging de kip over — — — Mis, ze kwam in de gracht terecht, dicht bij den overkant. En nu bleek, dat ze nog leefde. Dik haalde gauw weer den lijnstok, om het

beest op het droge te helpen. Hij scheen den dam geheel vergeten te zijn. Ik niet; ik liep er over, haalde de kip uit het water en legde ze in 't gras neer. En nu wist Dik in eens weer alles van den dam.

„'t Is waar ook! — zei hij — ik was 't vergeten. 't Was toch heel goed van ons, dat we dat gedaan hebben. Nu hebben we de kip kunnen redden!”

„Maar ik heb natte voeten!”

„O, dat is niks! Wij moeten dadelijk er meer pannen bijgooien: dat is goed van ons: dan krijgen we geen natte voeten meer!”

Hij begon weer pannen in de gracht te gooien, en, hoewel eerst aarzelend, volgde ik zijn voorbeeld. Als ik het niet deed, deed hij het toch. En 't was zulk een prettig spel! En 't waren toch *hun* pannen!

Eindelijk lagen al de pannen in de gracht. Nu konden we er over, zonder dat we natte voeten kregen.

„Maar, Dik! nu kunnen ze de pannen zien!”

„Nou, wat zóú dat! 't Is toch goed van ons. Nu kan daar niemand verdrinken, en wij kunnen er nu droogvoets over!”

„Ja, maar als ze het zien — — — — al die pannen!”

O, daar wist Dik wel raad voor. Met zijn handen wroette hij graszoden los uit het groote bleekveld, en ik moest daarmee de pannen bedekken. Wat 'n werk was dat, vooral voor hem; maar we kregen het toch klaar. Hij keek naar de zwarte gaten in 't bleekveld.

„Ton, het is toch goed van ons, want nu kunnen ze de pannen niet meer zien, en wij kunnen er nog beter over. Ik zal wel eerst!”

Terwijl hij over den dam ging, en weer terug, en nóg

eens en nog eens, zag ik, hoe vreeselijk vuil hij was, en nu pas dacht ik weer even aan Daatje, en aan haar tranen. Dan ook ik over den dam, éénmaal, tienmaal, o, wat prettig. Dan met ons beiden de wei in. O, wat verrukkelijk hier in die wijde wereld!

Ja, maar iedereen zou ons nu kunnen zien! En 't was hier verboden terrein! En 't was hier zoo licht, zoo bang licht met den hemel zoo dicht bij je, vlak boven je; heel anders dan tusschen de huizen en onder de boomen.

„Dik, als ze ons hier zien — — — — —”

(Ik maakte, dat ik weer bij de gracht kwam, in 't donker van de hooge boomen. Dik scheen daar ook niet gerust te zijn en kwam gauw naar me toe. — Wat hadden we er ons veel van voorgesteld, en nu durfden we niet.

Als inbrekers, die niet durfden, stonden we bij de gracht, beiden met dezelfde gedachten, zooals mij bleek, uit wat Dik zei:)

„Ton, ik weet wat: met meer jongens, dan durven we wel. Met Bas en Karel, en Piet Winkler, en Tom, en — — — Op straat zullen we er genoeg vinden. Maar Cor de Bie is een verklikker, die niet!”

„Nou, maar er zijn wel meer verklikkers!”

„Hindert niets. We vragen ze eerst, of ze verklikkers zijn: verklikkers mogen niet mee!”

„Nee, Dik, dan liegen ze toch. Bas is geen verklikker en Karel ook niet. Laten we eerst met ons vieren gaan, en dan een anderen keer nog weer een paar er bij!”

Zóó zouden we doen. Intusschen was 't middag geworden en moesten we gaan eten. Na 't eten zouden we elkander wel terugvinden.

Opnieuw trok het mijn aandacht, dat Dik er zoo vreeselijk

vuil uitzag, en ik dacht dadelijk aan Daatje; zij zou van nacht weer moeten wasschen.

„Dik, je mag wel bij ons eten. Want als Daatje je ziet, zal ze weer gaan huilen!”

Dat Daatje huilde, daar gaf hij niet om; maar hij wou graag bij ons eten; ik zou dan wel aan Daatje zeggen, dat Dik bij ons at.

„Weet je, Ton? — Ik hoor het zoo graag, als je vader bidt. Mijn vader kan dat niet, en hij bidt nooit. Maar moeder wel, stilletjes.”

Dik at bij ons.

Toen de maaltijd afgelopen was, vroeg broer Wim, die een boodschap had te doen in een naburig dorpje, of Dik en ik megingen. Nou, of we daar zin in hadden. We gingen mee, en genoten veel. Bij donker eerst kwamen we weer thuis. Dik zag er niet vuil meer uit: zijn kleeren waren gedroogd, en de vuile aarde er met een hand vol takjes afgeborsteld. Daatje zou dus niet hoeven te huilen; en ik zou rustig kunnen slapen.

Slapen — — bijna was ik ingedommeld — — daar kwam een kip — — dood — — nee, ze leefde nog — — ze hijgde — — zieltoogde — — — schreide — — — — Haar kleine stervende oogen keken mij zoo droevig aan.

Wie zou, met zóó iets voor oogen, kunnen slapen?

Den volgenden dag, Zondag, zat ik in de kerk te slapen. In de zondagsschool tuimelde ik van de bank, en 'k hoorde een jongen zeggen:

„Mijnheer, hij sliep!”

Heel den dag zag ik Dik niet. Hij en zijn zus gingen altijd naar een andere kerk dan wij.

III.

PADZOEKERS.

Ik had een mooi plannetje gemaakt voor de komende week: wij zouden woudloopers zijn, Dik en ik en nog enkele vertrouwde makkers. Woudloopers, padzoekers; van padvindere wisten we toen nog niet. Van uit Koorners tuin over den dam, dan de wei in, en weer ergers over de gracht door de tuinen en dan altijd verder en verder. Een pad zouden we zoeken, dat niemand anders kon vinden, en waar we van alles zouden ontdekken. Ik was geheel met dat plan vervuld, en Maandagmorgen al vroeg buiten, om er met Dik over te spreken. Toen ik hem zag, ging ik hem opgetogen tegemoet.

„Dik, nu weet ik heel wat moois!”

Maar hij was met iets anders vervuld:

„Ton, weet je al, dat kleine Letta gestorven is?”

Ja, ik wist het, maar het had me koud gelaten.

„Zij is nu in den hemel, Ton! — 't Is daar heel mooi. Kom jij ook in den hemel?”

Die vraag pakte mij. Ik trok de schouders op, alsof ik daar geen antwoord op kon geven. Maar ik dacht: als ik niet anders word, dan ik nu ben, kom ik niet in den hemel.

„Ik wel!” zei hij, en ik geloofde dat van hem.

„Ton, wij moeten altijd goed doen, dan komen we in den hemel!”

Altijd goed doen — — — En wij deden zooveel, dat niet goed was. Maar dat zou nu anders worden; voortaan wou 'k altijd goeddoen. Met die gedachten vervuld, drentelden we, zwigend, naar school.

Onze klasse was de hoogste, en in 'tzelfde vertrek was nóg een klas, en voor beide klassen was er slechts één onderwijzer. Zoodra de meester vóór de andere klas stond, hadden wij, als we 't niet te grof aanlegden, vrij spel. We moesten sommen uit het rekenboek maken. Maar ik was weer geheel vervuld met mijn padzoekersplan. Ik keek naar Bas, om hem toe te wenken, dat ik iets van belang met hem had te bespreken. Maar juist was hij in gevecht met Dik. O, wat kreeg Dik er van langs. Gelukkig, de meester merkte het, en daarom werd het gevecht even gestaakt. Zoodra ik weer keek, wenkte Dik mij, dat ik hem moest helpen. Natuurlijk, hij was mijn vriend, ik moest hem bijstaan. Bas was ons beider vriend; maar terwille van Dik schudde ik hem mijn gebalde vuist toe.

„Ik zal jullui allebei!” dreigde Bas over drie banken heen, en nu voelde ik mij verplicht, hem met bedreigingen te beantwoorden. Even ging het zóó heftig, dat de meester er een eind aan maakte, door ons alle drie naar het turfhok te transporteeren.

Nauwelijks echter had hij de deur weer toetrokken, of Bas pakte Dik bij de lurven en smeed hem tegen den grond.

„En nu jij er bij!” zei hij, en meteen lag ook ik tegen de wereld. Als ik echt boos was, kon ik wel vechten; maar ik was niet boos, zelfs niet, nu hij mij boven op Dik had geduwd, en we met ons beiden in het turfmoalm lagen te wroeten.

„Heb je genoeg, of niet?” vroeg hij, terwijl hij ons beiden de knieën op den nek hield.

„Ja!” zei Dik, en ik zei ook „Ja!”

Hij liet ons opstaan; wij sloegen ons het molm van de kleeren, en daarmee was alles vergeten en vergeven. We keken elkander aan en begonnen te lachen. Dik wilde met turven gaan kegelen; maar ik dacht aan mijn plan.

„Bas, doe je mee? — Als we in Diks tuin zijn, kunnen we in de groote wei van mijnheer Haverslag komen, en van daar over de gracht naar overal heen. Woudloopers zijn we dan, en we gaan padzoeken. Om vier uur uit de middagschool. Doe je mee?”

Hij kneep zijn linkeroog toe, en zei: „Ja!”

Bas was geen gewone jongen. Hij kon naaien, breien, haken, smeden, soldeeren; ik denk, dat hij alles kon. Op school was hij de knapste en kreeg de meeste straf. Want hij was altijd heel gauw met zijn werk klaar, en haalde dan allerlei streken uit. Als er wat raars gebeurde in school, kreeg hij altijd de schuld. Maar *wij* wisten, dat hij niet altijd de schuldige was. Niet altijd. De meester hield niet van hem.

Zelden speelde Bas met de jongeris; meest liep hij alleen, en dan liefst in sloppen en stegen en hokken; de verborgenste plaatsen schenen hem 't liefst te zijn, ook 's avonds in het duister. Maar als 't ijs geprobeerd of er in hooge boomen en over gevaarlijke muren en schuttingen geklommen moest worden, dan was hij Pietje de voorste. Hij was vlug als een kat, en toch liep of wandelde hij altijd met heel lange schreden, 't hoofd, een beetje op zijn in den nek, en 't eene oog gesloten.

Even tuurde hij omhoog.

„Willen jullui er uit, dan zal ik je helpen; dan kun je buiten spelen!”

Dik en ik keken rond en we zagen geen andere deur dan waardoor we uit de school hier waren gekomen.

„We kunnen er immers niet uit!”

„Zoo, kijk dan eens!”

In een wip had hij een dakspant te pakken, schoof een paar pannen weg, en zei:

„Kijk, hier kun je gemakkelijk door!”

„En jij dan?”

„Ik blijf hier; maar ik zal jullie wel er uit helpen, en dan schuif ik de pannen weer op hun plaats. Als meester dan komt, doe ik, of ik van niks weet. Toe, ik zal je helpen. 't Is gemakkelijk genoeg!”

Wij durfden niet. Bas kwam naar beneden, en vertelde ons vreemde dingen van de Mohamedanen. Hij wist altijd wat nieuws en wat raars; want hij las allerlei boeken.

In school hoorden we een groot rumoer, en dan ook op straat. We wisten dat de school was uitgegaan. Nu zou de meester ons uit het hok laten. Maar 't werd zoo stil, doodstil. Zou de meester ons vergeten? We wachtten een poosje en gingen toen door de deur kijken. Ook de meester was weg. We gingen door de school, keken in de andere lokalen: alle meesters waren weg. Nu naar de buitendeur, en deze — — — was gesloten.

Bas keek naar een tuimelraam, hoog.

„Daar kunnen we wel uit!”

Maar Dik en ik durfden niet.

„Kom dan maar mee naar 't hok!”

In een ommezien zat hij weer tegen het dak en schoof pannen weg; hij liet zich weer zakken en hielp ons één

voor één door 't dak heen. Wat voor hem niemandal was, was voor ons een heele toer. En toen we buiten op het dak waren, zagen we geen kans om naar beneden te komen.

Bas had dat begrepen. Uit de school haalde hij een ezel, een stel, waarop een los schoolbord stond, en reikte ons het getimmerte toe. Daarna kwam hij zelf, schoof de pannen op haar plaats, liet ons, met behulp van den ezel, naar beneden, en kwam toen zelf.

„Volg mij nu maar!”

Langs een zonderlingen weg, dien wij niet kenden, kwamen we op straat.

„Maar, Bas! de ezel! meester zal hem missen!”

„Laat maar aan mij over!”

We gingen naar huis, alsof er niets bijzonders was gebeurd. Toch was ik angstig: straks om twee uur, als we weer in school waren, zou meester den ezel missen en spoedig alles weten, en in plaats van om vier uur te gaan padzoeken, zouden we tot vijf uur — misschien tot zeven — in school moeten blijven.

Precies op tijd sloop ik naar mijn plaats. Het bord stond gewoon op zijn ezel. Ik keek naar Bas. Nipoogend zei hij

iets, dat ik begreep, en 't was wat goeds, want de slimmerik kneep zoo heel vergenoegd zijn eene oog toe.

Blijkbaar had de meester ons en ons gedrag van dezen morgen geheel vergeten. Wij gedroegen ons onberispelijk en waren om vier uur de eersten de school uit.

„Bas, hoe heb je 'm dat gelapt met den ezel?”

Hij drukte beide oogen bijna toe.

„Dat zou je niet vragen, als je tooveren kon!”

Diep in ons hart waren we wat bang voor den zonderling, en vroegen niet meer. We gingen met Dik mee in huis, kregen een snee brood en trokken naar den tuin. Bas zag den dam.

„Waarvoor hebben ze dat gedaan?”

Dik haalde de schouders op, en ik deed er 't zwijgen toe. Bas liep over den dam en wij volgden hem. We liepen een eindje de wei in; maar kregen in die wijde ruimte dacht ik het gevoel, of alle menschen, en vooral onze ouders, naar ons keken. Want alle huizen hadden aan den achterkant het uitzicht op deze wei. We trokken dus gauw weer naar den wal in 't donker van de boomen.

„En, Ton, wat wou je nu eigenlijk?” vroeg Bas.

Ik wees in de richting van de gracht, die de wei- en bouwlanden van de achtertuinen scheidde.

„Wij zouden daar langs de gracht moeten kunnen gaan tot heel ver. Weet je wel? Verleden winter, toen we op de gracht schaatsten, konden we zoo heel ver, en je kon zoo mooi in al de tuinen kijken. Maar nu is 't Zomer, en alles veel mooier. Maar we kunnen niet verder dan deze wei, want kijk, dáár is weer een sloot.”

Bas keek heel wijs in de richting van de gracht.

„Kom maar mee!”

We volgden hem langs de gracht in 't donker van de boomen; wel met kloppend hart, maar toch met een beetje hoop, dat niemand ons hier zou zien. Eerst was er aan den overkant, als uit de gracht opgebouwd, een groote schuur, dan een timmerwerkplaats, dan een groot grasveld, een bleekerij of zoo iets. Bijna waren we aan de eerste zijslot, die ons den weg versperde, toen Dik iets in de gracht ontdekte. 't Was een houten waterkeering, waar we wel over zouden kunnen, als ze niet vol had gezeten met scherpe, omhoogstaande ijzerpunten, die een overtocht onmogelijk, in elk geval zeer gevaarlijk maakte. Alle drie keken we er naar. Bas fluisterde:

„Niemand mag ons hooren! Dat zou ons kunnen verraden. Heel zacht fluisteren, of met teekens spreken!”

Dat snapten we. Zoo deden woudloopers ook. We hielden ons stil als muisjes.

Dik vond een kei en wilde daarmee de ijzeren punten plat slaan: dan konden we er gemakkelijk over. Maar Bas zei, enkel met zijn vuist tegen Diks gezicht: „Domkop!” en fluisterde:

„Niets vernielen, als 't niet hoog noodig is!”

Op zijn bevel zochten we stukken lat uit den wal, gaven ze hem, en hij legde ze op de punten, zoodat deze voor

ons onschadelijk werden. Hij zelf probeerde nu eerst de, twee vingers breede, brug.

„Dik, geef me je hand, en houden jij en Ton mekaar vast!” — Aan den overkant was een tak, die daar steun bood, en zonder moeite waren we in een oogenblik alle drie aan den overkant, verborgen in dicht struikgewas. Wat voelden we ons en wat genoten we. We hielden ons doodstil. Bas waagde het, om uit het struikgewas te voorschijn te gaan, en wij deden als hij. Nu stonden we in een mooi onderhouden moes- en bloementuin. 't Was, of we dat daar zoo maar hadden gevonden midden in een woeste wereld. Al dat mooi was nu van ons en van ons alleen.

Bas voorop, stapten we — wat schuchter — den tuin in, om alles eens goed te bekijken en — — — daar stond een man — met een bril op, verborgen achter de hoge stokboonen, te plukken. Wat schrokken we; en haastig

doken we ons weer weg. Maar de man had ons gezien, en zei vriendelijk:

„Zoo? — Zijn jullie hier bij onzen Gijs?”

Nu wisten we in eens, dat we hier in den tuin waren van mijnheer Schuller, en we wisten, dat hij een heel slecht gezicht had. Met Gijs, een ziekelijken, doodzwakken jongen, die maar voetje voor voetje loopen kon, speelden we soms; dat wil zeggen: Dik en ik geleidden hem wel eens van school naar huis.

„Zoo? Zijn jullie hier bij onzen Gijs?”

Die domme Dik!

„Nee, meneer Schuller, wij — — — — —”

Bas gaf hem een mep. Dat beteekende: „Domkop!”

„Ja, mijnheer! — zei Bas — wij spelen bijna altijd met Gijs, en als de jongens hem willen plagen, beschermen wij hem!”

De man bleef druk aan zijn werk, en keek naar ons niet.

„Ja, onze Gijs is een zwak ventje. Je moet zachtjes met hem aan, niet wild!”

Wij voelden ons reeds als op ons eigen terrein.

„Jullie houdt zeker wel van een worteltje en van een radijsje? Laat

Gijs je maar eens de bedden aanwijzen, en neem er maar wat!"

„Ja!" zei Bas, die nog niet „Ja, vader!" durfde zeggen.

„Nou, nou, Gijsje! je kunt toch wel met twee woorden spreken."

„Ja, vader!" zei Bas, en ging ons vóór langs de verschillende bedden, om er de wortelen en radijs te zoeken. Een oogenblikje later waren we alle drie aan 't wortel-trekken. En weer hoorden we:

„Je mag ook wel een besje plukken!"

Zoodra we onze zakken vol wortelen hadden, zochten en plukten we bessen. Voorzichtigheidshalve bleven we op genoegzamen afstand van mijnheer Schuller, en toen we alles goed hadden bekeken en van alles ruim waren voorzien, drentelden we, ver om mijnheer heen, naar de gracht. Bas fluisterde Dik en mij toe, dat we moesten zeggen:

„Dank u vriendelijk, mijnheer Schuller!"

Dat deden we van ganscher harte, kropen weer in 't struikgewas, wieschen de wortelen in de gracht, en zetten ons rustig neer, om te genieten.

Rustig genieten. — — Waarom bleven we dan fluisteren?

Rustig — — maar ons hart was niet geheel rustig. We schrokken bij de minste ritseling in de struiken. We hadden immers dien goeden heer Schuller misleid. We waren daar in den tuin geweest als levende leugens. En als nu mijnheer in huis kwam, en aan Gijs vroeg, wie er daar met hem in den tuin waren geweest, en Gijs dan van niets wist. — — — In mijn gedachten zag ik reeds mijnheer met omhoog geheven stok naar ons toekomen.

„Kom, laten we nu maar gaan! kom, Bas! — kom, Dik!"
Zij maakten een afwerende beweging.

„We hebben 't hier toch goed, en we zitten hier zoo mooi!”

Dik gluurde den tuin in.

„Gauw, daar komt hij! — Gauw over de gracht!”

Bas voorop, dan Dik, dan ik, elkaar bij de hand vast, stapten we over ons geheime bruggetje en dan terug door de wei. Doch Bas bleef wat achter, en zei:

„Jullie, domkoppen! — nu kan een ander daar ook over, en dan is voor ons de pret er af!”

Hij ging terug, nam de stukken lat weg en verstopte ze in den wal. De scherpe punten kwamen nu weer bloot en dreigden ieder, die 't waagde, daar zijn voeten te zetten, met gevaarlijke wonden. Met ons drieën gingen we in Koorners bleekveld liggen, om onzen maaltijd voort te zetten.

Wat voelden we ons helden! Wat zwetsten we.

Maar wat stem sprak er *in* ons? Dik zei:

„Het is goed van ons!”

Nu — veel jaren later — begrijp ik, dat hij dat altijd met zijn mond zei, als een stem in hem sprak: „Dik, dat is niet goed van je!”

Ik zelf voelde mij zeer onrustig. Want van alles, wat we hadden gedaan, zou 'k niet graag gewild hebben, dat vader en moeder er iets van wisten.

Hoe fijn lagen we daar in 't bleekveld wortels en bessen te eten, wat zwetsten we van onze padzoekerij, van onzen moed, van onze slimheid. Wat waren we toch kerels! —

En zoodra was 'k niet alleen, of 'k dacht aan de pannen in de sloot, aan de doode kip, aan de huilende Daatje, aan den bedrogen mijnheer Schuller, en 'k dacht daaraan met een kloppend, vreesachtig hart.

IV.

DE SEINVLAG.

Den volgenden morgen, toen ik Dik zou aanhalen, om met hem naar school te gaan, zag ik hem met zijn neef. Hij scheen nu van mij niet te willen weten. Ik meende, dat ik daarom nu boos op hem moest zijn, en in school wist ik mij te wreken; ik hielp hem niet bij 't sommenmaken en leende hem mijn lei niet voor het taalwerk. 't Gevolg er van was, dat hij school moest blijven. En buiten de school gekomen klampte ik Jo Hamburger aan. 'k Vertelde hem van onze padzoekerij, en dadelijk was hij besloten om mee te doen. Hij wou dan wel altijd mijn vriend zijn.

Babbelend drentelden we naar huis. Met Dik Koorner wou 'k nooit weer vriend zijn. Maar — in de namiddagschool dacht ik er over na, dat we Koorners tuin door moesten, om over den dam in de wei te komen. En dat zou niet gaan, als ik geen vrienden was met Dik.

Onder de bank door reikte ik hem mijn lei toe:

„Dik, je mag alles van me afkijken! — Ik ben niet meer boos op je!”

Onmiddellijk was tusschen ons twee alles vergeven en vergeten.

„En, Dik! zeg, Jo Hamburger doet ook mee!”

„Wat?”

„Padzoeken. 't Is 'n heel beste. Hij kent ook Duitsch, en zijn vader is zeekapitein!”

Ja, Dik zag ook in, dat we veel gerief zouden kunnen hebben van iemand, die een vreemde taal sprak, en wiens vader in heel de wereld 'ereisd was. Want wij zouden alle dagen verder gaan, altijd verder en verder tot aan 't eind van de wereld misschien. En als we dan eens bij een wilden volksstam aanlandden, zou Jo Hamburger onze tolk kunnen zijn.

Bas moest nablijven, maar wij, Jo en Dik en ik, bleven buiten op hem wachten. Toen gauw elk even naar zijn eigen huis om een snee brood en dan in stormpas naar Koorners tuin. Jo was hier geheel vreemd, en hij vreesde, dat als we eens heel ver gingen, we de richting zouden kwijt raken. Hier mocht wel een seinpaal staan. Dat was een nieuw idee. Dik wist dadelijk raad:

„Een schort van de drooglijn aan den lijnstok en dan de stok in den grond!”

Dadelijk haalde hij den stok, en een schort van Daatje. Maar Bas wist beter.

„De stok met het schort er aan hoog in een boom, dat je 'm op uren afstand kunt zien!”

Bas klom in den boom, de seinvlag werd hem toegereikt, en even later wapperde Daatjes blauwe schort hoog in de lucht. Hoe ver we de wereld ook inzwierven, we zouden nu altijd gemakkelijk ons tehuis terug kunnen vinden.

Bas gaf zijn bevelen:

„Ten eerste, alles heel stil doen, en zooveel mogelijk met teekens en gebaren spreken; ten tweede, niets vernielen; ten derde, in gevaar allen elkaar helpen, en ten vierde,

ik ben de hoofdman: je moet alles doen, wat *ik* zeg; — en nu, vooruit!”

We stapten op; den dam over. Maar Jo Hamburger bleef pal staan, en ik zei:

„Toe Jo, kom mee!”

„Nee, — zei Jo — op die voorwaarden ga ik niet mee.

Ten eerste en ten tweede en ten derde, dat is goed; maar Bas zal geen hoofdman zijn, en ik wil niet alles doen, wat hij zegt! We zijn toch geen koeien! Den eenen keer heeft de een meer verstand, en een anderen keer een ander, en die 't dan het best weet, die moet het zeggen, hoe 't moet, en zoo doen we!”

Bas trok zich dit aan, kneep zijn eene oog toe, en zei „Ik begrijp het wel: jij wilt zelf hoofdman zijn!”

„Nee — zei Jo — omdat je dat zegt, wil ik het juist niet zijn. Goed, vandaag zullen we jou in alles gehoorzamen; maar morgen zullen we er over stemmen, wie hoofdman zal zijn!”

Dat vonden we allen goed, en nu trokken we op, achter elkander aan in de donkerte van de boomen langs den wal. Ik was nu veel moediger, omdat we met z'n vieren waren, en vooral, omdat Jo er nu bij was. Aan Jo durfde ik mij toevertrouwen, aan Bas niet. Jo was geen waaghals, en toch onversaagd. En ik hield Jo voor den besten, den edelsten jongen van allen, die ik kende.

Zwijgend marcheerden we langs de gracht tot aan de houten waterkeering; zwijgend werden de brokken lat op de scherpe punten gelegd; zwijgend stapten we er over. Als schimmen zweefden we door de walstruiken van Schullers tuin.

Even zagen we iemand het hoofd opheffen, als om te luisteren, en onmiddellijk bleven we roerloos staan. De man scheen niets te hooren en ging weer aan zijn werk.

Onze hoofdman was voorzichtiger geworden: heel langzaam ging hij vooraan, bukte zich en sloop door een nauwe opening in een hooge doornheg. Vol spanning volgden we hem. We waren nu in een anderen tuin. Plots wierp de hoofdman zich op zijn buik, en wij deden zoals hij: hij had zeker iets gezien. Als een slang schoof hij voort tot achter een priëel, dat op 't gebied van den volgenden tuineigenaar stond. Wij volgden zijn voorbeeld, en even later stonden we veilig, ongezien, achter het met klimop begroeide priëel.

„Wie is daar?” — klonk een meisjesstem.

„Och, je droomt weer!” zei een andere stem.

Wij stonden stil als dooden.

„k Heb toch iemand gezien, heusch! — en toen viel hij in eens neer. En nu is er niets. Hoe kan dat nu?” zei de eerste, fluisterend, en dan: „St!” — — —

Die twee schenen bang te worden; we hoorden ze snel wegloopen. We hielden ons nu heel stil, om beter te kunnen luisteren. We hoorden voetstappen als van iemand, die heel kalm wandelt, en we hoorden nóg wat, dat nader en nader kwam.

„Amo amas amat amamus amatis amant, amo amas amat — — — — —”

’t Was iemand, die Latijn leerde, maar dat wisten we niet. ’t Klonk ons zoo vreemd in de ooren.

„’t Is een razende Hottentot!” fluisterde Bas. „Hoor je wel? — Hij zou ons — — — — —” Bas gluurde door de struiken den tuin in. En daar scheen hij iets te zien, dat hem beangstigde. Hij wenkte ons, om ook te kijken, en ook wij zagen het, maar door de dichtheid der struiken zeer onduidelijk. En Bas fluisterde:

„Zie je wel? ’t Is een razende Hottentot, die ons dood wil schieten! En hoor je wel? — Amozes, amanus! Dat beteekent: schiet Mozes en Manus dood!” Ja, nu zagen en hoorden we duidelijk den razenden Hottentot. Maar wat was het werkelijk, dat we zagen? Een vreemd aangekleede soldaat of jager met het geweer in de hand tot schieten gereed. Maar ’t was slechts een geschilderde soldaat, een uitgezaagde plank, en die op een spil kon ronddraaien en nu zich — misschien door den wind — een weinig bewoog. Den jongen echter, die zijn Latijnsche les leerde, en al

maar zijn: *amo amas amat amamus amatis amant* herhaalde, zagen we niet.

Hoewel we ons niet erg op ons gemak voelden in de nabijheid van den razenden Hottentot, vonden we het zeer merkwaardig, dat we zulk een ontdekking deden. We verscholen ons, zoo goed we konden, hielden den adem in, uit vrees, dat hij onze nabijheid „rook” — zooals we uit verhalen wisten, dat de wilden de blanken ruiken — en slopen langzaam, geruischloos achter 't priëel.

Onze hoofdman deed, of we in levensgevaar waren, en beduidde ons, dat we achter 't priëel moesten blijven; hijzelf zou een opening zoeken, waardoor we verder konden. Als hij floot, zou dat beteekenen, dat hij in gevaar was, en dat wij dadelijk naar hem toe moesten komen. Hij verdween achter de heesterstruiken langs de wijde gracht, en vol spanning wachtten we op zijn terugkomst.

Reeds een kwartier hadden we gewacht, en begonnen ongerust te worden. Was Bas aan een ongeluk gekomen? — Of — want niemand vertrouwde hem — zou hij ons daar aan ons lot overlaten, ons daar laten blijven tot het nacht werd? — Gelukkig, erg razend scheen de altijd met het geweer dreigende Hottentot niet te zijn. Want hij deed nu maar zachtjes: „*Amo amas amat — — — amabo amabis amabit amabimus amabitis amabunt — — —*”

Toch wilden we graag daar weg, en Jo Hamburger kroop al onder de heg door.

„Als ik fluit — fluisterde hij — moet je dadelijk naar mij toekomen!”

Nu bleven Dik en ik maar met ons beiden in de nabijheid van den Hottentot, die weer drukker werd. Dik zag er zeer beangst uit.

„Als hij maar niet hier bij ons komt!” fluisterde hij, en ik zei, enkel door teekens, dat we wel samen terug konden gaan. We stonden al maar door de struiken te loeren naar den Hottentot, en dus met den rug naar de gracht. En daar voelde ik in eens iets tegen mijn hoofd. Zou de Hottentot mij geraakt hebben? Ik keerde mij om, en zag Bas aan den overkant van de gracht, in 't weiland. Ik stootte Dik aan, die zich nu ook omkeerde en — in eens heel blij werd. Bas wenkte ons, dat we zijn spoor moesten volgen, en dadelijk slopen we, zoo snel mogelijk, door de heg. Bas bleef — aan den overkant van de gracht — in onze nabijheid, en wees ons telkens de richting. We kwamen in een boomgaard; langs de gracht stonden pruimeboomen, waarvan de volgeladen takken bijna op den grond hingen. Onder die takken door vervolgden we ongezien onzen weg. We hadden de rijpe pruimen voor 't grijpen, en het kwam zelfs niet in mij op, er ééntje van te nemen. Met Dik scheen het evenzoo gesteld te zijn. Of Bas er niet een handvol van gesmokkeld zou hebben? — Jo Hamburger vast niet. We zouden alles gedaan hebben om een paar van die heerlijke pruimen — ja, op een anderen tijd; maar nu niet. Want we dachten al maar aan den Hottentot.

Uit den boomgaard kwamen we over een nauw slootje in een boomkwekerij, en vlak langs de gracht, met Bas aan de overzijde, konden we hier flink opschieten. We zagen nu Jo ook aan den overkant naar Bas toekomen. Uit de kwekerij kwamen we, weer over een slootje, in een uitgestrekte groentenkwekerij. In de verte zagen we er wel werklieden, doch moedig liepen we door tot we kwamen aan een vaarwater, en dus niet verder konden. Bas en Jo lachten even om onze verlegenheid, maar wenkten ons

terug naar de gracht, die gedeeltelijk overbrugd was door een plank, die door den tuinman hier was gelegd, om gemakkelijker zijn gieters met water te kunnen vullen. In een ommezien waren we nu bij Bas en Jo in de wei. We lieten een zucht van verlichting, omdat we ons in veilige haven wisten.

Wat voelden we ons gewichtig. Wat 'n stout stuk hadden we volbracht. Nu waagden we 't weer, gewoon tot elkander te spreken, en 't was als een verlossing, dat we weer elkanders stem hoorden.

„Kijk! — zei Jo Hamburger — ginder zie je duidelijk onze vlag!”

Met welgevallen keken we er naar.

„Wat zijn we al ver van huis!”

„Maar we moeten nog verder!” zei Dik.

Bas keek hem spottend aan en zei:

„Wijs jij dan maar den weg! Over die wijde vaart kunnen we niet!”

„Maar aan den overkant van de vaart is een laan. En als we op de laan zijn — — — —”

„Ja, juist; maar we kunnen over dat wijde water niet!”

Beteuterd stonden we voor de wijde vaart.

„Maar hoe komen we dan weer thuis?” vroeg Dik, en niemand vond dat een domme vraag. Niet een, die zei, dat we denzelfden weg, langs welken we hier gekomen waren, terug konden gaan. Niet een van ons durfde weer terug door den tuin van den razenden Hottentot. Onze hoofdman vlijde zich neer in de glooing van den wal, en dadelijk deden we 't hem na. We waren vermoeid, en wilden allen gaarne wat rusten. En we konden nu eens kalm bespreken, wat ons verder te doen stond.

V.

DE VRIENDELIJKE BOER EN ZIJN BOOT.

Jo Hamburger keek naar de vlag en vroeg, of we niet recht door de wei weer naar huis konden. Ik wist, dat dit onmogelijk was, omdat al de weiden door een zeer wijde sloot van elkander gescheiden waren, en zei hem dat. Bas zat, turend langs het vaarwater, te peinzen op een overbrugging.

„'t Komt wel in orde, — zei hij — 'k weet al wat. Maar hoe vinden jullie dien razenden Hottentot? Je hadt moeten zien, wat leelijke gezichten hij zette. En hij lei al maar op Dik aan. Zoo van zij zag ik dat duidelijk. Maar ik deed, of ik ook een geweer had, en toen begon hij op *mij* te mikken. Maar Basje maakte, dat hij weg kwam!”

Dik had nu ook duidelijk gezien, hoe razend de Hottentot was, en bootste na, hoe wijd hij zijn mond had geopend. Ik had enkele woorden, die de Hottentot zei, onthouden, en vroeg aan Bas, wat hij daarmee bedoeld had, en hij zei, terwijl hij overeind sprong:

„Dat zal ik je later wel zeggen. We hebben nu geen tijd daarvoor, want we moeten zien, op de laan te komen. Nee, blijf jullie maar; ik zal eerst wel alleen zoeken.”

Maar inwendig was 't bij ons niet rustig, en daarom volgden we Bas op een afstand. Daar hoorden we iemand

roepen: „Hei, wat doen jullie daar? Wil je eens maken, dat je weg komt!”

We zagen een boer naar ons toekomen. Bas wierp zich dadelijk plat tegen den grond en sloop als een slang naar den wal. Dik wilde 't op een loopen zetten, maar Jo hield hem vast.

„Ben je dwaas? — Je kunt immers nergens heen! — En we hebben toch geen kwaad gedaan! — En kijk, de man is kreupel; hij zou ons toch niet kunnen pakken!”

We zagen, dat de man gebrekkig liep met behulp van een soort krukstok. Jo Hamburger stapte hem moedig tegemoet, en wij volgden op eenigen afstand.

„Baas! — zei hij — wij weten den weg niet; wij moeten op de laan zijn, maar weten niét, hoe daar te komen!”

Intusschen zagen we, dat Bas ook naar ons toekwam. De boer had iets guitigs in zijn gezicht, bekeek ons een voor een van onder tot boven en zei:

„Jullie ziet er niet uit als jongéns, die den weg niet weten. Ik ken de heertjes veel te goed. Zeg mij dadelijk, hoe je hier gekomen bent en wat je hier doet. Als je 't mij eerlijk zegt, kan ik je misschien helpen, om over 't water te komen!”

Hij hief zijn krukstok op.

„Je denkt misschien, dat ik niet hard kan loopen; maar dan heb je 't mis. Ga naast elkander staan, zóó! Ik zal er den knapsten uitzoeken, en die zal mij alles eerlijk vertellen. Jij, dikke!”

Hij wees Dik aan, en dadelijk gaf Bas mij een duw, met de beteekenis: nu zijn we verloren. Dik scheen wat zenuwachtig te zijn met zijn benoeming als den knapsten van ons viertal. Hij stotterde:

„B-b-baas, b-boer, baas, wij — — —”

Bas zou 't hem verbeteren en zei:

„Baas, wij waren — — —”

Maar de boer hief zijn krukstok dreigend op.

„Hou jij je mond; de dikke zal alles eerlijk zeggen. Toe, jongen, spreek op!”

Dik begon weer:

„Baas, boer, eerlijk waar, wij hebben geen enkel pruimpje gepakt. Vraag het Ton maar; die was bij me. En Ton heeft er ook geen een gepakt. Kijk maar in mijn mond, en in Ton zijn mond!”

Dik opende zijn mond heel wijd, en ik deed evenzoo. De boer zette zijn bril op, om beter in onzen mond te kijken.

„Die twee hebben geen pruimen gestolen; maar die anderen zeker wel. Vooruit, je mond wijd open!”

Bas en Jo gehoorzaamden dadelijk, en de boer keek er in als een dokter, die naar een kwade kies zoekt.

„Maar — zei hij — je kunt je zakken wel vol hebben; maak allemaal je zakken leeg!”

Alle menschen, wat er uit al die zakken te voorschijn kwam. De boer onderzocht nauwkeurig alles en zei:

„Neen, je hebt geen pruimen gestolen!”

„Nee — zei Dik — wij durfden niet!”

„Waarom niet?”

„Om dien razenden Hottentot niet. We waren zoo bang, en daarom liepen we hard weg en kwamen hier terecht!”

De boer begon donker te kijken.

„t Was je anders al om de pruimen te doen! — Foei, dat had ik van jullie niet gedacht. Die eene, dat weet ik zoo net niet — (hij wees naar Bas) — maar van jullie had ik dat niet verwacht!”

Nu werd het ons alle vier te machtig, en allen door-elkander zeiden we, dat we in 't geheel aan geen pruimen hadden gedacht, en Dik verklaarde:

„Wij zijn padzoekers!” En Jo legde nu den boer uit, wat het padzoekersspel te beteeken had.

„Ei, zoo! — zei de boer verrast — nu begrijp ik alles. Ik dacht ook al: dat zijn geen kwaje jongens. — Nou, kom dan maar mee, dan zal ik je over 't water helpen; daar ginder ligt een bootje van me!”

Hij stapte op, en wij liepen naast hem voort, in de richting van het vaarwater. We hoefden niet ver.

„Kijk, — zei de boer — 't bootje is gezonken. Maar dat is niets; jullie bent sterk genoeg, om het weer boven water te halen!”

We zagen het gezonken bootje, dat slechts met een klein gedeelte vlak bij den wal boven 't water uitstak.

„Laat ik eens zien, hoe slim en hoe sterk je bent. Doe maar eens je best!”

Bas zat in eens onder in den wal, en had den ketting waaraan 't bootje was vastgelegd al te pakken.

„Hier, jongens, trekken! — We kunnen 't best met ons vieren doen. Baas, als 'k even je stok mag!”

De boer reikte Bas zijn krukstok toe. Bas duwde nu de boot van zich af, terwijl de anderen trokken, en waarlijk, daardoor kwam het vaartuijge een eindje den wal op.

„Nu weer! — commandeerde Bas — allen gelijk, één, twee, dr-r-riel!”

Weer was 't bootje een stuk hooger, en dit scheen den boer zeer te verrassen.

„Jij bent zeker een schippersjongen — zei hij — want ik heb er al twee knechts bij gehad, maar ze konden er niks mee worden!”

Spoedig was 't bootje op den wal. We wentelden het om, dat al het water er uitliep, en lieten 't weer voorzichtig in de vaart.

„Geef mij nu maar mijn stok terug, en vaar jullie nu maar over. Dan ben je in eens op de laan. Zie je, zóó helpen menschen elkaar!”

In een ommezien stonden we alle vier in 't bootje. Wat voelden we ons, dat we ons zulke goede vrienden van den boer hadden gemaakt, dat we in zijn bootje mochten varen.

Onze hoofdman gaf luid bevel:

„Allen met de handen in 't water zwemmen!” en zacht fluisterde hij: „Niet dadelijk naar den overkant; eerst een eind varen!”

We begonnen met onze handen te doen als een visch met zijn vinnen; we hadden op die wijze wel meer gevaren. Bas en Dik aan den eenen, Jo en ik aan den anderen kant. Wat ging het er al gauw lekker door. De boer had er schik van.

„Maar jongens, zóó komen jullie nooit aan den overkant!”

„Jawel, baas! — zei onze hoofdman — maar wij moeten er eerst wat gang in hebben!”

De boer lachte en zei:

„Jullie rekels bent een groot mensch nog altijd te slim af. Nou, vaar maar een beetje!”

Wat hielden we veel van dien aardigen boer! — Hij hurkte in den wal neer en keek ons, op ons vaartochtje, met welgevallen na. Wij wilden ons zijn vriendschap en vertrouwen waardig maken en keerden daarom spoedig terug tot waar hij was neergehurkt.

„Nou — zei hij — jullie bent kranige schippers; 't is jullie toevertrouwd. Mij dunkt, je zoudt mij best naar huis kunnen varen. Kijk, daar ginder staat mijn huis!”

O, dat wilden we wel heel graag doen. Voorzichtig stapte hij in 't bootje, ging achterin zitten, en wij begonnen weer onze zwembeweging. Wat spanden we ons in, en wat hadden we er een schik van, dat we zoo stil, zoo kalm, met onze kostbare vracht, den gebrekkigen ouden vriend, het water klieften en tusschen de wallen door dreven. Eindelijk kwamen we bij een schuur.

„Zie zoo, — zei de boer — vaar nu maar naar den overkant; dan kunnen jullie op de laan uitstappen, en ik duw dan 't bootje naar hier. Ik bedank jullie vriendelijk!”

Maar nu gingen *wij* aan 't bedanken, elk op onze eigen manier, maar allen echt gemeend en hartelijk. Dik ver-

zekerde hem, dat hij de beste man van heel de wereld was.

Naast elkander stapten we op, o, als de gelukkigsten van alle menschen. Nu en dan keken we nog even om, en tusschen de boomen langs den wal wuifden we onzen vriend nog eens toe, tot hij in huis ging.

„Nu zie je dan eens, dat er nog wel goede menschen in de wereld zijn!” beweerde Bas met drukke gebaren.

„Net zoo'n goede man als mijn vader!” vertolkte Dik zijn gevoelen. Ik herhaalde maar steeds, dat ik nog nooit zulk een goeden man had ontmoet. En Jo zei:

„Ik zei het je wel: niet wegloopen! Als je eerlijk de waarheid zegt, zijn de menschen wel goed!”

„Maar wij zijn ook goede jongens! — Dat maakt ook een verschil!” — zei Dik gemoedelijk. „Hij zag het wel aan ons, dat we goede jongens zijn!”

Ik was dat lang niet met Dik ééns; maar hield me stil.

Bas echter voelde zich zeker nog wat in zijn eergevoel aangetast en zei met een minachtenden blik naar Dik:

„Maar hij keek toch leelijk mis, toen hij jou voor den knapsten aanzag. Maar de slimme boer wist wel wat hij deed: hij zocht er juist den domsten uit! Dat was slim van hem. En jij was ook zoo dom, om dadelijk van de pruimen te spreken. Jij bent de grootste domkop van heel de school!”

Jo en ik waren 't geheel met Bas eens. Dik zelf ook zeker wel; want hij zei:

„Maar ik ben toch de goedste!”

Bas nipoogde naar Jo en mij met de beteekenis: Heb je nog ooit zoo'n uilskuiken gezien? — Wij wisten, dat we Dik wat moesten toegeven en gingen niet dieper op deze zaak in. Als soldaten „in den pas” marcheerden we

flink op naar huis, tot eindelijk Bas in eens voor een mooi toehuis staan bleef en zei:

„Hier woont mijnheer Homan, en achter dit huis is de tuin, waar die razende Hottentot rondliep. Homan zal hem als slaaf gekocht hebben, om alle jongens, die in zijn tuin komen, dood te schieten.”

„Kijk, aan dien vreemden schoorsteen weet ik het. Want toen ik daar in den tuin was, dacht ik: ik wil weten, wie hier woont!”

Jammer, in eens was al ons lekker op. We dachten dadelijk weer aan die vreeselijke bedreiging: „Amozes Amanus!” Want dat beteekende immers: sla Mozes en Manus dood! En daarmee had hij ons bedoeld.

Zwijgend gingen we naar huis.

VI.

HET NIEUWE SCHORT VAN DAATJE.

Met gemaakte kalmte kwam ik de huiskamer in. 'k Was bang, dat moeder mij zou vragen, waar 'k geweest was en wat ik had gedaan. Ik was altijd bang voor die vraag. Misschien gaat het veel jonge menschen zoo. En dat komt, omdat we veel dingen doen, die we niet zouden doen onder de oogen onzer ouders, of ze dan anders zouden doen. We hadden niet alleen een betrekkelijk gevaarlijke reis gemaakt; maar ook door verboden terrein.

Had moeder mij gevraagd, dan zou 'k haar de waarheid hebben gezegd, maar alles op zijn onschuldigst. De houten waterkeering met gevaarlijke punten zou 'k een bruggetje hebben genoemd; de wijde gracht een smal slootje, het vaarwater een sloot, en wij zouden niet zelf, maar met den vriendelijken boer mee gevaren hebben; onder goed opzicht dus. Maar 'k wist ook, dat als ik moeder zóó de waarheid vertelde, het toch een leugen was en dat ik dan wel vrede met moeder had, maar geen vrede met mijzelf, en geen vrede met God.

Nu werd mij niets gevraagd, en daarmee had ik toch ook geen vrede. Wat zou het goed voor mij geweest zijn, dat ik meer met vader en moeder had gesproken. Zou ik misschien niet een slecht mensch worden? Zoo vanzelf

werd je slecht; eerst deed je een heel klein beetje kwaad, te klein, om er met vader of moeder over te spreken. Te klein, om er ook bij God vergeving voor te vragen. — En dan alle dagen een beetje er bij: zoo werd het eindelijk een berg van zonde. Altijd, stilletjes aan, voortgaan in allerlei kwaad, al verder en verder, tot je eindelijk niet meer terug kunt.

Ik wist het heel goed, dat ik voor God, maar ook voor vader en moeder, al mijn kwaad, al mijn zonde moest belijden, en er vergeving voor mocht vragen, en mij dan ook alles om Jezus' wil zou vergeven worden. Maar dan moest ik ook altijd tegen 't kwaad strijden; 't niet zoeken, maar er voor wegluchten.

Daarover zat ik te denken, toen Daatje even bij ons binnen kwam, om moeder wat te vertellen.

„Nu moet u toch eens hooren! Nu hebben ze vandaag mijn blauw schort van de lijn gestolen, en ook den lijnstok meegenomen. 'k Heb er wel een uur om gezocht, en de burens gevraagd; maar niemand, die iets van mijn schort af weet. 't Was nog zoo goed als nieuw; o, het spijt me toch zoo; want hoe kom ik weer aan een nieuw! — Vrouw Krebbe zei, dat ze een man daar in de wei had gezien; die had het misschien weggenomen. En nu zou ik 't aan de politie willen zeggen. Wat denkt u daar van?”

Mijn hart bonsde bijna hoorbaar. Moeder zei:

„Kunnen de jongens 't niet gedaan hebben? — Heb je Dik niet eens gevraagd?”

„Dik weet heelemaal van niks!”

Ik werd zoo angstig en onrustig, dat ik vreesde, dat men aan mij zou kunnen zien, dat ik er wel wat van wist. En daarom verliet ik de kamer, en ging in den tuin. Ik

overlegde met mijzelf, of ik 't Daatje en Moeder maar niet zou zeggen, wat we met het schort en den langen stok hadden gedaan, en dat Bas morgen heel gemakkelijk schort en stok weer uit den boom zou halen.

Maar — 'k wist nu, dat Dik gezegd had, dat hij er niets van wist. Hij had gelogen. Maar ik mocht hem niet verraden: hij was toch mijn vriend — — —

In eens kreeg ik een goede gedachte: ik zou dadelijk naar Dik gaan, en hem overhalen, dat hij alles eerlijk zou zeggen. Dan zou Daatje gerust zijn, en wij zouden haar morgen het schort wel weer bezorgen.

Zonder dralen stapte ik naar Koorner's achterdeur en riep zachtjes:

„Dik, ben je hier? — 'k Moet je even spreken!”

De dikke vader Koorner kwam naar mij toe.

„Nee, Tonnetje, je komt te laat. Dik slaapt al!”

Even stond ik beteuterd.

„Maar, Koorner, ik kan wel naar zijn bed gaan en met hem spreken!”

De man begon hard te lachen.

„Kom dan maar mee! Jullie weet zeker samen, wat er met het schort van de meid is gebeurd. Dik, jongen! weet jij wat van dat schort af? — Hier, Ton! — kijk, daar ligt hij. Ga je gang maar!”

Hij verwijderde zich en ik ging naar Dik, die laken en deken over zijn hoofd had getrokken, zoodat ik niets zag; maar wel een nagebootst slaapgelyd hoorde.

„Dik! — Di-ik! — Ik ben het: Ton, Ton Teiler — Dik, ben je wakker?”

Hij scheen te slapen als een os. Ik gaf hem eenige flinke duwen, schudde hem heen en weer; maar de slaapkop

werd niet wakker. Ik trok het dek weg, gaf hem eenige gevoelige stompden, trok aan zijn armen; maar 't was, of hij dood was, behalve dat hij snorkte.

En toch was 't voor mij zeker, dat hij wakker was, dat hij gehoord had, wat zijn vader zei, en vermoedde, waarover ik met hem wilde spreken. Ik waagde een laatste middel: op een tafeltje stond een karaf met water; ik goot van dat water wat in mijn holle hand en stortte het hem op zijn gezicht. 't Hielp niet. Nóg een handvol. Toen draaide hij — zwaar slapend natuurlijk — zich om. Ik goot hem wat water over zijn nek, maar hij bleef slapen. Radeloos ging ik weer heen, en hoorde Koorner achter mij schaterlachen. Wat 'n leelijken vader vond ik dien man: hij had plezier in de ondeugd van zijn jongen. En dan zei iedereen ook nog, dat hij zooveel van dezen jongen hield; veel meer dan van zijn andere kinderen.

Teleurgesteld drentelde ik weer naar huis. Anders pruttelde ik altijd tegen, als ik naar bed moest; maar nu maakte ik gauw, dat ik in mijn slaapvertrek kwam. Want ik was bang, dat iemand nog eens over Daatjes schort zou beginnen. Op bed dacht ik er al maar over na, wat ik zou kunnen doen, om Daatje weer in 't bezit van haar schort te stellen. En 'k vond al spoedig een middeltje.

Morgenochtend, heel vroeg, zou ik naar haar toegaan en zeggen: „Daatje, kijk daar eens naar de lucht, daar boven die boomen!” — En dan zou ze de seinvlag zien. En als ze dan niet dadelijk zag, dat het haar schort was, zou 'k zeggen:

„Hé, 't lijkt net een blauw schort!” — En dan waren er jongens genoeg, die wel hoog in den boom durfden, om stok en schort er vandaan te halen.

Toen ik met dit plan klaar was, werd het wat rustiger in mij. 'k Had nog niet gebeden, omdat ik niet durfde. En 'k durfde nog niet; maar in mijn gedachten zeide ik het „Onze Vader” op. Daarmee had ik mijn plicht gedaan, meende ik, en verlangde, om te slapen.

Spoedig sliep ik. Doch midden in den nacht werd ik in eens wakker. Misschien had ik angstig gedroomd. En nu ik wakker was, dacht ik dadelijk aan 't schort. 't Was of ik het hoog boven den boom zag wapperen. Er was geen sprake meer van slapen; en 'k dacht nu, dat Daatje ook niet sliep, en in 't bed te huilen lag, omdat ze haar schort kwijt was, en geen nieuw kon koopen. 'k Had dadelijk wel het bed uit willen vliegen, naar buiten, en 't schort uit den boom halen en 't aan Daatje geven. Zou 'k het doen? Maar 't was nog nacht. — En dan alleen naar buiten — — in dien hoogen boom klimmen — — — En als 'k er dan eens uitviel — — — — Dood viel — — — Dood — — —

In 't bed kon ik het niet meer houden; ik stapte er uit. 'k Hoorde broer Wim slapen en ging vlak bij hem staan, alsof ik me dan niet zoo alleen zou voelen. En nu vond ik een nieuw plan: zoodra het dag werd, zou ik hem wekken, en hem vragen, of hij mij helpen wilde, om Daatjes schort uit den boom te halen. Wim was drie jaar ouder dan ik. Zoolang we samen naar school gingen, hadden we in alles samen geleefd. Maar sedert hij niet meer naar school ging, was ik hem steeds hooger gaan achten: voor mijn gevoel begon hij een man te worden. Doch een bijzondere vertrouwelijkheid was er tusschen ons gebleven. Eigenlijk was hij de eenige van ons gezin, wien ik — als 't moest — alles durfde te vertellen.

Maar 'k wist, dat je iemand, wiens slaap je verstoort, boos maakt, en 'k wist dat juist van hem. 'k Stond dus al maar te wachten op 't oogenblik, dat hij ontwaken zou. En toen me dat te lang duurde zocht ik een schoen, hief deze omhoog en liet ze vallen. 'k Deed het nóg eens; maar hij werd er niet wakker van. Toen rukte ik even aan zijn ledikant — — — — 'k Hield me muisstil — — — — Waarlijk, ik hoorde hem bewegen.

„Wim, ben je wakker?” fluisterde ik en een poosje later vroeg hij:

„Zei je wat, Anton?” En ik weer:

„Vroeg je wat? Wat wou je?” Dan hij weer:

„Ben je ook wakker? Wat was dat? Hoorde je 't ook?”

„Ja, 'k hoorde wat. — Zal ik je wat vertellen? — Weet je 't wel van Daatje d'r schort? — Ik weet, waar het is; maar ik durf niet in den hoogen boom te klimmen!”

In eens rees mijn broer overeind. In hooge boomen klimmen was altijd zijn grootste liefhebberij. Onder al de makers was hij immer de moedigste en handigste klimmer geweest. Hij ook had al gehoord, dat Daatje haar schort kwijt was.

„Zit het schort in een hoogen boom? — Is 't er in gewaaid? — Waar zoo?”

„In Koorners tuin!” zei ik, en vertelde hem, hoe het daar gekomen was. „En zeg, Wim, wat zal ze blij zijn, als jij haar 't schort terug geeft! Kijk, 't begint al dag te worden! — En zij staat altijd heel vroeg op!”

Mijn broer kwam uit bed, trok gauw een paar kledingstukken aan — wat ik nu ook dadelijk deed — en zei:

„Heel stil, hoor, dat we niemand wakker maken!” Als dieven slopen we naar buiten. Alle menschen schenen nog

in diepe rust te zijn: van eenig leven hoorden of zagen we niets. Wat genoten we van die zeldzame stilte in 't schemerlicht van den komenden morgen.

De tuindeur was gesloten; doch door elkaar te helpen, klommen we gemakkelijk over 't muurtje. In den tuin gekomen, wees ik den boom aan. We keken omhoog — begaven ons naar rechts en links — gingen zoo ver mogelijk achteruit — en altijd kijken en zoeken — maar hoe we ook keken, we zagen nergens het schort.

„'t Moet toch in dezen boom zijn, aan een stok gebonden; 'k weet het zeker!”

Mijn broer klom in den boom, tot in den top, keek langs en door alle takken, maar zag nergens het schort. Hij kwam weer naar beneden.

„'t Is beslist niet in den boom; 'k heb overal goed gekeken. En kijk maar, in de andere boomen zie je ook niets. Misschien is 't er uit gewaaid!”

Wij aan 't zoeken, eerst in den tuin, en dan over den dam in de wei, maar het schort vonden we niet.

Als ik alleen was geweest zou 'k misschien van spijt zijn gaan huilen. Want o, het speet me zoo om Daatje. Maar broer Wim was nu bij me, en 't werd

al lichter en lichter, en we vonden 't zoo mooi in de wei, die mijn broer reeds als klein kind had gezien, maar nog nooit betreden. Nu wou hij er eens goed van genieten, en samen wandelden we heel de wei door en langs alle grachten en slooten. We hadden — waar heel de wereld rondom ons nog in diepen slaap lag — het gevoel, of alles, ook deze wei, nu van ons was, en we het volle recht hadden, om te loopen, waar we wilden. Doch spoedig zagen we twee melkers komen, en toen gingen we heen. Van uit de wei konden we nu nog beter zien, dat er daar nergens in die boomen een schort hing.

„Misschien is 't er uit gewaaid, en heeft iemand het in de wei gevonden en meegenomen!” meende ik, en vond het verschrikkelijk jammer voor Daatje. Maar broer Wim troostte mij met de verzekering, dat moeder haar wel een nieuw schort terug zou geven.

We bleven eerst nog een poosje in de wei, dan nog wat in Koorners tuin, klommen weer over 't muurtje en wandelden wat door onzen eigen tuin. 't Was zulk een heerlijke morgen. Misschien was 't iederen morgen wel zoo, maar wij wisten dat niet, omdat we zóó vroeg nooit opstonden.

We gingen wat zitten op een bank onder een kastanjeboom, en spraken af, dat we iederen morgen zoo vroeg zouden opstaan.

„Maar, Ton, dan moet jij mij wekken, want ik word nooit zoo vroeg wakker!”

Ja, *als* ik weer eens zoo vroeg wakker was, zou ik dat wel doen; maar *sou* dat nog wel eens gebeuren?

Hé, daar ging Koorners achterdeur open. Daatje was zeker opgestaan. Stilletjes ging onze tuindeur open, en — Daatje keek er door. Ze zag ons. Wat keek ze blij.

Ze liep weer weg, doch kwam dadelijk terug met — — haar nieuwe schort.

„Kijk eens! — 'k heb het terug! — Die 't gestolen had, had er zeker geen vrede mee en heeft het teruggebracht. O, wat ben ik nu blij!”

Wij waren blij met haar; maar — wat voor haar zoo eenvoudig was, was voor mij een groot raadsel. Want ik wist, dat het schort niet gestolen was, en geen dief het terug had gebracht. Hoe ter wereld kon dat schort daar weer in huis gekomen zijn? Die vraag hield me al maar bezig. Mijn broer merkte, dat ook in ons huis het leven van den nieuwen dag was begonnen en ging naar binnen. Daatje klampte hem aan en zei:

„Wim, zul je 't asjeblijft dadelijk aan moeder vertellen, dat de dieven mijn schort terug hebben gebracht? Ze zal er zoo blij mee wezen!”

Wim beloofde, haar wensch te zullen vervullen.

Ik — bleef op de bank zitten, om een moeilijk raadsel op te lossen, en wachtte op de komst van Dik. En toen ik er met hem over sprak, zei hij:

„Ik denk, dat onze lieve Heer haar 't schort terug heeft gegeven omdat ze wel eens goed doet!”

Dat de Heere het zoo beschikt had, geloofde ik wel, maar 'k vond Dik een onbegrijpelijken jongen. Nu denk ik, dat hij meestal niet recht wist, wat hij zei, en dat hij vaak woorden van zijn moeder en van Daatje nazei. Ik verweet hem, dat hij zich gisteravond hield alsof hij sliep, en dat dat niet mooi van hem was; want met een enkel woordje hadden we Daatje gerust kunnen stellen. Maar wat zei de lummel?

„Stil maar, Ton, 't is allemaal goed van ons. Onze lieve Heer heeft haar toch 't schort weer teruggegeven!”

't Raadsel bleef voor mij onopgelost.

Bij de school ontmoette ik Jo Hamburger, en ik vertelde hem, wat ik van de schortgeschiedenis wist.

„Gelukkig, dat ze het terug heeft!” zei hij en glimlachte. 'k Vertelde 't ook Bas, en deze kneep zijn eene oog toe. „Geheimen, Ton! — gehéimzinnige geheimen!”

Die vent maakte je altijd bang. Maar ik kreeg toch den indruk, dat hij er wel meer van wist. En een week later wist ik het geheim. Na onze thuiskomst — dien dag, toen we dien goeden boer en zijn bootje hadden ontdekt — had Jo Hamburger dadelijk aan 't schort en aan den lijnstok gedacht: daar kon om gezocht worden, en wie zou zoo iets hoog in een boom zoeken? — Hij was dadelijk naar Bas gelopen, om met hem de seinvlag weer uit den boom te halen. En Bas had gezegd:

„Ik zal er 't zaakje wel weer uithalen, maar ik wil het alleen doen. Ga jij maar naar huis, en eer jij op je bed ligt, heeft Daatje haar schort terug!”

Dat was juist iets voor Bas, om in 't donker over een muur te klimmen, in een hoogen boom te klauteren, stil een deur te openen, het schort vlak achter de deur te leggen en de deur weer stil toe te doen. En dan als een kat weg te sluipen.

Wat bewonderde ik Jo, dat hij dadelijk aan 't schort had gedacht, en den eenige, die hem daar bij helpen kon, had aangeklampt. En dat alles zoo stil was gebeurd, dat er geen haan naar kraaide.

VII.

BAS OP VERKENNING UIT.

Of 't denzelfden, den volgenden of een nog lateren dag was, weet ik niet meer; maar uit de middagschool gekomen, gingen we met ons vieren regelrecht naar Koorners tuin, hurkten er in 't bleekveld neer en beraadslaagden, hoe we onze padzoekerij zouden voortzetten.

„Maar we moeten een scheeps-journaal aanleggen,” — zei Jo Hamburger, die zeker van zijn vader, den scheepskapitein, wel eens had gehoord, dat zoo iets op verre reizen gebeurde. Dik en ik wisten niet, wat een scheeps-journaal was; maar gelukkig, Bas wist alles; kon in elk geval van alles uitleg geven.

„Een scheeps-journaal is een boekje, waar al de ontdekkingen in worden opgeschreven. Goed, daar ben ik vóór, en niemand kan dat beter doen dan Ton.”

Ik vond, dat een jongen van een scheepskapitein dat veel beter kon doen; maar Jo en Dik stemden met Bas in, dat niemand het beter kon dan ik.

„Ja — zei Dik — want jij kunt zelf van een stuk papier een schrijfboekje maken, en dat kan niemand anders.”

Goed, ik nam op mij, al onze ontdekkingen op te schrijven. Van Dik zou 'k papier en van Jo een potlood krijgen.

„Laten we dan dadelijk maar weer gaan!” zei Dik.

Maar Bas zei met zijn gezicht: domkop! en met zijn mond:

„Zoo? — En waar wil je dan heen?”

„Ja, maar niet weer langs dien raren vent!”

„Zoo? En waar dan wél langs? — En hoe komen we over de vaart? Wie daar al over gedacht heeft, mag 't zeggen?”

Doch geen van ons drie scheen daar nog aan gedacht te hebben: we wisten geen raad te geven.

„Zie je wel? — zei Bas — als je mij niet had, was je allemaal verloren. Goed, ik ga alleen op zoek: ik zal een soort brug of een bootje moeten ontdekken. Als ik alleen ben, heb ik dat gauw gevonden; maar met jullie er bij zijn we verraden, eer we kunnen beginnen. Ik ga dadelijk, en reken er maar op, dat ik heel laat terugkom. Maar morgen moet het scheeps-journaal klaar zijn. Nou ga 'k dadelijk!”

Hij schoot weg over den dam, door de wei, over de waterkeering. — — — We keken hem na tot we niets meer van hem zagen.

Wij zouden nu aan 't journaal beginnen. Dik ging naar huis om papier, ik om een naald en draad. Jo had het beloofde potlood bij zich en bleef dus in den tuin. Een half uur later was het schrijfboekje gemaakt, en moest ik beginnen te schrijven. Jo en Dik zouden mij wel zeggen, wat ik schrijven moest.

Een paar losse blaadjes uit dat boekje zijn nog in mijn bezit.

Niemand mag *mij* verwijten, dat ik heel wat fouten maakte, want wij maakten het journaal met ons drieën; en misschien staan daarom de verschillende zaken wel eens wat raar door elkaar.

Zie hier de eerste bladzijden:

Ondekkingen van de Patzoekers.

Eerste keer. Een gehijm brugetje in de gracht ondekt. Gijs zijn vader ondekt, die niet goed zien kan. Wij hebben veel wortelen en radijzen gehat. En kruisbesen en andere beien.

Tweeden keer. Twee mijsjes ondekt, die we niet gezien hebben. Een rasende Hotentot ondekt. Rijpe pruimen ondekt, maar niet gehat. Een gat in een heg ondekt, anders haden we niet verder gekonnen.

Ook nog den tweeden keer. Een kreupele boer ondekt, die een heel goede, beste man is. Een vaart ondekt en een bootje, dat verdronken was. Het bootje uit het water gehaalt, en heen en terug in 't bootje gezwemmen. 't Mocht van den goeden, vriendelijken boer. Met het bootje naar de laan gevaard en naar huis gegaan. Het huis ondekt, waar de Hotentot woont.

Eerst het schort van Daatje niet ondekt, en dan wel ondekt. — — — — — — — — — — — — — — — —

Dat is alles wat er nog van het journaal over is. Dat spijt me, maar wat kan ik er aan doen?

Op den gewonen tijd gingen we naar huis; doch na 't boterhameten keek ik nog eens op de stoep en zag Dik. We liepen naar elkander toe, beiden nieuwsgierig naar de onderzoekingsreis van Bas. We rekenden er op, dat hij vast nog wel naar ons toe zou komen, en bleven op de stoep tot het donker werd. En ja, toen kwam hij met lange schreden, 't hoofd op zij en één oog toe, op ons af.

„Waar is Jo Hamburger?”

„Naar huis gegaan, en hij zei, dat hij niet terug kwam!”

„Moeders kindje moet zeker vroeg naar bed! — Hij had toch bij jullie kunnen blijven! Flauwe vent! — Nou, 't zaakje is in orde. Als we de boot niet mogen gebruiken, weet ik al hout, om zelf een vlot te maken. — Of een brug. Een brug is gemakkelijker, maar varen is prettiger!”

„Maar van wie *is* dat hout?” vroeg ik, omdat ik Bas niet vertrouwde.

„Komt er niet op aan, — zei Dik — als we er een schuit of een brug van maken, is het toch goed van ons.”

Bas begreep goed, dat hij mijn bezwaar moest wegnemen.

„Kijk eens, Ton! — jij bent niet zoo dom. Het zijn oude palen en planken, die daar vlak bij de vaart liggen. De kreupele boer heeft daar een schuur afgebroken, of hij zal er een van oud spul opbouwen. Ik denk wel, dat het allemaal hout is van hem!”

Mijn bezwaar werd grooter.

„Maar 't zou gemeen van ons zijn, als we juist *zijn* hout gebruikten. 't Is zoo'n goede man!”

„Ja, — zei Dik gemoedelijk — 't zou heel gemeen van ons zijn, omdat het een goede man is!”

Bas wendde zich met afkeer van ons af.

„Wat domme zanikpotten toch! — Je doet net, alsof we dat hout gaan stelen. Omdat je nog niks van de wereld af weet. Heb je dan nooit gezien, dat ze hout in 't water gooien? Dat doen ze, omdat het hout in 't water beter wordt.”

„Ja, Ton, — viel Dik hem in de rede — laten we 't maar doen: 't is goed van ons!” — Bas ging door:

„En als wij er een vlot of een soort schuit van maken,

dan ligt dat hout altijd in 't water, en wordt hoe langer hoe beter!" Dik was opgetogen.

„Ja, Ton, 't zal heel goed van ons zijn. Dan wordt het oude hout weer heelemaal nieuw!"

Wat Dik zei, geloofde ik niet; wat Bas zei, wel. Nu had Bas ons eens uitgelegd, hoe de lange turf wordt gemaakt: de turfmakers gooiden oude palen in 't water, en als deze zoolang in 't water lagen, tot ze verrot waren, werden ze op turflengte gezaagd, gedroogd en aan de brandstoffenhandelaren verkocht. Dat had ik vast geloofd, en geloofde het toen nog.

„Maar, Bas, je zei toen, dat oude palen in 't water turven worden. En nu zeg je, dat hout in 't water sterker wordt!"

Even kneep hij zijn eene oog toe.

„Ja, zie je? — 't Hangt er van af, *hoe* je ze in 't water legt of zet. Recht op, dan wordt het turf; maar in de lengte, dan wordt het hout beter. Nou, natuurlijk: een schuit ligt in de lengte, en een brug ook, en dus wordt het hout er beter van!"

Ik begreep dat heel goed; Dik blijkbaar nog niet, want hij zei:

„'t Is toch altijd goed van ons; want wordt het hout weer nieuw, dan is 't heel goed van ons; en wordt het turf, dan kan de kreupele baas er zich lekkertjes bij warmen als 't koud is; en dan is 't ook goed van ons. Ja, dat moeten we vast doen!"

Bas maakte 't echter nog veel aannemelijker.

„En kijk eens, Ton! — we hebben dat hout misschien maar een paar weken of maanden nodig, en brengen het dan weer netjes op zijn plaats. De baas zal het dan niet eens gemerkt hebben, en 't hout is er beter van geworden.

En misschien hebben we 't in 't geheel niet noodig. Want we moeten hem eerst vragen, of we de boot mogen gebruiken. Zegt hij „ja”, dan is alles in orde; en zegt hij „nee!”, dan is 't ook in orde, want dan gebruiken we zijn hout. Ik bedoel: dan maken we zijn hout beter. Want het is een beste man, die dat wel aan ons verdient.”

Wij dachten, dat de zaak nu in orde was, maar wij stonden pas aan 't begin, zooals ons duidelijk werd, toen Bas weer begon:

„Maar nu komt het er op aan: wie zal den boer om de boot vragen, en wat moet die dan zeggen?”

„O, dat zal *ik* wel doen!” zei Dik.

Bas zei daar niets op; maar zette een vreeselijk verachtelijk gezicht, en ik kon dat een beetje begrijpen. Bas boog het hoofd voorover en stond lang te denken. Eindelijk begon hij weer:

„Ik ben slim; maar die boer is ook slim: houdt dat in de gaten. Dat Dik zoo dom is als een os, en zoo onnoozel als een schapekop heeft hij wel dadelijk gezien!”

„Maar ik ben toch de goedste van alle jongens: vraag het maar aan mijn vader!” verweerde zich Dik.

„Daarom mag je meedoen, omdat we soms zoo'n uilskuiken nodig hebben!” zei Bas, en 't was aan Dik te zien, dat hem dit streelde.

„Nee — ging Bas voort — Dik is te dom en te onnoozel; en de boer heeft aan mij wel dadelijk gezien, dat ik een slimme rot ben; mij vertrouwt hij niet. En Ton is veel te gauw verlegen; maar Jo Hamburger, *die* moet het vragen, en als hij liever met z'n beiden gaat, dan kan Ton meegaan. Zóó moet het! — En ik ben er haast zeker van, dat we dan wel zijn bootje mogen gebruiken. Maar houd je

mond; spreek er met niemand over. Morgen is 't weer vergadering in Koorners tuin: ik zal dat zelf wel aan Jo zeggen. En nu ga 'k naar huis."

Dik en ik groetten elkander en gingen ook.

„Wat hebben jullie het druk gehad met je drieën!" zei moeder, en ik begreep, dat zij ons had bespied. Dat moeder mij geen aanmerkingen maakte, was voor mij het bewijs, dat ze goed over me tevreden was. En ik zelf was het ook. Ten minste over mijn gedrag van vandaag. Er zou wel wat kwaad zitten in het pas gemaakte plan voor morgen; maar 't was enkel nog maar een plan, en misschien werd het niet eens uitgevoerd. Ik voelde wel, dat het niet eerlijk toe zou gaan, en dat het, wie weet, welke slechte gevolgen zou hebben, maar 'k trachtte mij zelf wijs te maken, dat ik er geheel buiten stond, omdat Bas het plan had gemaakt en het ook goed had gepraat.

Bij 't naar bed gaan had ik zelf niets te bidden en daarom zeide ik maar het Onze Vader op. 't Was me in lang niet zoo rustig geweest van binnen. En wat er mij van de padzoekerij te wachten stond, lachte me zoo vroolijk toe. Want vast zouden we varen, al verder en verder. 't Mooist zou zijn met het bootje van den goeden boer; maar anders zou Bas wel een goed vlot maken.

Ik sliep als een roos.

VIII.

DIE DAKPANNEN.

We zaten aan 't ontbijt.

Zus en ik hadden wat te fluisteren over een vriendin van haar. Vader vertelde moeder een en ander over zijn reis van eergisteren, en in eens scheen hij zich iets te herinneren.

„'t Is waar, moeder! dat zou 'k haast vergeten hebben. Die dakpannen, achter bij de gracht, kan ik verkoopen. Hein Krol kan ze goed gebruiken, en hij zal eens aan komen loopen, om den hoop eens te bekijken.” — — —

„Die dakpannen. — — —” Ik had juist weer een brokje brood in mijn mond gestoken. De anderen schenen het

woord *dakpannen* niet eens gehoord te hebben. Maar ik — — — — Op eens kon ik niet meer kauwen, niet meer slikken. Moeder scheen het dadelijk op te merken.

„Jongen, wat zie je in eens bleek! Ben je niet goed?”

Met de hand voor den mond liep ik naar de keuken.

Moeder me dadelijk na.

„Hier, drink maar wat!”

Zij liet mij drinken.

„Betert het al?”

„Ja, moeder, 't gaat al weer over!”

Maar 't ging *niet* over. Ik ging weer met moeder naar mijn plaats; maar eten kon ik onmogelijk meer. 't Was, of alles in me en om me draaide, en 'k wist van niets dan van dakpannen, van een grooten stapel dakpannen, die ik mee in de gracht had geworpen. Vader kon ze verkoopen; Hein Krol zou ze komen zien. — — — —

Van 't Bijbellezen, van 't danken, 'k wist van alles niets. Als een dood ding ging ik naar school; maar daar hoorde ik geen meester, en zag er geen makkers.

„Die dakpannen. — — —”

'k Moest nablijven en straf schrijven. 's Middags kon ik niet eten. Moeder sprak er van, om eens naar den dokter te gaan. Na de middagschool moest ik weer blijven en strafschrijven. Wat? — Ik weet het niet, en heb het nooit geweten.

Dik en Jo en Bas kwamen aan onze achterdeur vragen, of ik meeging; maar moeder zei, dat ik niet goed was en naar bed moest.

„Die dakpannen. — — —”

Lang was ik geheel radeloos, tot ik begon te beseffen, dat alleen God mij helpen kon. En dat hij mij ook helpen

zou, als ik het Hem maar vroeg. Maar — ik durfde niet te bidden, omdat ik wist, dat ik zooveel kwaad had gedaan. En dat ik die pannen van vader, die hij nu verkoopen kon, in de sloot had geworpen, was een heel groot kwaad voor mij.

In mijn radeloosheid echter heb ik eerlijk heel mijn hart voor den Heere open gelegd. Eerlijk bekende ik, dat ik een slechte jongen was, en dat ik Hem niet kon beloven, dat ik beter zou worden; dat ik het wel eens geprobeerd, maar dat het niets geholpen had. Maar toch smeekte ik Hem, mij te helpen, en mij al mijn zonden te vergeven. Ik zou dan mijn best doen, om geen verkeerde dingen meer te doen.

Ik heb altijd — ook als schooljongen — ondervonden, dat bidden helpt. Ook nu ondervond ik dat. Ik weet nu wel, dat ik geheel verkeerd bad, omdat ik niets anders bedoelde, dan dat ik met die pannen maar niet in de nesten zou komen. 't Was mij niet te doen om mijn eeuwig geluk en om de eere van God. Maar toch ondervond ik dadelijk, dat Hij mij verhoorde. Want ik werd veel rustiger; ik geloofde, dat Hij mij zou helpen; dat alles met die pannen terecht zou komen.

Spoedig viel ik in slaap, en 'k sliep den heelen nacht aan één stuk door. En toen 'k weer goed wakker was den volgenden morgen, dacht ik dadelijk weer aan de dakpannen, maar ook aan God, en wat ik gebeden had, en dat Hij mij helpen zou. O, ik was toen zoo blij; 't was of de Heer nu veel dichter bij mij was, en ik bad opnieuw, maar dankte nu ook. — O, wat voelde ik mij nu gelukkig. 'k Had nu best durven zeggen: Ik weet, dat de Heere mij lief heeft en mij in alles helpen wil.

Maar — — — —

De Bijbel zegt, dat het hart des menschen arglistig is,

en ik weet nu, dat ook mijn jongenshart arglistig was. Zoo stilletjes aan begon ik mij zelf wijs te maken, dat ik God een beetje moest helpen, om mijn wensch te vervullen. — Kijk, ik zou best zelf al die pannen wel weer uit de sloot willen halen: dat was de zaak niet. Maar vader en moeder mochten niet weten, dat ik zelf ze er ingeworpen had.

Nu kan ieder wel begrijpen, dat als ik alles eerlijk en oprecht aan vader en moeder verteld had, en ik daarbij beloofde, dat ik zelf al de pannen weer uit de gracht zou halen en ze nog goed schoonmaken ook, dan zouden ze misschien het hoofd eens hebben geschud over mijn domheid, en mij een kleine berisping hebben gegeven; maar daarmee zou ook alles afgelopen zijn.

Doch ik wilde 't niet weten voor vader en moeder, dat ik zoo dom en verkeerd had gedaan. Zij hielden mij nog al voor een flinken jongen, en dien goeden naam wilde ik behouden. Maar 'k dacht, dat ik dien zou verliezen, als ze alles wisten.

De Heere moest mij dus eigenlijk daarin helpen, dat ik mijn goeden naam zou behouden. En nu begon ik met mij zelf te overleggen, dat ik zelf een handje mee moest helpen. Hoe? — Ik kon tweeërlei weg inslaan. Ik zou geheel buiten hun weten de pannen weer uit de gracht kunnen halen, en dan zou nooit iemand weten, dat ik ze er in had geworpen. Doch dit achtte ik bijna onmogelijk. Welnu, dan kon ik zeggen, dat de pannen zóó vreeselijk vuil waren, dat ze zóó nooit zouden kunnen verkocht worden, en dat ik ze daarom eerst in de gracht had geworpen om te kunnen weken, en ze dan goed schoon te maken. Dan zou vader mij vast nog prijzen voor mijn goede zorgen en ijver. Ik

had nog eens zoo iets gedaan: toen moest ik voor ons spel een stok gebruiken, en nam een droogstok. En omdat hij te lang was, zaagde ik er een voet af. Toen vader het zag, zei ik, dat ik dat deed, omdat vader zich anders aan den stok kon stooten. En toen prees vader me, dat ik zoo bezorgd voor hem was. — Nu kan 't ook wel zijn, dat vader 't wel in de gaten had, en dat hij eigenlijk bedoelde: wat een schelm ben jij! — Want zoo doen vaders wel eens, dat je niet recht weet, of ze *ja*, dan of ze *neen* bedoelen. Ik denk, dat ze dat doen, om de zaak door ons eigen geweten te laten uitmaken.

Goed, tweëerlei weg kon ik dus uit. 'k Begon met te overleggen, hoe ik de pannen weer uit de sloot zou kunnen krijgen. Dat kon alleen gebeuren op het terrein van Koorner, en dus zou ik Dik noodig hebben. Maar Dik zou mij slechts den allerdomsten raad geven, om de dakpannen weer op den wal te brengen. Ik was zóó overtuigd van de slimheid van Bas, dat ik zelf er nog maar niet over dacht, hoe ik het zou aanleggen. Allereerst moest ik dus met Bas spreken.

Door den regen had de padzoekerij een paar dagen gestaakt moeten worden. We hadden ook geen vergadering in Koorners tuin gehouden, en Bas en Jo zelfs niet gezien. Uit de morgenschool gelukte het mij Bas aan te klampen.

„Bas! — zeg, ik weet wat; maar ik weet er geen raad mee!” Hij hield dadelijk zijn lange schreden in.

„Heb je een dommen streek uitgehaald?”

„Ik niet, maar Dik!”

„Laat dien domkop naar de pomp loopen!”

„Ja, maar 't was in zijn tuin, en ik moest mee helpen, en nu krijg ik alleen de schuld.”

„Wat is er dan?”

Ik vertelde hem heel de pannengeschiedenis.

Hij kneep even beide oogen toe.

„Laat maar aan mij over, Ton! — Maar niemand mag er iets van weten. Uit de namiddagschool zal ik de zaak wel even onderzoeken; maar jij moet dan doen, of je van niets weet. Dik is me geen knip voor den neus waard; en Jo Hamburger zal ik wel een rad voor de oogen draaien. Als jij je maar van den domme houdt. Want je begrijpt, het moet lijken, dat het in verband staat met de padzoekelij. En 't is ook werkelijk te doen, om een pad te zoeken voor 't water. Want ik zal die gracht moeten laten leegloopen. En als ze er achter kwamen, zouden ze mij in de kast stoppen. Want weet je wel, dat het een brandgracht is?”

„Wat is een brandgracht?”

„Een brandgracht, uilskuiken, is een gracht, waaruit de brandspuit het water moet hebben, als er brand is.”

Ik schrok van wat hij mij vertelde.

„Maar, Bas! dat mag je niet doen!”

Hij grijnslachte.

„Zoo? mag Bas dat niet doen? — En hoe wou jij dan al die pannen weer uit de gracht halen? Met een hengel? Met een wormpje aan den haak, zooals je vischjes vangt? — Jullie stommeriken hebt nergens benul van; nergens. Alsof 't maar een spelletje is, hebben jij en dien domsten van alle kinkels een dam in die brandgracht gelegd. Nu moest er eens brand komen! Dan was de watertoevoer afgesloten. — Dan konden honderd huizen verbranden, als er bovendien veel wind was. Dan had je vuur en wind, maar geen water.”

Ik stond op mijn beenen te wankelen, en 't voelde of mijn hart stil stond. Hij zag dat zeker.

„Ja, nu zie je er uit als een lijk. — Waarom vroeg je mij niet om raad, eer dat je aan dien dam begon?”

„Wel, we dachten daar niet aan, en Dik wilde het, en hij zei, dat het goed van ons was!”

Maar had nu dat verachtelijke, verwijtend gezicht van Bas gezien!

„Ben jij dan een jongen, om naar dat domme uilskuiken te luisteren? Moet hij jou beheerschen, of jij hem? — Jij *hebt* meer verstand dan hij, en daarom ben jij voor alles verantwoordelijk. Jij hebt je door hem laten leiden; daarin val je me erg tegen. Jij moest *hém* leiden! Dat kun je, en dat moet je!”

Wat heb ik later de waarheid van die woorden duidelijk ingezien. Toen zag ik dat ook wel een beetje, maar ik wilde 't niet weten. Ik verdedigde mij:

„Maar Dik wilde 't beslist, en ik meende toen, dat het pannen van zijn vader waren. En jij zelf vindt dien dam daar toch ook nuttig voor ons, voor 't padzoeken!”

Weer kneep hij beide oogen even toe.

„Daar gaat het niet om. Had je met mij geraadpleegd, dan zou alles terecht gekomen zijn. Er kan daar wel een dam zijn, als er maar een flinke opening in is om 't water door te laten. Je hadt een dam moeten leggen met een ronde poort. Dat had gemakkelijk gekund, als je de pannen goed in 't water had gelegd. — Maar 't is nu te laat!”

Opnieuw werd ik angstig, en hij zag dat, en zei:

„Vertrouw alles maar aan mij toe; 't zal op tijd in orde zijn; brand komt er vooreerst niet. Maar één ding zeg ik je: houd je mond, en zet niet zoo 'n bang gezicht, want anders loopt het mis!”

Hij liep heen

Ik kon van akeligheid en vrees bijna mijn voeten niet verzetten. 'k Durfde naar huis niet, omdat ik vreesde, dat ze alles aan mij zouden kunnen zien. En toch moest ik om twaalf uur thuis zijn.

Wat verlangde ik naar de klok van vieren, want dan zou Bas dadelijk op onderzoek uit gaan en mij zeker heel gauw geruststellen. — Om één uur was ik al weer buiten, hoewel de school pas om twee uur begon. Om halftwee was ik al bij de school, en nauwelijks was ik daar, of Bas kwam naar me toe; wenkte mij op zij, en fluisterde:

„'t Is in orde, hoor! — 'k Heb 't al onderzocht. Al komt er nu brand, dan hindert het niets. En 't is heel gemakkelijk, om de pannen weer op den wal te brengen. — 't Heele zaakje is geen knip voor den neus waard. Heusch, je zult je zelf om je kleinzielige vrees uitlachen, zóó gemakkelijk zal 't gaan. Maar nu moet je je geheel aan mij toevertrouwen, en — zwijgen!”

Hij liep weer weg, alsof hij nu met iemand anders ernstige zaken te bespreken had. Ik was nu heel wat gerust gesteld, hoewel ik soms twijfelde, of hij mij maar niet wat had wijsgemaakt, eerst om mij bang te maken, en dan weer, om mijn vrees weg te nemen. Ik zocht nu een vertrouwden makker, om hem te vragen, of hij wel eens van een brandgracht had gehoord. Doch de schoolbel ging, en elk maakte, dat hij op zijn plaats kwam.

Daar ik aan niets anders dacht dan aan de gracht en de dakpannen, aan brand en gevangenis, kwam er van mijn schoolwerk niets terecht. Ik knoeide maar wat, en keek telkens naar Bas, die drie banken vóór me zat, en onophoudelijk druk bezig was. Hij scheen ál zijn aandacht bij

zijn werk te hebben, en gluurde nu en dan eens naar den meester. Maar naar mij keek hij niet om.

Om drie uur stond de meester weer voor de andere klas, en nu hoopte ik, dat Bas wel eens zou omkijken; maar nu werkte hij nog harder. Ik keek al maar naar hem, en toen 't zoowat kwart over drieën was, scheen Bas klaar te zijn. Eerst een blik naar den meester, dan steelsch naar mij. Met vingerbeweging zei hij mij, dat ik meester moest vragen, of ik even naar de plaats mocht. Ik stak den vinger op, maar meester keek naar onzen kant niet. Dan maar met duim en vinger knippen. Dat hoorde hij.

„Meester, mag ik als 't u bieft even naar de plaats?”

Enkel door met het hoofd te knikken gaf hij mij toestemming, en ik ging. Maar ik was nog geen vijf seconden buiten, of daar was Bas ook. Ik keek vreemd op.

„Maar, Bas! er mogen geen twee gelijk naar de plaats!”

Met zijn gezicht zei hij, dat ik een uilskuiken was. Hij haalde een papier uit den zak.

„Kijk eens! — dit heb ik in school gauw even voor je geteekend. Zie je? — Dit is de gracht; dit de dam van dakpannen; hier heb je de waterkeering, waar we al een paar keer over geloopt hebben, en kijk, hier heb je nóg zoo'n waterkeering. Als er nu eens brand komt, weet ik dat altijd dadelijk, omdat mijn vader onder-brandmeester is. Ik ben altijd bij alle branden. Maar als er nu brand komt, en ze water moeten hebben uit deze gracht, dan maak ik dadelijk, dat ik bij de waterkeering kom, en zorg wel, dat ze water genoeg hebben. Dus, daar hoef je niet bang voor te wezen. En kijk, als je de pannen weer uit de sloot wilt halen, dan zet ik déze waterkeering open, en loopt hier de gracht leeg; dan kun je zoo maar de

pannen nemen en op den wal brengen. Begrijp je het? —”

Ik begreep het niet al te goed, maar vertrouwde toch, dat het alles wel waar zou zijn, omdat zijn vader brandmeester was. Hij gaf mij het papier en zei, dat ik dadelijk in school moest gaan, omdat er geen twee gelijk op de plaats mochten zijn. Ik ging en een paar minuten later kwam Bas binnen. Meester keek vreemd op.

„Bastiaan, wie had jou permissie gegeven?”

„U zelf, meester! U knikte me toe!”

„Maar dat was voor jou niet; dat was voor Anton Teiler!”

„Ja, meester, maar ik stak mijn vinger op, en u knikte, en ik dacht dat het voor mij was!”

De meester hield zich, of hij 't geloofde, wat Bas zei, omdat hij toch nooit met hem klaar kwam: Bas wist altijd den dans te ontspringen.

IX.

DE BOERIN MAAKT KENNIS MET EEN RAAR ZOODJE.

Bas had de vergadering in Koorners bleekveld afgelast, en ons bevolen, zoo gauw mogelijk ons thuis van een paar boterhammen te voorzien, en bij de Willemsbrug op 't apèl te zijn. Alle drie waren we er nog vóór hij zelf er was, en dat beviel hem.

„Kom nu maar mee; 'k weet den allerkortsten weg naar den kreupelen boer. En vóór we verder gaan padzoeken, moeten we eerst weten, hoe we over de vaart komen: óf met het bootje, óf over een brug, die 'k dan zelf eerst nog moet maken!”

Jo Hamburger werd nu ook op de hoogte gebracht van wat Dik en ik al wisten.

„En nu moet jij den boer gaan vragen, of we wat in zijn bootje mogen varen. En wil je liever niet alleen, dan kan Ton met je meegaan.”

Jo scheen geen bezwaar te hebben.

„Maar 'k wil liever, dat Ton meegaat. En wat doen jij en Dik dan? Verstop je je zoolang?”

„Nee, wij komen een eind achter, en doen, alsof we van jullie niets afweten. Want misschien staat hij het wel toe aan jullie twee; maar niet aan ons alle vier. — Voor ons is dat natuurlijk precies hetzelfde, want als jullie dan een

eindje bent weggevaren, komen we toch bij je in de boot.”

We marcheerden flink op, tot eindelijk Bas en Dik achterbleven en slechts langzaam ons volgden. Toen we bij de florisante boerderij, die Bas ons had aangewezen, waren aangeland, keken we eerst naar alle kanten naar onzen vriendelijken boer uit, omdat we zomaar niet het hek in durfden. Want gesteld eens, dat óf een knecht, óf de boerin ons tegemoet was gekomen met de vraag: „Wat moet je?” — Dan konden we wel zeggen, dat we den boer moesten spreken, maar 't zou dan lijken, of we een heel gewichtige boodschap hadden.

Gelukkig, we zagen den man met zijn krukstok bij den hooiberg staan, gingen moedig naar hem toe, groetten hem beleefd, en Jo vroeg, of we wel wat met het bootje mochten varen. We zouden heel voorzichtig zijn, en goed voor 't bootje zorgen.

„Och, ja, — zei de man, goedig en guitig — dat kan wel. Maar waar zijn die andere twee? — Die durven zeker niet vragen en komen achteraan. — Ja, ja, jullie bent met je vieren wel losvertrouwd. Elk heeft zoo zijn baantje, maar de hoofdman houdt zich wat achterbaks!”

De man was op een hooilaag gaan zitten en noodigde ons, naast hem plaats te nemen. Precies alsof we zijns gelijken waren. En toen Bas en Dik voor 't hek stonden, riep hij:

„Nou, kom jullie ook maar; je hoort er toch ook bij!”

Dik voorop, Bas achteraan: zóó kwamen ze; net zooals onze gebrekkige vriend het had gezegd. Ze namen naast ons op de hooilaag, als op een bank plaats, en in een ommezien had de boer ons alle vier aan den babbel. 't Was, of hij een jongen was, die bij ons hoorde. Dik vertelde

van een kip, die met een houten dolk doodgestoken, en weer levend geworden was, en nu weer eieren legde, heel groote, en wel twintig in een week.

„Nou — zei de boer — ik heb een knecht gehad, die kon het nog anders: die zei, dat hij gewoonlijk vijf en twintig uren per dag werkte!”

„Dat kan niet, — zei Jo — want er zijn maar vier en twintig uren in een dag!” Dat scheen Dik ook te weten.

„Nee, dat kan niet — zei hij — want er zijn maar vier en twintig!”

„Ja, maar, — zei de boer — hij stond een uur vóór zonsopgang op!”

„O, ja, — zei Dik — dan kan het!”

Wij begonnen te lachen en de boer had schik voor twee. En daar kwam een dame naar ons toe. Ten minste vergeleken bij den boer, die gekleed was als een daglooner, zag ze er als een dame uit. Maar 't werd ons dadelijk duidelijk, dat het de vrouw van den boer was.

„Wat zitten jullie daar gezellig! — zei ze vriendelijk lachend — mag ik ook meedoen?”

Wij namen de pet af en groetten zeer beleefd. Zij begon ons te vragen naar onzen naam, naar onze ouders en naar welke school we gingen. Een Christelijke school was er bij ons nog niet: wij gingen alle vier naar dezelfde openbare school. Hoe hij daartoe aanleiding gaf, weet ik niet; maar de vrouw zei in eens tot Dik:

„Jij kent zeker de Tien Geboden nog niet!”

„Jawel,” — zei Dik, en stak zijn tien vingers omhoog — „dit zijn de tien geboden. Als 'k naar school ga, vraagt mijn vader eerst, of mijn tien geboden schoon zijn!”

Dat scheen alles te zijn, wat hij van de Tien geboden wist.

„Zeg jij dan maar eens de tien geboden op!” zei de vrouw tot Bas en deze kneep dadelijk zijn eene oog toe.

„Bedoelt u de tien geboden van de dierenbescherming, of de tien geboden van de gezondheid?”

Ik kon aan 't gezicht van de vrouw zien, dat ze dacht: wat een raar zoodje jongens is dit. Ze schudde zachtjes haar hoofd en zei:

„Ik bedoel de tien geboden Gods; die ken je toch wel?”

„O ja, juffrouw! — zei Bas — net zoo goed als de andere tien gebodens. Je mag niemand vermoorden, en je mag — — je mag — — — je mag ook niet liegen, en je mag niet stelen, en je mag — — — je ma-a-ag niemand zijn huis in brand steken, en je mag niemand bedriegen, en niet stelen, en vloeken mag je ook niet — — —”

Dik dacht zeker, dat als dat de tien geboden waren, dan kende hij ze ook wel, en blijkbaar wilde hij dat toonen:

„Juffrouw, als je twee centen van je moeder krijgt voor in de kerkzakjes te doen, dan mag je ze niet allebei ver-

snoepen. En één cent versnoepen en de andere verwisselen voor twee halfjes: dat mag ook niet. En — enne — ik weet nog wel meer; maar nu op 't oogenblik weet ik niet meer. O ja, je mag bij donker ook geen touw over de straat spannen en oude menschen laten vallen. Want dat weet ik van mijnheer Van Ries, die doodgevallen is. Maar ik heb het niet meegedaan; maar ik had het touw er voor gegeven."

Ik zat naast den boer, en merkte, dat hij zijn hoofd schudde en zijn vrouw iets toewenkte. Ik schaamde mij, dat Bas en Dik, die niet eens de Tien Geboden kenden, mijn makkers waren. Daarom durfde ik ook niet te zeggen, dat *ik* ze wél kende. Gelukkig, de vrouw richtte zich niet naar mij, maar naar Jo Hamburger.

„En hoe staat het met jou? Ken jij ze ook niet?"

Jo was heel kalm en zei:

„Juffrouw, ik ben Luthersch; ik ken de Tien Geboden wel; maar ze zijn een beetje anders, maar 't beteekent precies hetzelfde. Want de Luthersche Bijbel is soms een beetje anders!"

„Nu, zeg jij ze maar eens op, zooals je ze geleerd hebt!"

Jo begon, en zei glad het eerste, tweede en derde gebod op. En toen zei de vrouw tot mij:

„En nu jij verder!"

Wat trof ik dat! Want met het tweede gebod kwam ik wel eens in de war, en ik kon nu met het vierde beginnen, en dit juist kende ik het allerbest. Jo en ik kregen een heel vriendelijk knikje van de vrouw, en ze zei:

„Die andere twee willen zeker als heidenen opgroeien. Foei, dat er in een christelijk land nog jongens zijn, die de Tien Geboden niet kennen! — En de Twaalf Artikelen kennen jullie zeker ook niet?"

Bas had er wel eens van gehoord, maar Dik niet.

„Naar 't Gebed des Heeren zal ik dan ook maar niet vragen!”

„Maar daarom bid ik wel!” zei Bas.

„Zoo? En wat bid je dan?”

„Zoo maar, voor de vuist weg. Heere, help me of zoo, als 'k uit 'n boom val!”

Dik wist ook weer wat.

„Juffrouw, ik ken een versje:

Ach, was Jezus nog op aarde,
Aanstonds vloog ik naar Hem heen!”

„Nu, verder!”

„Verder ken ik het niet, juffrouw!”

„En wat weet je van Jezus?”

Dik bedacht zich even en zei:

„Jezus is een kindervriend!”

„En wat weet je nog meer van Jezus?”

Hij wist niets meer, en nu moesten Jo en ik beurtelings iets van den Heer Jezus vertellen, van Zijn geboorte tot aan zijn dood en opstanding.

„Zoo, — zei de vrouw — nu weet ik genoeg. Ik begrijp niet, dat jullie vier vrienden met elkaar kunt zijn, en dat er twee van zoo dom zijn als heidenen. En dat die andere twee dat zoo maar laten, begrijp ik nog minder. Spreken jullie dan nooit over die dingen, die we zoo noodig hebben te weten? — Ik denk, dat die twee wel centen geven voor de zending, om de heidenen in verre landen te bekeeren, en hun eigen vriendjes laten ze maar heidenen blijven.”

O, wat voelde ik dat, en wat was ik beschaamd. Want moeder had wel eens net zoo met mij gesproken.

Dik wist in eens weer wat.

„Juffrouw, ik heb eens twee centen in 't zendingsbusje van Ton gedaan. Nietwaar, dat is goed van ons!”

„Nee, — zei ze — dat is niet goed van jou. Jij moest je centen bewaren en een Bijbel koopen en er in lezen, en God bidden, dat je een verstandige jongen moogt worden, om in alles God te dienen en te gehoorzamen! — En jij — zei ze tot *mij* — moet hem helpen, hem op 't goede pad brengen!”

Ik begreep heel goed, wat ze bedoelde, want mijn eigen hart had wel eens gezegd, dat ik in alles een voorbeeld voor Dik behoorde te zijn; maar dat ik mij meer door Dik liet leiden dan dat ik hem leidde.

„Moeder!” riep er iemand, en de vrouw ging heen.

Ik geloof, dat we alle vier in ons hart blij waren, dat ze heenging. De vrouw was wel heel vriendelijk, maar dat ze ons zoo ernstig toesprak, zoo op den man af, en zoo ons hart raakte, maakte ons allen beschaamd en verlegen. Later heb ik deze vrouw leeren kennen als iemand, die geheel voor God en Zijn Koninkrijk leefde, en met iedereen, als 't maar een beetje te pas kwam, over 's menschen hoogste belangen sprak. De man was heel anders. Hij had vroeger voor onderwijzer gestudeerd, maar was ziek geworden, en wel genezen, doch had uit die ziekte een gebrekkigen gang overgehouden. Hij was niet vijandig en leefde onbesproken; maar op godsdienstig gebied had je weinig aan hem. Hij was een schrandere baas en redeneerde graag over alles. En o, 't was zoo'n leukerd.

Toen de vrouw weg was, dachten we, dat we genoeg uitgevraagd waren, en durfden nu met den boer over 't bootje beginnen. Doch de boer zat zoo aardig, zoo diep-

zinnig, met de drie vingers van zijn linkerhand tegen zijn voorhoofd te wrijven.

„Ja — zei hij — ik ben maar dom, en jullie bent zoo geleerd. Vooral die eene — Bast heet je, is 't niet? — Zie je, Bast, van de Tien geboden heb ik wel gehoord, maar nooit van de tien geboden van dierenbescherming, of hoe noemde je 't ook weer? — Daar zou 'k wel meer van willen weten.”

Bas kneep zijn eene oog toe en zei:

„Dat zal ik je zeggen, baas! — Van de dierenbescherming. 's Winters, als 't water ijs is, en er geen sneeuw ligt, dan kunnen de musschen niet drinken; dan moet je overal potjes met water neerzetten — — —.”

Ik moet nog lachen als ik aan 't gezicht van dien leuken boer denk. 't Was, of hem in eens een groot licht was opgegaan, en hem heel de dierenbescherming zoo klaar was als de dag.

„Ei zoo, is het dat? — Potjes met water buiten zetten! En onder elk potje dan natuurlijk een kooltje vuur of een theelichtje, omdat anders het water in de potjes dadelijk gaat bevroren. Juist! — Maar dan had je ook nog tien geboden van de — van de wat ook weer?”

„Van de gezondheid!”

„O, ja! — En hoe ziet er dat goedje uit?”

Bas zijn eene oog ging weer toe.

„Dat is op rijm, baas, en dat ken ik glad:

Dit is uw les:

Staat op te zes

En eet ten tien.

En weer te zes

Zoo trekt uw mes

En slaapt ten tien.

Dat zal u dienen!”

De boer zette weer een verrast gezicht.

„Maar zijn er dat tien?” vroeg hij na eenig nadenken, en Dik kon nu ook zijn geleerdheid toonen:

„Nee, want tien en zes is — is — (en hij telde 't uit op zijn vingers) tien en zes is vijf... is zestien!”

De boer klopte hem op zijn schouder, en zei:

„Jongen, jij bent mijn man! Jij bent een kranige baas! Die Bast denkt ons wat wijs te maken; maar houdt hem in de gaten met zijn tien geboden, want zes en tien is zestien. — Goed, dan ga 'k nu eens met den commissaris spreken over 't bootje. Blijf jullui maar zoo lang hier!”

Hij ging heen, en wij keken elkander vragend aan. Wat beteekende het, dat hij met den commissaris ging spreken over het bootje en — natuurlijk — over ons? Jo had gezien, dat de boer en de vrouw elkander met heel bijzondere beteekenis hadden aangekeken: zij hadden er bepaald een bedoeling mee. Dik werd bang en wou wegloopen, maar Bas lachte:

„Wij zijn nu voor 't examen geweest, en nu hebben ze 't er over, wie er door komt en wie niet. En wie er door komt mag mee in 't bootje en de anderen krijgen een steen om den hals. Jo en Ton komen er wel door. Dik misschien ook wel, omdat hij zoo onmetelijk dom is. Maar ik — — — de vrouw moet niks van mij hebben: dat heb ik wel gezien; maar de boer — — dat weet ik nog zoo net niet. Hij ziet wel, dat ik alle menschen te slim ben, en daarom is hij misschien wat bang voor me. Zoo voor 't oog zou hij me wel te vriend willen houden, want hij gelooft vast, dat ik zijn huis en hooi in brand zou kunnen steken, zonder dat ze mij zouden kunnen betrappen. En dat kan ik ook wel; maar dat zou 'k toch nooit doen. —

Nu zegt de vrouw, dat ze mij hier niet op 't erf wil hebben, en de boer — omdat hij bang voor mij is — zegt: die jongen mag hier wèl. En nu wordt het ruzie. Maar de vrouw zal 't winnen van den boer, en ik zal 't winnen van de vrouw. Of wat dacht dat wijf wel?"

Ik had zooveel ondervinding van Bas, dat ik geloofde, dat het precies zoo zou uitkomen als hij zei. Hij is maar ééns bij ons in huis geweest, en toen zei vader tot moeder: „Houd dien jongen in de gaten, want die kijkt door een plank, waar geen gat in is.”

In spanning zaten we te wachten op de terugkomst van den boer. En 't duurde zóó lang, dat we begonnen te gelooven, dat hij ons voor den mal hield en ons daar maar stil zou laten zitten.

X.

VAREN ZONDER BAS, EN BAS GAAT ER MET DE BOOT VAN DOOR.

Daar hoorden we een deur, en zagen van om den hoek van 't huis een knaap naar ons toekomen en achter hem aan den boer. Wat 'n echte boerenjongen was dat: blozend van gezondheid, stevig gebouwd en lenig als een jong paard. Hij woog beslist heel wat zwaarder dan de dikke Dik; maar hoe gespierd en gezwind was hij in zijn houding en beweging. In zijn gelaat had hij 'tzelfde vriendelijke en besliste als de boerin, doch zijn oogen verrieden het guitige, leuke van den boer.

„Die jongeheeren wouen graag eens in 't bootje varen!” zei de boer, en de jongen, een beetje glimlachend, nam ons van het hoofd tot de voeten op en knikte eens, alsof hij wou zeggen: 'k durf ze alle vier gelijk best aan.

„Dat kan wel, vader! — maar met meer dan drie gaat het niet.”

Dik was zeker bang, dat hij niet mee zou mogen varen, want hij zei: „Ik zal heel, heel stil zitten!”

„Jij weegt anders voor twee!” zei de knaap lachend; doch zijn vader, die een gezicht zette, alsof hij een moeilijk vraagstuk had op te lossen, zei:

„Nee, neem die maar mee; maar den knapsten zou 'k

hier willen houden, want er moet wat aan 't bootje gemaakt worden, dat het zonder vaarstok en zonder riemen door een nauwe sloot kan varen. Daar heb ik al lang over gedacht; maar 'k weet er geen raad mee. Die Bast zal dat wel weten uit te vinden. Goed, dan blijft Bast hier, en stap jullui nu maar in de boot!"

Dik lachte, Jo lachte, ik lachte en keek gauw even naar Bas, die zuur keek. Terwijl we instapten, fluisterde Jo mij toe: „Blij, dat Bas niet mee gaat!"

Ik durfde dat niet te zeggen, maar dacht hetzelfde.

„Nou, Nard, jij baas blijven, hoor!" — zei de boer, toen we van wal staken — „en anders geef je ze maar met den vaarstok op d'r kop! Je moet niet gedoogen, dat ze kunsten of domme streken uithalen!"

Nard lachte:

„Wees maar gerust, vader! zij zullen mak zijn als lammetjes."

Daar gingen we, zoo kalm, zoo stil, zwierig als een zwaan. 't Was een lust, zoo behendig Nard, enkel met den vaarstok, het bootje regeerde. Dik en Jo zaten naast elkaar vóór in, Nard en ik achter in, en 't duurde maar even, of we waren met elkaar in druk gebabbel. Nard kende al de landerijen en tuinen daar, en wist er de eigenaars van. Zelfs de koeien en paarden en hun eigenaar kende hij. We vertelden hem van onze padzoekery, en dat vond hij heel leuk.

„Dat zou 'k mee willen doen, — zei hij — en met de boot zouden we overal kunnen komen. Zoo alleen varen, daar is niet veel aan; 't verveelt je gauw. Maar met een paar goeie vrienden is 't gezellig!"

„Heb je geen broer?" vroeg ik.

„Nee. En we wonen zoo ver af van andere menschen. Soms heb ik wel eens iemand bij me; maar moeder zegt: beter géén vriend dan een verkeerden. En daar heeft moeder gelijk aan!”

Ik zei hem, dat mijn moeder dat ook al vaak had gezegd. Wij werden heel vertrouwelijk met elkaar. En nu van achteren geloof ik, dat zijn moeder hem over ons alle vier had ingelicht.

Soms vertelde nu de een, dan de ander, hem een grapje uit ons alledaagsche school- en straatleven, en Dik, die geen onderscheid tusschen goed en kwaad scheen te kennen, verzweg niets, hoewel ik nu en dan hem een stillen wenk gaf, dat hij zijn mond moest houden. Over heel wat sprak Nard zijn afkeurend oordeel uit, en nu bleek mij, hoe onnozel hij nog was. Ik bedoel niet, zoo onnozel als een schaaap; maar zooals 't in den Bijbel staat: *heilig, onnoosel, onbesmet*. Want Nard bleek een zeer verstandige, openhartige jongen te zijn.

Toen we tot aan de gracht achter de tuinen kwamen, vertelde ik hem, hoe we sluipend, ons tot daar een weg hadden gebaand. Nard hield de boot daar stil, en zei:

„We zouden wel door die gracht kunnen varen, maar er groeien daar in die tuinen allemaal appels en peren en pruimen, en de menschen zouden kunnen denken, dat we er kwamen stelen. Nee, daar varen we niet. We zouden dat later kunnen doen, als de boomen leeg zijn. Maar over de laan heen, den anderen kant uit, daar zou het geen kwaad kunnen.”

Wij vertelden hem nu, dat dat ons eigenlijke plan was; maar dat we niet wisten, hoe we over 't vaarwater zouden komen. En nu hadden we wel een boot; maar met de boot konden we niet over de laan. Dik wist raad:

„Laten we een wijd gat in de laan graven, en daar doorvaren! Dat zal goed van ons zijn!”

Nard kon 't lachen niet laten.

„Wat 'n kuiken is dat!” — zei hij en fluisterde me in 't oor:

„Hoe kom je aan zoo'n kameraad? Wat doe je er mee?”

„Wij wonen naast elkaar!” fluisterde ik terug, en nu knikte Nard toegeeflijk.

„Nee, — zei Nard — ik weet beter. Een eind voorbij ons huis is een nauwere zijvaart. Daar is een brug, en daar zouden we aan den overkant van de laan kunnen komen. 'k Ben dien kant meermalen uit geweest; maar met jullie zou 'k wel eens heel ver willen, en er de wereld bekijken. Dan varen we nu maar terug.”

Jo en ik zaten elkander als gelukkigen toe te knikken, omdat we begrepen, dat we terug mochten komen, en wel altijd met Nard zouden mogen varen. En wij zouden dan zeker ook wel eens zelf den vaarstok mogen hanteeren.

Wat zweefden we weer fijn tusschen de wallen door. En ik genoot juist daárom zooveel, omdat hier niets ver-

bodens bij was. Alleen hinderde het mij, dat vader en moeder het niet wisten. Maar 'k nam mij voor, het van avond dadelijk aan moeder te vertellen, dat we zoo heerlijk hadden gevaren, en met toestemming van den boer en de boerin, en onder toezicht van hun zoon, die nog beter varen kon dan de allerbeste schipper. En als 'k dan weer ging, zou 't zijn met volle toestemming. Dan eerst zou mijn geluk volkomen zijn. Maar als moeder eens vroeg naar den naam van den boer?

„Nard, hoe heet je nog meer dan Nard?”

„Leonard Krol!”

„Dus je vader heet ook Krol?”

„Ja, Hein Krol!”

Hé, dien naam had ik meer gehoord: Hein Krol. Wat was er daar ook weer mee? — Wie had dien naam ook weer genoemd?

„Zie zoo, nu stappen we even aan wal, dan kunnen we eens zien, hoe ver Bast met zijn uitvinding is.”

We legden aan, stapten aan wal en volgden onzen schipper naar — — — den boomgaard, waar we van alles, wat rijp was, mochten eten, zooveel we wilden.

Juffrouw Krol had ons zeker gezien en kwam lachend naar ons toe.

„Zoo, daar doe je goed aan. Bast heeft ook al buik en zakken vol. En hoe is 't de jongheeren in 't bootje befallen? Schik gehad?”

„O, ja, juffrouw, heel veel! — Nou, die Nard kan varen!”

„Ja, dat kan hij wel. En Nard, hebben ze 't jou ook lastig gemaakt?”

„Nee, moeder, heelemaal niet. En we gaan nog meer met mekaar varen. Zoo gezellig!”

Ik zag aan de vrouw, dat ze blij was met het geluk van haar jongen. En ikzelf kreeg ook een heel vriendelijk knikje van haar. En Jo Hamburger ook. Maar waar was Bas nu? — Ik keek eens rond en zag wel den boer ginder in 't weiland, maar Bas niet.

„Juffrouw, waar is Bas?”

„O, die is naar huis gegaan. Ik zei, dat hij moest wachten tot jullui terug kwaamt; hij kon dan ook nog eens met Nard gaan varen, maar hij wou niet wachten en is weggetrokken!”

Dik scheen dat wel te bevallen.

„Dat is goed van Bas, juffrouw, want hij is toch maar een schelm. Hij maakt ons altijd bang met rare Hottentotten. En hij durft wel alles; net 'n kat. 't Is dan maar beter dat je dom bent, nietwaar, juffrouw?”

De vrouw kon 't lachen niet laten en wij lachten mee.

„Die jongen houdt er een raar geloof op na, heb ik gemerkt — zei ze — weten jullie daarvan?”

Jo en ik deelden haar om beurt mee, wat Bas ons wel van de Mohamedanen en Mormonen had verteld.

„Hoe komt die jongen daar aan?”

„Uit dikke boeken, juffrouw! Boeken van zijn vader. En hij gelooft alles, wat in die boeken staat; maar wat er in den Bijbel staat, gelooft hij niet. Hij zit altijd op den zolder in zulke rare boeken te lezen, maar zijn vader weet het niet. Maar ons vertelt hij alles!”

Dik deed ook een duit in 't zakje.

„Ja, juffrouw, en dat doet hij maar om ons bang te maken, en hijzelf is voor niks bang! En hij kan ook doode vliegen weer levend maken; 'k heb het zelf gezien. En ik denk, dat hij onze doode kip ook weer levend gemaakt heeft!”

Zoo ongemerkt nam de vrouw Jo en mij even afzonderlijk en zei, dat we eens met onze ouders moesten spreken over Bas, en wat hij ons zooal vertelde, en dan zouden die ons wel goeden raad geven.

Nard wenkte ons, om nog wat te gaan varen, en wij volgden hem dadelijk; maar de vrouw hield ons tegen.

„Heb je nu al appels en peren in je zak ook?”

„Nee, juffrouw, we hebben genoeg gegeten!”

„Ja, maar je moet er ook meenemen naar huis!”

Zelf reikte ze ons nu zooveel toe, dat we al onze zakken vol kregen. Nou, of we haar vriendelijk bedankten!

Nard was al bij de vaart. Daar scheen iets niet in den haak te zijn, en daarom liepen we op een drafsje naar hem toe.

„Dat is ook mooi! — Nou is heel de boot weg! — Maar de vaarstok is er nog — — — —”

Even stonden we allen beteuterd, en Dik liep dadelijk naar de vrouw.

„Juffrouw, nou is de boot weg, en de vaarstok is er nog!”

De vrouw kwam kijken.

„Nard, loop even naar vader; die zal er van weten!”

Nard liep heen, en kwam spoedig terug, gevolgd door den boer, die nu eens toonde, hoe snel hij wel loopen kon. De boer keek even, maar zei niets. Hij liep naar de schuur, en kwam terug met een gezicht, alsof hij er alles van wist.

„Die schelm! — hij vroeg mij om een oude laars en om een stevige lat en een paar plankjes en wat spijkers. En in korten tijd had hij een dingsigheid klaar, om er mee — zonder vaarstok of riemen — te varen. 'k Heb het ding gezien, en ik geloof, dat het knap verzonnen was,

en dat je 't goed zoudt kunnen gebruiken. En nu is de schelm er met boot en al van door gegaan!"

Nu waren we nog meer beteuterd; de boer bekeek ons en begon luid te lachen.

„Daar, — zei hij — die grap is een daalder waard. Slimmer rot heb ik van mijn leven niet gezien!"

De man stond nu ook naar alle kanten heen te kijken, en niemand van ons twijfelde er meer aan, of Bas was met de boot weggevaaren.

„En met dat ding gaat het nu misschien wel zoo snel, dat we hem nooit weer kunnen inhalen!" zei Dik.

„Hij moet dezen kant uitgevaaren zijn, — zei de boer — want anders had ik hem moeten zien!"

Dan wist ik wel meer.

„Maar dan halen we hem gemakkelijk in, want dan moet hij de gracht ingevaaren zijn, en hij kan onmogelijk over de waterkeering heen!"

„Nee — zei Dik — Bas kan wel over de scherpe punten, maar de boot niet. Laten we maar gauw hard loopen!"

We trokken Nard al aan den arm; maar deze bleef pal staan als een paal.

„Eerst goed denken! — zei hij. — Niets vergeten! — Jo, neem jij den vaarstok en ga met Dik al vast vooruit. Kom, Ton! ik ga den pols halen, want misschien zullen we over slooten of grachten moeten springen."

Toen we terugkwamen, gaf de boer mij een eind touw, omdat we dat misschien noodig zouden hebben, en Nard en ik trokken er nu ook op uit, terwijl de vrouw ons nariiep:

„Voorzichtig, hoor, jongen! en bij alles het oog omhoog!"

„Ja, moeder!"

Wat hield ik nu al veel van die vrouw en van Nard. Zij was juist zooals mijn moeder, dacht mij. En als ik geen omgang had gehad met zulke makkers als Dik en Bas, zou 'k zeker een even degelijke jongen geweest zijn als Nard. Dan zou 'k vrede hebben met mij zelf.

XI.

OP ZOEK NAAR DE BOOT.

Dik en Jo waren ons een heel eind vooruit. Jo stak nu en dan den vaarstok in 't water, alsof hij onderzocht, of de boot niet hier of daar was gezonken. Bij de gracht sloegen ze linksom de wei in.

„Zij rekenen vast niet met de slooten!” merkte ik op, maar Nard zei:

„Met den vaarstok kunnen ze er toch gemakkelijk over springen.”

Daaraan had ik niet gedacht. En ik begreep nu maar pas, waarom Nard den pols meegebracht had: we zouden allen moeten springen over een aantal slooten. — We zagen Jo reeds springen, en den stok weer over werpen naar Dik.

„Dik zal niet durven!” zei ik, en ik had goed geraden. Hij aan dezen en Jo aan den anderen kant, stonden ze nu op ons te wachten. En toen we bij de sloot kwamen, bleek het, dat Nard den pols even handig en lenig gebruikte als den vaarstok. 't Was een groot genot, hem te zien springen. Ik was blij, dat Dik niet durfde, omdat het met mij niet beter gesteld was. Ik was wel een der beste springers op een zandpad, waar geen gevaar was, maar over 't water waagde ik mij niet licht. Maar vooral voor Nard hield ik mij groot. 'k Nam den pols, probeerde een

poosje, of hij vasten grond had, deed herhaalde malen met den rechterhand hoog aan den pols een stap vooruit en achteruit, en — sprong glad over de sloot.

Nu kreeg Dik ook moed; hij deed, zooals ik had gedaan,

sprong — — — en alle drie klapten we in de handen.

„Prachtig, Dik, prachtig! glad er over!”

Dik deed, of hij dat werkelijk geloofde, hoewel hij tot de knieën in 't water stond. En toen we weer door de

volgende wei naar de volgende sloot liepen, zei Dik:

„Ik wist zelf niet, dat ik zulk een beste springer was!”

Jo liep ons vooruit en sprong met den vaarstok over de tweede sloot en liep verder, zoekend langs de gracht naar de verloren boot. Nard zwierde er weer prachtig over; ik wilde het hem even gezwind nadoen, maar kwam lomp aan den overkant. Dik kende geen vrees meer.

„Ik ben tóch al nat!” zei hij, sprong, en kwam plat op zijn buik tegen den schuinen wal terecht. Wij met ons drieën konden lang niet zoo vlug als Jo alleen, en daardoor kwam hij ons een heel eind voor.

„Als die Bast maar niet valsch is!” — zei Nard —.

„Ik ben niet bang; maar voor valsche jongens moet men zich wachten. Die vent heeft zulke rare oogen in zijn hoofd!”

„Bas is niet valsch! — zei ik —. Maar hij kan van alles verzinnen, waaraan niemand denkt. Hij is voor geen moordenaar bang, en geen agent zou hem kunnen pakken. Eens zat de politie hem na, tot in zijn huis. Bas heeft het mij zelf verteld. In hun huis is een vertrek, waar een regenput is, en vlak daarnaast een trap naar den zolder. Daar vluchtte hij heen, en toen de agent de deur van dat vertrek opende, gooide Bas gauw een dikken steen in den put en vloog als een kat de trap op. De agent hoorde den plons, en omdat hij Bas niet zag, geloofde hij, dat deze uit angst in den put was gesprongen. Dadelijk riep hij tot de huisgenooten, dat de jongen in den put lag. Ze gaven den agent gauw een langen ijzeren haak, en deze begon daarmee in den put te tasten. En terwijl de heele familie daar omheen stond, kwam Bas fluitend binnen, alsof hij van niets wist. „Moeder!” riep hij, ging naar den put en vroeg heel onnoozel: „Wat is hier te doen?” De agent stond

geheel beteuterd en zei: „Was jij het dan niet?” En Bas haalde de schouders op als iemand die van niets af wist, zoodat de agent, beschaamd, maakte, dat hij weer op straat kwam. — Wat had Bas gedaan? Op den zolder gekomen, was hij regelrecht op het dakvenster toegelopen, er door gekropen, wipte van de goot op een tak van een hoogen boom en was in een ommezien beneden. — Zie je? — Zoo'n vent is 't nou; maar valsch is hij niet!”

Nard stond met zijn hoofd te schudden.

„Zoo iets heb ik van mijn leven niet gehoord. Wie weet, wat rare poets hij ons nu wel speelt. Maar 'k heb er toch mijn schik van. En wat zal vader een gezicht zetten, als 'k het hem vertel van dien agent!”

Meestal gezellig babbelen, en kijkend langs de gracht, waren we reeds over acht slooten gesprongen. Jo was ons nu een heel eind voor, en we zagen, dat hij in eens bleef staan. Hij hief zijn eene hand omhoog, en voor ons was dat het teeken, dat hij de boot had gezien. In draf, en maar gauw de een na den ander, plomp, over de sloot. Maar Jo kwam naar ons toe in zulk een eigenaardige houding, dat we, bevreesd, ons intoomden.

„Daar!” — wees Jo ons en nadergekomen: „Vlak bij dien razenden Hottentot!”

Jo scheen wat geschrokken. Dik bleef achter.

„Die Hottentot kan 't bootje wel bewonderen!”

Met een potsierlijk gezicht keek Nard mij aan en vroeg: „Wat is dat nou?”

Ik zei, dat Dik met *bewonderen* bedoelde: *betoveren*. Zwijgend, sluipend naderden we het bootje en in eens bleven we staan. Want we hoorden, zooals wij 't al eerder meenden gehoord te hebben:

„Amozes amanus adik ajoris anard adik adik aton — —”
't Was duidelijk de Hottentot; maar hij was nu veel dichter bij; niet in den tuin; maar vlak bij 't bootje in de struiken. Even stonden we — op nogal eenigen afstand — als marmeren beelden bij elkaar.

Dik pakte mij bij den arm en fluisterde:

„Kom Ton, laten we wegloopen!”

„Loop jij alleen maar weg!”

„Nee, 'k durf niet alleen. Kom! — Kom allemaal!”

Ik wou wel graag met hem mee — ver weg; maar durfde niet om Nard en Jo. Die twee keken elkander aan. Zij schenen minder bang te zijn dan wij; maar — ze hadden ook elk een flinken stok in beide handen stevig vast. Daarmee hadden ze wel een reus kunnen doodslaan. Jo scheen in eens tot een besluit gekomen te zijn.

„Kom!” — fluisterde hij, en dadelijk zei Nard met forsche stem: „Vooruit dan! — 't Is toch ook maar een mensch! 'k Heb wel landloopers van 't erf gejaagd!”

Onvervaard stapten beiden naar de boot; Nard haakte de klos van den pols achter de voerpunt van 't bootje en begon te trekken; Jo deed zoo met den vaarstok, maar meer naar achteren, en al gauw had het bootje zulk een vaart, dat Dik en ik flink op moesten stappen om mee te komen.

Eerst hoorden we nog duidelijk:

„Amozes amanus adik — — —” Doch dat heidensch geluid stierf langzamerhand weg. Toch durfden we niet in 't bootje te stappen, zoolang het nog in de gracht was. Als stommen haastten we ons naar 't einde van de gracht, en eerst toen we al een aardig eind in het vaarwater waren,

met de ruime open wereld om ons heen, haalden we weer vrijer adem en staakten onze vlucht.

We stapten in 't bootje en zetten ons elk op zijn plaats; maar voeren dadelijk niet af. We wilden eerst wat tot ons zelf komen. Toen — natuurlijk — allereerst een eenparige betuiging van blijdschap over het terugvinden van de boot, die even goed op den bodem van 't vaarwater had kunnen liggen en dan onvindbaar zou geweest zijn.

„Begrijp je? — zei Jo — Bas heeft er verder mee gewild; maar hij hoorde daar dien razenden Hottentot en is toen bang geworden en hard weggevlucht!”

Nard nam dat zoo maar niet aan.

„En Ton zei, dat Bast voor niemand en niets in de wereld bang was!”

Ja, dat had ik gezegd, maar aan den Hottentot niet gedacht. Gelukkig, Dik hielp me:

„Maar, Nard, je moet wel weten, dat een Hottentot heel anders is dan een agent. Een agent heeft wel een scherpe sabel, maar hij praat nooit zoo raar van amores akores verstik. Anders zou Bas ook wel bang zijn voor de agenten!”

Nard lachte een beetje.

„Jij bent zelf een amores verstik!”

In eens richtte hij het hoofd op.

„Kijk, daar komt vader! Ook op zoek naar de boot zeker! Laten we nu maar varen, vader tegemoet, dan hoeft hij niet zoo ver te loopen!”

Spoedig waren we bij hem. Hij lachte.

„Zoo, heb je de boot terug? En wat heb je met Bast gedaan? Hem toch niet doodgeslagen?”

„We hebben Bast niet gezien, vader! — Hij is zeker bang geworden; die Hottentotman was daar weer!”

„Maar waren jullie dan niet bang?”

„Welnee, we waren toch met ons vieren!”

„Nou, maar die Bast is er me eentje! — En dat ding, dat hij in een gauwigheid gemaakt heeft, is er dat bij? Waar is het? Want dat ding was goed!”

Niemand van ons had daar aan gedacht; niemand had het gezien, en nu overtuigden we ons, dat het niet in de boot, en er ook buiten niet aan bevestigd was.

„Hij heeft dus zijn geheim meegenomen. Die jongen is ongelooflijk handig!”

Toen we dicht bij de hofstee waren, zagen we de boerin naar den wal komen.

„Gelukkig! — zei ze — je hebt dus de boot weer terug!”

Wij vertelden haar, wat de boer nu ook al wist, en Dik zei:

„'t Is goed van den Hottentot, want anders zouden we de boot nooit weer teruggekregen hebben!”

„Weet je? — zei de vrouw — je moet er een slot aan doen, want die jongen zou nóg wel eens de boot kunnen weghalen!”

De boer knikte en ging dadelijk om een hangslot.

De vrouw zei, dat we nu wel honger zouden hebben. We moesten met haar mee om een boterham. Dat stond ons best aan. En toen we om de tafel zaten, zei ze:

„Nou, begin maar!”

Ik greep dadelijk naar de boterham, doch liet terstond weer los, want ik zag, dat Dik zijn handen vouwde en de oogen sloot. Wat verraste me dat, en wat was ik beschaamd. Jo en ik deden nu als Dik, en ik merkte, dat de juffrouw ook wel naar ons, maar vooral met welgevallen naar Dik

keek. Hij was dus niet zulk een heiden als hij zich had voorgedaan.

Toen we heengingen, bedankten we den boer en de vrouw en Nard heel vriendelijk. En toen we verzocht werden om alle drie maar spoedig weer eens bij Nard te komen, waren we overgelukkig en gingen vroolijk groetend op stap.

XII.

LISTIGE BAS.

Nauwelijks waren we op de laan, of de een na den ander begon breed uit te meten over de vriendelijkheid van de nieuw ontdekte menschen. Wat een kostelijken namiddag hadden we gehad; wat hadden we heerlijk gevaren, wat 'n appels hadden we gegeten, en nu ook nog onze zakken vol. En dat we weer spoedig moesten terugkomen!

„Nu hebben we weer veel in 't scheepsboekje te schrijven!” zei Dik. „Maar 't is gemeen van Bas, dat hij 't bootje wou stelen. En 't is toch goed van hem, want nu mag hij nooit weer bij Nard komen!”

„Ik wou toch wel, — zei Jo Hamburger — dat Bas nooit bij ons was geweest. Je komt altijd met hem in de nesten. Hij kan wel veel verzinnen, maar je weet nooit, wat er het eind van zal zijn. Je houdt soms wel van hem, en toch — toch denk je soms: 'k wou dat je op de Mookerheide zat! Want het is toch gemeen, dat hij nu het bootje had weg gevaren. Zeker heeft hij op de loer gelegen, om als wij even weg waren, er gauw mel de boot van door te gaan.”

„Gelukkig, — zei ik — dat wij het dadelijk in de gaten hadden, dat hij wel de brandgracht zou ingevaren zijn, want anders hadden Nard en zijn vader wel overal kunnen zoeken. — Ja, 't was wel beter, dat Bas maar niet meer

met ons meeding; maar als hij wil, dan doet hij 't toch, al verbiedt de boer het hem. Hij doet alles, wat hij wil, maar hij zorgt er voor, dat de menschen het niet zien!"

We stapten, in den pas, dapper naast elkander voort, want we waren nu veel later dan anders. Jo wou maar steeds harder, zeker omdat hij voor een berisping vreesde.

„Had die nare vent de boot maar niet weggevaren, dan hadden we goed op tijd thuis kunnen zijn!"

De logge, stijve Dik kon bijna niet meekomen. Wat had hij het warm. En hij mopperde.

„Bas is de gemeenste vent van alle venten. Ik zal het tegen mijn vader zeggen, dan zal mijn vader hem wel op zijn kop. En dan mag hij nooit weer in onzen tuin. Ik zal de jongens centen geven, en dan zullen ze Bas wel op zijn kop. Altijd maakt hij de jongens bang!"

„Dacht je dan, — zei Jo — dat Bas — — — — —"

— — — — —

Vlak vóór ons rees er iemand uit den vaartwal op. Akelig, wat schrokken wel Want — — — het was Bas.

„Toe, zeurpieten, waar blijven jullie zoo lang. 'k Heb hier meer dan twee uren op jullie liggen te washten. Ik vind het gemeen van jullie alle drie. Zoodra ik weg was, had je ook moeten gaan: ik ben toch de hoofdman! Twee uren heb je mij hier alleen laten liggen. Nou, ik ben maar wat gaan slapen, en lekker ook, maar van jullie is 't gemeen."

Aan Dik kon je 't duidelijk zien, dat hij geheel in de war was. Ik ook had mij onmogelijk Bas op dit oogenblik hier kunnen denken. Wat moest hij hard geloopen hebben, om nu reeds weer hier in den wal te liggen.

„Jij liegt, wat je zegt! — zei Jo — en je weet zelf wel, dat dit je eerste grove leugen niet is. En daar geef

ik minder om; maar je valt me leelijk tegen, dat je ons voor zulke knullen houdt, dat je ons van alles zoudt kunnen voorliegen. Je moet niet denken, dat Dik hier alleen is. Dat je ons de boot onder den neus weghaalde, was een aardige grap van je; maar dat je nu tegen Ton en mij doet, alsof je van niets weet, dat is ál te grappig van je. — Denk je dan werkelijk, dat jij alleen maar hersenen hebt? Jij moest je niet zooveel verbeelden. Je groote knapheid ligt je vooraan in den mond, en je laat iedereen dadelijk weten, wat een domme jongen Dik is. En Ton en mij wil je voor spek en boonen laten mee doen. En waarlijk, zoo'n held ben jij niet! Anders had je de boot wel verder gebracht, maar je was bang voor dien soldaat met zijn geweer. Net zoo bang als Dik!”

„En net zoo bang zeker als jijzelf! — lachte Bas. — Een langen stok in de hand en nóg bang!”

Mij dunkt, dat Bas hiermee zichzelf verried. Ik snapte dadelijk, dat Bas ons daar bij 't bootje had gezien; maar dacht er toen nóg niet aan, — later wel —, dat hij zelf den Hottentot had gespeeld.

Jo Hamburger echter kende Bas lang niet zoo goed als ik, en 't was duidelijk, dat hij vast geloofde, dat Bas bang was geweest voor den houten soldaat. En daarover maakten die twee zich zóó druk, dat ze in ruzie van elkander scheidden.

Hoewel doodmoe kwam ik parmantig thuis de kamer instappen, legde al mijn appels op de tafel en zei:

„Kijk eens! — je mag ze verdeelen; ik heb genoeg gehad!”
Eerst kreeg ik een bedankje en dan:

„Maar hoe kom je daar aan?”

Ik vertelde alles, en daarmee voelde ik thuis mij de held van den dag. Dat we met Nard hadden gevaren, verzweg ik niet, en vader en moeder maakten mij daarover in 't geheel geen aanmerking. En om mij goed te verzekeren, dat ik met Nard wel mee mocht varen, zei ik:

„We gaan met een paar dagen er weer naar toe, en dan gaan we ook weer varen, en misschien wel verder.”

„Zoo, zoo? — zei moeder — ben jij daar zóó in de gratie? Doe dan maar je best, dat het zoo blijft!”

Ik was geheel gerustgesteld: 'k mocht wel varen van vader en moeder. Dan zou ik den volgenden keer genieten, zooals ik nog nooit genoten had. Heel den verderen avond dacht ik over mijn geluk; 'k was in een roes van geluk. En in dien roes viel ik in slaap.

's Anderen morgens, toen we aan de ontbijttafel zaten, zat ik te denken, aan wat er opnieuw in 't scheepsjournaal moest geschreven worden. Vandaag zou 'k daarover wel eens spreken met Dik en Jo. En ik zou het boekje dan eens meenemen naar Nard, en 't hem laten lezen. En 'k zou Dik en Jo zeggen, dat we Nard als hoofdman moesten kiezen. — Ja — maar zouden we nu geen last krijgen met Bas?

't Ontbijt was afgelopen. Vader had gedankt en zou de kamer uitgaan, toen hij in eens zich omkeerde, en vroeg:

„He, ja, moeder! is Hein Krol al geweest, om eens naar de dakpannen te zien?”

„Nee, vader, hij is nog niet geweest. Maar ze zullen het druk hebben met den oogst!”

Hein Krol — — — Nu wist ik, wie dien naam eerder had genoemd. En in eens kwam heel de pannengeschiedenis,

die 'k in den roes van mijn geluk was vergeten, in mijn geest terug. Hoewel 't nog veel te vroeg was, ging ik dadelijk naar school, om buiten alleen te zijn. De angst had mij zóó te pakken, dat ik aan niets anders kon denken. 'k Zag eindelijk eerst Dik, en later Jo naar me toekomen, maar ik maakte me uit de voeten, en deed, of ik hen niet zag. In school verweet de meester mij, dat ik een sufferd was. Ik verlangde naar 't einde en schrok toch op, toen we heen konden gaan. 'k Liet Dik en Jo wegschieten, en eerst toen alle jongens en meisjes weg waren, verliet ik het schoolplein, om alleen naar huis te gaan.

Langzaam, in mijn vrees en radeloosheid verzonken, druide ik langs de straat, en daar in eens kwam Bas — van achter een houtstapel — mij op zij.

„Zeg, Ton! — dat wijf heeft mij gezegd, dat ik daar niet meer terug mocht komen. — Nou, daar heb ik maling aan, want ik zal er toch komen, zooveel ik wil. Of wat dacht zoo'n kanarie dan! Zoo'n teut! — Maar 'k wil er terugkomen met haar goedvinden. En daar kun jij wel wat aan doen! Van jou houdt ze wel veel, en jij kunt haar wel bepraten, en dien kreupelen hinkelepink ook wel. En die Nar is hun poppetje, hun lammetje. Daar kun jij het best mee opschieten. 'k Heb 't wel gezien, wat dikke vrienden jullie al bent. Dien Nar kun je eerst in de luren leggen, en dan met zijn hulp zijn teutmoeder. Jij moet zoo gauw mogelijk maken, dat ik daar net zoo goed mag komen als jij zelf. En doe je dat niet, dan zul je wel zien, wat er gebeurt, en waar jij terecht komt. Je zult het toch nog wel niet vergeten zijn van de pannen en van de brandgracht. En al ben *jij* het vergeten, *ikke* niet; ik kan je met één slag uit den nood helpen. Maar je moet eerst maken, dat ik

weer goede vrienden word op de hofstee van kreupelen Krol. En als je niet weet, hoe je dat moet aanleggen, dan zal ik je wel helpen. Nou, eet smakelijk!"

Hij schoot weg. Ik bleef, als verlamd, staan. Denken kon ik niet. 'k Wist alleen, dat Bas mij geheel in zijn macht had. Hij kon maken, dat ik in de gevangenis kwam en hij kon maken, dat morgen al de pannen weer opgestapeld stonden, waar ze gestaan hadden. En wat hij zóu doen, dat hing nu geheel van mijzelf af.

Daar ik vreesde, dat ze thuis iets aan mij zouden kunnen merken, hield ik mij zoo veel mogelijk alleen, en aan den middagdisch trachtte ik mij zelf te beheerschen. Dat gelukte me zeker niet best, want moeder vroeg, of ik niet goed was, en vader sprak de veronderstelling uit, dat ik een berisping van den meester had gehad. Dadelijk na den maaltijd ging ik in den tuin, waar 'k alleen kon zijn, om te overleggen, wat ik toch zou doen. 'k Moest maken, — en zoo gauw mogelijk — dat Bas weer op 't erf van Hein Krol mocht komen. Maar ik kon Bas toch niet veranderen, dat juffrouw Krol wel van hem zou houden. Toch, ik zou aan Nard en aan de juffrouw kunnen zeggen, dat Bas wel een goede jongen was. Ja, maar dat hij dat niet was, hadden ze wel gezien. Ik wist geen raad.

Zeer bezwaard ging ik naar school. Van mijn schoolwerk kwam er weinig, maar, misschien omdat ik heel stil zat en in 't geheel geen last veroorzaakte, scheen de meester wel tevreden over mij te zijn. Eigenlijk deed ik op school niets dan bidden. Maar niemand kon dat aan mij zien. Want het leek of ik ijverig aan mijn werk was. Ik bad enkel in mijn gedachten, en 'k bad heel den schooltijd. Toch was 't maar een heel kort gebed: „Heere, help mij,"

— telkens en telkens herhaald. Meer kon ik ook niet vragen, omdat ik met geen mogelijkheid wist te verzinnen, hoe de Heere mij zou kúnnen helpen. Doch dat Hij het wel kon, daarvan was ik zeker. Een gewichtiger vraag was het voor mij, of Hij mij zou *willen* helpen, of Hij *mij* zou willen hooren en helpen. Want ik wist, dat ik altijd kwaad deed, en een groot zondaar was. 'k Wist wel, dat boer Krol en zijn vrouw en Nard mij voor een goeden jongen hielden; maar wat gaf mij dat voor den alwetenden God? Hij wist alles van mij; en Hij kende niet alleen al mijn zondige daden, maar ook mijn zelfzuchtig, eigenlievend en leugenachtig hart. En daarom zou Hij mij niet willen verhooren en helpen.

Maar, gelukkig, ik wist ook, dat Hij mij — om Jezus' wil — alle zonden wou vergeven, en dat Hij mij zóó kón maken, dat ik hem werkelijk liefhad. Daarover dacht ik ook, en ik bad dan ook in m'n hart — zoo onder 't schoolwerk door — dat de Heere mij al mijn zonden zou vergeven, en mij nu zou helpen met de pannen — en 'k nam mij voor, zoiets nooit meer te doen.

Toch dacht ik onder alles door, wat *ik* nu zou kunnen doen, straks, als de school uitging. Zou 'k eerst Bas nog eens zien te spreken? 'k Wist het wel, dat als ik den Heere vroeg, wat ik zou moeten doen, Hij in mijn hart zou zeggen: „Spreek allereerst met je ouders! Zeg hun eerlijk heel de geschiedenis!” — Dat Hij dat zeggen zou, daarvan was ik zeker, omdat Hij dat al lang in mijn hart gezegd had, en 't nog alle dagen zei. Maar dát juist wilde ik ontgaan.

En met dat de meester een klap op de bank gaf, ten teeken, dat we naar huis konden gaan, kwam het vaste

besluit in mij: ik ga regelrecht naar Nard, en vertel hem alles, en hij zal dan wel raad weten.

Op 'tzelfde oogenblik begreep ik ook, dat de andere drie hiervan niets mochten weten, want anders zouden ze met me mee willen gaan. Tijd om een plan te maken, om na te denken, was er niet meer: de school ging uit. Maar ik bleef achter, en nu merkte ik, dat een ander al voor mij aan 't werk was: Bas —. Bas immers begreep, dat hij mij zoo gauw mogelijk gelegenheid moest geven, om met de boerin te spreken. Dik en Jo zouden mij daarin kunnen hinderen, en dus moest hij die beide makkers op slep-touw zien te krijgen.

'k Zag het drietal wegschieten, de steeg in langs de mandenmakerij naar Koorners tuin. Bas zou die twee wel bepraten, zoodat hij met hen kon doen wat hij wilde. Ik stapte onze voordeur binnen en regelrecht naar moeder.

„Dag, moeder! — 'k mag immers wel even naar Nard?”

„Zeker weer om appels? Nou, geniet maar, maar geen verboden dingen doen, hoor!”

Toen, op straat gekomen, gauw even uitkijken, of misschien één van de drie mij zou kunnen zien, en — in loop-pas, marsch! —

XIII.

BELEDEN, VERGEVEN, GERED.

Reeds van ver moet Nard mij op de laan hebben gezien, want hij kwam mij tegemoet.

„Ton, waar moet je heen?”

„Naar jou toe!”

„Is 't waar? — Wel, wat ben 'k daar blij om. Maar anders had ik met je meegegaan. Gelukkig, Ton, dat je maar alleen bent; ik bedoel, dat die Bast er niet bij is!”

Ik begon al gauw met de zaak, waarvoor ik hem zocht.

„Weet je wel, dat jouw vader dakpannen zal koopen van mijn vader?”

„Nee. 'k Weet wel, dat vader een hok zal laten bouwen, als 't landwerk gedaan is!”

'k Deelde hem mee, dat vader 't gezegd had, dat zijn vader de pannen zou komen zien.

„Maar, Nard, ze liggen in de gracht!”

Ik vertelde hem heel de domme geschiedenis.

Nard scheen het bijna niet te kunnen gelooven.

„Ik had niet kunnen denken, dat er zulke domme, dwaze jongens zijn. Die pannen zijn toch heel wat geld waard, en je mag geen dam in een gracht of sloot leggen! — Nee, dat had ik van jou niet gedacht. Maar je was toen zeker nog klein!”

Ik zei hem eerlijk, dat we 't pas voor enkele dagen hadden gedaan; maar dat ik er vreeselijk veel spijt van had, en zoiets nooit weer zou doen. Maar nu zou vader de pannen verkoopen, en hoe moest ik er nu mee aan?

„Nard, ik dacht, dat jij wel raad zoudt weten, en daarom ben ik naar je toegekomen!”

Hij keek mij verwonderd aan:

„Ik vraag altijd moeder om raad, of vader. We zullen het dadelijk aan moeder vragen!”

O, wat schaamde ik mij. Die mij zoo lief hadden, en die ik de liefste en beste en verstandigste van alle menschen hield, ontliep ik, om raad te vragen aan een jongen, dien ik maar pas een beetje kende.

't Was, of Nard het gewicht van de zaak begreep, zoo snel stapten we, om gauw op 't erf te komen. En toen regelrecht naar zijn moeder.

„Moeder, hoor eens!”

Zij begreep dadelijk, dat we met haar alleen wenschten te zijn.

„Kom dan maar mee in 't opkamertje!”

Wij volgden haar, en toen we alle drie om een kleine tafel zaten, zei Nard:

„Nou, Ton, vertel moeder nu maar alles!”

Het dacht mij een zeer ernstig oogenblik, en ik was niet weinig bewogen. Eerlijk vertelde ik alles, zooals het was gebeurd, en alles, wat Bas van 't gevaar er van had gezegd. Toen ik uitgesproken was, zei ze:

„Maar, Ton, jongen! heb jij dan geen moeder, en geen vader? — Moet je nu heel naar hier komen om raad en hulp? — Zoo zou jij niet doen, wel, Nard?”

„Nee, moeder, dat weet u wel!”

„Ja, gelukkig, dat weet ik. Foei, wat zou dat verdrietig voor me zijn, als ik wist, dat Nard mij niet alles durfde te vertellen. En daar loop je nu dagen en dagen — en

misschien wel nachten ook, met zoo'n zwaar gewicht op je ziel. — Ja, ja, ik zie het wel aan je! — En je weet den weg wel! Jij weet zelf wel, dat je oprecht alles aan je ouders moet zeggen, en dat je anders God ook niet om vergeving kunt vragen!”

Zij richtte zich naar haar jongen.

„Nard, trek dadelijk je betere kleeren aan, en ga met Ton mee naar zijn huis. En zoo als je hier samen gekomen bent, om even mij alleen te spreken, zoo ga je nu naar Tons moeder, om haar alles te zeggen. Of wou je 't liever eerst met je vader bespreken?”

„Nee, juffrouw, liever eerst met moeder!”

„Dat dacht ik wel. Nou, dan dadelijk maar!”

In een ommezien had Nard zich verkleed. Zijn moeder nam hem nog even alleen, en toen we opstapten, riep ze ons na:

„Jongens, vergeet niet: omhoog is 't licht!”

Wat stapten we snel aan. Nard merkte zeker wel, dat ik het zwaar had, want hij zei:

„Je bent toch niet bang voor je eigen vader en moeder! Die hebben je toch lief!”

Ja, dat wist ik wel. En hij kon gemakkelijk zoo spreken, omdat het tusschen hem en zijn ouders alles in den haak was. Maar met mij stond dat heel anders. 't Voelde mij, of er tusschen mijn ouders en mij een even groote berg lag als tusschen God en mij.

Later heb ik examens moeten doen, en daar zie je soms erg tegen op; maar je denkt dan, dat als je er door bent, alle narigheden achter den rug zijn. Mij was het op dezen gang naar moeder even zoo, maar in veel erger mate. O, ik zag er zoo ontzettend tegen op, om moeder alles te zeggen; maar als 'k er over heen zag, en alles in orde zou zijn, werd ik heel blij, wonderlijk blij. En ik zou dan zoo gelukkig zijn, als ik nog nooit geweest was.

Toen we voor onze deur stonden, zag Nard zeker, hoe bleek ik was, want hij zei:

„Ton, houd je goed: 't komt nu terecht!”

Moeder stond juist in de gang, toen we binnen kwamen; Nard nam zijn pet af en zei:

„Juffrouw, ik ben Nard van Hein Krol — — — —”

„O, — zei moeder — Hein Krol — daar heeft mijn man van gesproken; die wou de pannen koopen!”

„Ja, juffrouw, en daarom wouwen Ton en ik graag u even alleen spreken!”

Moeder ging ons voor in een kamertje, waar we zelden kwamen. Ik zelf sloot de deur achter ons toe, en Nard zei:

„Ja, juffrouw, vader koopt die pannen. Ze liggen in 't water; maar dat is niets, want vader zou ze toch eerst goed schoon willen maken. Als de paarden 't niet meer zoo druk hebben, komen we ze halen. —

Nou, Ton, zeg jij nu 't andere maar!”

Wat had Nard het mij gemakkelijk gemaakt. Niet alleen omdat het eigenlijke feit nu al genoemd was, maar vooral, omdat ik er niet meer voor weg kon; ik moest, ik wilde nu alles zeggen.

En 'k biechtte alles eerlijk, en moeder merkte wel met wat 'n schaamte en spijt ik dat deed. En als ik soms iets vergat, hielp Nard me en zei:

„Dat ook nog, Ton!” — Want hij hoorde 't verhaal nu al voor de derde maal.

Wat was ik blij, toen alles er eindelijk uit was. Wat er me nu ook te wachten stond, liet me op dat oogenblik geheel onverschillig, was enkel bijzaak. Hoofdzaak was: ik had alles eerlijk voor moeder beleden, en voor vader zou ik het nu heel gemakkelijk doen.

Toen — —

„Ja, mijn jongen, ik ben blij, dat je 't eindelijk mij alles

eerlijk hebt bekend. 't Spijt me, dat je daar zoo lang mee gewacht hebt, want al dien tijd heb je niet kunnen bidden, en heb je je ongelukkig gevoeld. — Toch, had een ander 't mij verteld, wat je met die pannen gedaan hebt, dan zou ik gezegd hebben: dat kan niet waar zijn; zoo is onze Anton niet. Zóó dom, zóó roekeloos, en zóó — — ja, hoe zal ik 't noemen? Omdat jij meende, dat het Koorners en niet vaders pannen waren, daarom durfde je. Dat is niet mooi van je; dat vind ik zelfs heel slecht. Gesteld eens, dat je voor je spel eenige pannen noodig had gehad, dan zou ik er niet zoo veel in zien, dat je ze wegnaamt, als je wist, dat ze van vader waren. Maar als je daarvoor pannen van een ander nam, dat zou ik slecht vinden. God leert ons in Zijn Woord, dat we met het goed van een ander niet mogen doen, alsof 't ons eigendom is. Evenzeer als ons eigen bezit, moeten we ook dat van onze naasten beschermen. Je zoudt het toch ook niet prettig vinden, dat ze jouw spullen vernielden? En moest jij dan niet wijzer zijn dan Dik? — — — — —”

Vader scheen binnen gekomen te zijn en ons gehoord te hebben: hij kwam bij ons.

„Is er wat?”

Dadelijk scheen Nard te weten, dat het nu weer *sijn* beurt was.

„Ikke — — — ik ben Nard van Hein Krol — — —”

„O, juist! — En nu kom je zeker over de pannen spreken!”

„Ja — — — Ikke — — — Vader wou toch eerst liefst de pannen gewasschen hebben, en ze liggen al in 't water. — Nou, Ton, zeg jij nu 't andere maar!”

Ik wou dadelijk beginnen; maar moeder was me juist vóór:

„Och ja, die jongens halen soms zulke domme dingen uit. Anton en Dik — — —” en ze vertelde heel de geschiedenis, maar veel korter dan *ik* het had gedaan. En ondertusschen keek ik al maar vader aan. Hij zat kalm te luisteren, en toen moeder alles gezegd had, knikte hij eens met het hoofd, en zei:

„Hm, hml — dat is heel verstandig en zeer Christelijk. Goed, hij kan nu al die pannen weer uit de gracht halen en flink afschrobben. — Kan je daar dadelijk mee beginnen, of heb je eerst nog wat anders te doen?”

Wat was ik beschaamd. Op smeekenden toon zei ik:

„Ja, vader, ik zou graag eerst Nard even thuis brengen. En, moeder, ik zal dan oude kleeren moeten aantrekken!”

„Goed, — zei vader — breng dan eerst Nard maar naar huis. Dan zal moeder wel gauw een oud pak voor je zoeken. En, Nard, zul je vader en moeder van ons groeten? En als je in de stad komt, staat ons huis voor jullie allemaal open. Zal je dat zeggen?”

„Ja, zeker, mijnheer, zeker!”

Wij wilden dadelijk opstappen; maar moeder zei, dat we eerst boterhammen moesten eten. Dat deden we graag. O, wat was ik in mijn schik, wat voelde ik mij ontlast, gerust en gelukkig; maar ik durfde dat nog niet toonen. Nard knikte mij eens toe, alsof hij zeide: „Is dat nu niet best afgeloopen?”

Wat smaakten ons de boterhammen. En vader had het al maar druk met moeder over de pannen.

„Moeder, zijn er oude schrobbers genoeg? Want Anton zal er heel wat noodig hebben, eer al die pannen schoon zijn. En hij kan wel een afgelegde jas en broek van mij aantrekken. Als hij 's morgens uit zijn bed dadelijk begint,

en tot schooltijd toe, en uit school weer, en 's middags na schooltijd vooral, dan kan hij er heel wat pannen doen op een dag. En zoo zes dagen in de week, dan kan hij met Kerstfeest zoowat net klaar zijn. 't Is een mooi, leerzaam werkje!"

Vader zei dat heel stemmig; maar ik geloof, dat hij wel wist, dat ik heel goed de wezenlijke bedoeling van zijn woorden begreep. Ik was zeer beschaamd, en eer we heen gingen, zei ik:

„Vader, ik zal heel gauw de pannen weer uit de gracht halen en ze goed schoon maken!"

Nauwelijks waren we buiten, of onze tongen raakten los. Wat was het alles gemakkelijk gegaan, en hoe goed afgelopen. En hoewel ik dat niet uitsprak, erkende ik met groote dankbaarheid en blijdschap, dat de Heere mijn gebed had verhoord. En 'k nam me voor, om nooit meer dwaze dingen mee te doen, en alles, wat mij bezwaarde, met moeder en vader te bespreken. Want o, ik voelde me nu zoo vrij, zoo blij, zoo rustig. 't Was, of alles om me heen anders was geworden.

Nard en ik beloofden, elkanders vriend te willen zijn en blijven. In de week zou ik ook wel een paar vrienden mogen meebrengen, maar den Zondag voor ons beiden vrijhouden: zoo wilde 't zijn moeder ook liefst.

Toen we nog een heel eind van zijn huis waren, zei hij:

„Ton, weet je wat? — Ik kan nu alles wel aan vader en moeder vertellen; ga jij nu maar terug; dan kun je dadelijk met de pannen beginnen. Daar zul je je vader een groot plezier mee doen. En `wij hebben wel groote baggerlaarzen, die de knecht wel eens moet aantrekken:

die zal ik eens meebrengen, en je dan helpen. Misschien kom ik morgenmiddag al. Vader en moeder zullen 't wel goed vinden!"

'k Had hem graag willen omhelzen. O, wat hield ik zielsveel van dien Nard. We groetten elkander en ik ging terug naar huis, nu en dan nog even naar Nard omkijkend.

Wat voelde ik mij gelukkig. Wat zou ik mij bejiveren, om zoo spoedig mogelijk de pannen uit de gracht te halen. 'k Dacht er over na, hoe ik dat zou kunnen doen, en — o, wat schrok ik — — daar kwam Bas uit den wal te voorschijn.

„Zoo, ben je al weer terug? — En heb je 't klaar kunnen spelen? Wat zei 't mensch?"

Aan zijn vragen stoorde ik mij niet.

„Maar, Bas, hoe kom jij hier? En wat doe je hier? Ik heb je met Jo en Dik de steeg zien ingaan. Of zijn de anderen hier ook?"

Hij kneep zijn eene oog toe.

„Wel ja, zij moesten jou niet zien. — Nou, 'k heb wat met ze verzonnen, want ik wou ze daar beiden in den tuin houden totdat ik ver genoeg uit de voeten was. 't Heet nu, dat ik verloren ben, en nu moeten zij mij zoeken. Begrijp je? Want ik wou weten, hoever je met de boerin bent opgeschoten. Wat zei ze?"

Even bedacht ik mij.

„Met de pannen is 't al in orde, Bas! Vader en moeder weten al alles; en Hein Krol koopt ze van vader, en ik ga ze nu uit de gracht halen en schoonmaken."

Daar stond Bas van te kijken. Hij begon te lachen:

„Ik zou — als 'k in jouw plaats was geweest — ze er allang weer uitgehaald hebben. En 'k zou Dik bij zijn ooren

hebben genomen en gezegd: Vooruit, tot den laatsten toe zul je ze er mee uithalen, of ik klaag je aan bij de politie. Wat zijn jullie toch uilskuikens! — Maar 'k weet een geheim, om die pannen heel gemakkelijk en gauw uit de gracht te halen. — Want dat werkje zal je niet meevallen. — Maar, zeg! — jij bent nu bij juffrouw Krol geweest. Heb je over mij gesproken?"

„Nee, maar een anderen keer zal ik het doen. En als ik met de juffrouw gesproken heb, zal ik je ook nog wel eens een keer meenemen. Maar dan moet jij daar niet weer zoodom doen. Want jij dacht: o, dat zijn maar een domme boer en boerin. —”

„Ja, dat dacht ik ook. Je hebt gelijk; want jij weet wel, dat ik veel meer van den Bijbel weet dan jij en Jo en Dik en de kreupele boer en de heele rataplan met mekaar, en ik deed, of ik er zoo wat niks van wist.”

„En 't was leelijk van je, dat je de boot weg voer. Dat had je niet moeten doen!”

„Niemand kan toch bewijzen, dat ik het gedaan heb!”

„En 't was ook niet mooi van je, dat je ons bang wilde maken. Want het was die Hottentot niet; jij was het!”

Nu keek hij een heele poos schuin de lucht in.

„Ton, hoor eens! — ik deed het niet om jou en Jo; 'k wou maar weten, of die Nard ook bang was. Hij is niet bang. Hij zou mij op mijn kop gegeven hebben. Nard zou mijn man wel zijn. Wat doen we met dien dommen Dik! In het bootje weegt hij voor twee. En appels en peren kan hij tweemaal zooveel op als jij en ik. Doe hem weg. En dan ik in zijn plaats: dat was een veel beter viertal. Ik houd wel van Nard, en Nard zou ook wel veel van mij houden, als hij wist, wat 'n slimme rot ik ben. Wij met ons vieren

zouden een echt mooi stelletje zijn. Spreek ik waarheid of niet? Ton, geef mij daar nu eens eerlijk antwoord op!"

„Ja, het is, zooals je zegt.”

„En Jo zal mij ook wel gelijk geven!”

„Ja, dat zal hij wel!”

Bas keek weer een poosje de lucht in.

„Ton, laat het dan maar aan mij over. Ik zal wel maken, dat we hem kwijt raken. Maar hij moet eerst de pannen mee uit de gracht halen!”

Daar kwam Jo Hamburger.

„Bas, vent, waar zat je toch?”

„Nou, wees maar blij, dat je me gevonden hebt. Maar waar is Dik?”

„Dik is naar huis gegaan. Hij wou je niet zoeken, want dan maakte je hem weer bang!”

Nu trad Bas op als onze hoofdman. Hij deed, of hij heel de pannengeschiedenis had bedisseld. Boer Krol moest al spoedig de pannen gebruiken, en wij met ons vieren moesten van avond nog of anders morgen beginnen met ze uit de gracht te halen. Jo scheen nu maar voor 't eerst iets van de pannengeschiedenis te hooren.

Dik stond bij zijn huis ons op te wachten. Bas commandeerde hem, dat hij mee moest naar den tuin. Ik ging onze achterdeur binnen en vroeg moeder om oude kleeren. 'k Moest ze zelf maar zoeken, en even later kwam ik, als een woonwagenjongen, met een groote hark op den schouder, den tuin van Koorner in.

Wat moest ik dadelijk dien Bas bewonderen. Ik had gedacht dat we elk met een tuinhark of sloothaak de pannen uit de diepte zouden ophalen. Nu zag ik dadelijk, dat mijn hark vooreerst niet noodig zou zijn. Bas zat gehurkt op

't verste eind van den dam, nam de pannen een voor een weg en reikte ze Dik toe, die ze telkens bracht naar de plaats, waar ze hadden gestaan. Wat ging het gemakkelijk en wat hadden ze er al een hoop uit. Ik wilde de hark weer wegbrengen, maar Bas zei:

„Nee, domkop, nu hebben we 'm juist noodig. Ton, jij vlak achter mij met de hark. Haal jij ze één voor één op, en dan pak ik ze vast en geef ze aan Dik!”

Ik begreep hem: hij wilde de dam zoolang mogelijk daar laten blijven, om gemakkelijker al de pannen te krijgen.

Ik zou eerst al de bovenste weggehaald hebben, en daardoor het werk zeer bemoeilijken. Wat was die Bas toch een schrandere vent.

Dik maakte het zeer gezellig. Hij zag er uit als een varken, en zeker om zich zelf te troosten, zei hij meermalen: „Nou, dat is goed van ons, dat we zoo vuil worden, want nu kan Ton zijn vader een boel geld voor de pannen krijgen, en die vriendelijke boer en die lieve juffrouw kunnen nu een mooie schuur bouwen.”

Daar kwam iemand den tuin in. Even schrokken we allen op. 't Was vader.

„Zoo, zoo, daar doen jullui nu eens een goed werk. Wel, wel, wat een hoop pannen heb je er al uit. Nee maar, jullui bent nog eens kerels!”

Dat beviel ons, en wij repten ons te meer. Maar vader zag, dat Jo niet mee hielp.

„Zoo, — zei vader — en welke betrekking heb jij hier?”

Die Jo Hamburger toch!

„Ik ben hier opzichter, mijnheer!”

„Nou — daar schijn je aanleg voor te hebben!” zei vader en ging heen.

Even later kwam mijn broer Wim met drie groote stukken en één klein stuk snijkoek, en vroeg:

„Wie is hier de opzichter?”

„Ik!” zei Jo, en Wim gaf hem het kleine stuk.

„En wie doen hier het werk?”

„Wij!” riep Bas, en wij drie kregen elk een groot stuk. En óf we werkten! Eerst toen het begon te donkeren, gingen we heen, en spraken af, dat we morgen na den schooltijd het werk hier zouden voortzetten.

Wat was ik moe; maar, o, wat was ik gelukkig. En — ik kon danken en bidden.

XIV.

NIEUWE BEZWAREN.

Het was nu heel licht en vroolijk in mijn hart. Zoals in een kamer, waar dagen, weken aaneen de vensters door luiken gesloten zijn geweest, en die luiken in eens worden geopend. Ik had niet kunnen denken, dat dat ooit anders zou geworden zijn. Altijd, als ik aan vader en moeder en aan God dacht, zou ik mij beangst gevoelen. Maar 'k had ernstig God gebeden en alles aan vader en moeder gezegd, en nu was in eens alles anders: 't was alles licht en vrede en vreugde.

Wat was ik nu rustig. Want anders, vooral 's avonds en 's nachts, dacht ik telkens: o, als er nu eens brand kwam, en er geen water genoeg zou zijn voor de spuiten! En als dan de politie eens — — — — En als er eens juist in ons eigen huis brand kwam! En overdag, als ik thuis was, dacht ik telkens: o, als nu eens die man, die de pannen wou koopen, kwam! — Ik was nooit rustig. Want ook onder het spel met mijn makkers dacht ik vaak: en als ik nu straks thuis kom, en die man is er geweest om de pannen; dan zou er geen dakpan te vinden zijn, en vader zou denken, dat ze gestolen waren; hij zou naar de politie gaan, en — en — — en — — —

Maar nu was alles in orde. Nu had ik rust en vrede,

nu kon ik vroolijk zijn. Morgen zou ik weer dapper aan de pannen beginnen, en misschien kwam Nard met de groote baggerlaarzen. Nard, wat zou dié hard meewerken! En als al de pannen uit de sloot waren, en weer op hun plaats stonden, dan zou 'k haast iederen dag bij Nard zijn, 't land in, en in den boomgaard, en varen in 't bootje. Nou ja, telkens die schooltijden er tusschen, dat was wel vervelend; maar iederen dag om vier uur had je die narigheid weer achter den rug, en kon je een groot stuk van den dag nog veel genieten. En 's Zondags, dan zouden Nard en ik heel den dag bij elkander zijn, of bij ons, of bij hen; samen naar de kerk, en niet meer naar de Zondags-school, maar met Nard naar de Bijbelklas, waar de heel groote jongens gingen en je met klein grut niet door dezelfde deur hoefde. Aan den middagtafel naast elkander zitten, samen een mooi boek lezen, samen wandelen en vertellen, en — en — — o, de hemel zou nu voor mij opengaan.

Zoo lag ik in mijn bed te denken, te genieten.

Maar — zooals Bas nu en dan, als je heelemaal niet aan hem dacht, uit den wal, of van achter een huis of boom plotseling te voorschijn kwam, zoo kwam hij nu in eens in mijn gedachten. — Dik en Jo mochten in de week met me meekomen naar Nard; maar Bas niet.

Bas — — — Een dikken boom kon je omhakken en een hoogen berg bij kruiwagens vol in de zee storten. Maar hoe kon ik mij van Bas bevrijden? Want ik hield toch wel van hem. 't Was wel een vreemde, onbegrijpelijke, rare sinjeur, maar hij hielp toch graag iedereen uit den nood. Ja, je bang maken voor allerlei geheimzinnigs, daar hield hij van, en den dommen Dik hield hij in angst, maar

mij nam hij telkens de vrees weer weg. Ik geloofde, dat niets menschelijks hem onmogelijk was. Soms had hij allerlei lekkers in zijn zakken en deelde het onder de jongens rond. We hielden 't voor zeker, dat hij dat dan ergens gestolen had, en ik wist, dat hij niet erg van snoeperij hield, en het dus alleen maar stal, om het aan de schoolkinderen te geven. Ik geloofde vast, dat als er iets moois voor een winkelraam lag, hij dat durfde en kon wegnemen, en dat toch niemand zou kunnen zeggen: dat heeft Bas gedaan. Maar als hij het weggenomen had, zou hij het aan een ander geven.

Eens waren we — als padzoekers — in een bosch. Natuurlijk moest daar in boomen geklommen worden, en Jo Hamburger verloor daardoor een stuk achter uit zijn broek. Als dat Dik overkomen was, zouden we er allen, Dik zelf ook, pret mee gemaakt hebben. Maar Jo...o, dat was zoo'n nette jongen — hij durfde zóó niet naar huis, en had verdriet alsof zijn been gebroken was. „'t Beteekent niets, — zei Bas — blijf jullie maar hier; ik kom zoo terug, en dan zal ik de broek weer maken!” Hij sloop weg — bij alles had hij iets sluipends — en na een klein half uur kwam hij terug met een naald en naai-garen. Jo moest zijn broek uittrekken, en Bas begon dadelijk aan de reparatie. En dat deed hij zóó keurig netjes, en nog vlug ook, dat geen kleermaker het hem zou verbeterd hebben. Wat prezen we hem toen!

„Och, — zei Bas, — dat beteekent nog niets —, kijk dan eens hier!” Hij liet ons zijn eigen broek zien, waarin hij een stuk had gezet, dat uit allerlei kleine stukjes bestond. „Tel maar — zei hij — twee en dertig stukjes! — En weet je, hoe dat komt? 't Was mijn Zondagsche broek,

en 'k had zelf vuurwerk gemaakt, en er een gat in gebrand. 'k Had geen lapje van 'tzelfde goed, en daarom knipte ik kleine stukjes van binnen langs den naad weg; 'k naaide deze netjes aan elkaar en zoo kreeg ik een verstelstuk, dat groot genoeg was. Zie je wel?"

Wij keken ons de oogen uit het hoofd.

Was het wonder, dat we hoog, heel hoog tot Bas opzagen? En dat we wel van hem hielden? En dat we hem vreesden? Was het wonder, dat we, als onwillekeurig, hem gehoorzaamden, hem volgden?

Toch zei mijn hart mij, dat Bas geen goede vriend voor mij was. En 'k was wel even blij, dat hij niet meer op 't erf van Hein Krol mocht komen, en dat ik hem dus kwijt zou raken. Maar meteen begreep ik, dat we hem nooit zouden kunnen beletten, in onze nabijheid te zijn. En dan zou hij al ons geluk vergallen. Was het dan niet beter, dat hij als vriend bij ons was? Zou ik dan toch maar niet eerst Nard en dan zijn moeder bewerken, „bepraten”, dat Bas als vriend zou worden toegelaten?

Ja — maar 't was, zooals Bas zelf gezegd had — er mochten maar vier in 't bootje. En dus moest Dik dan maar — — — Dik was toch ook zoo'n beste vriend niet voor me. En of je nu door iemands domheid of door iemands schranderheid op zondige wegen werd geleid, 't kwam toch op 'tzelfde neer. Die akelige, nare pannengeschiedenis had ik toch enkel aan de domheid van Dik te wijten. Ja, Dik moest dan maar afgescheept worden. — — —

't Was, of nu plots Dik van achter een boom te voorschijn kwam. De goedige sul, wat keek hij treurig. En zijn gezicht zei: „Ton, wij zijn toch altijd goede vrienden geweest!"

Mijn hart begon te spreken. Juffrouw Krol had gezegd, dat ik mij niet door Dik moest laten leiden, maar dat ik hem leiden moest. Ik moest mij niet door hem laten leiden op verkeerde wegen; maar hem leiden op den rechten weg. Bas had Dik wel in zijn macht door hem bang te maken. Zou ik hem niet in mijn macht kunnen krijgen door — — — door — — —

Zóó lag ik al maar in mijn bed te denken en met mij zelf te redeneeren. 'k Werd er zoo moe van, en merkte wel, dat de pannengeschiedenis nog niet uit was.

Eindelijk begon ik in te dommelen. En 'k droomde, dat ik in Koorners tuin was. Dik kwam naar mij toe, en 'k zag, dat hij dronken was. „'t Is allemaal jouw schuld!” zei hij, en woest kwam hij op mij in alsof hij mij zou vermoorden. Van angst liep ik over den dam en holde de wei in. Dik, met gebalde vuisten, zou mij na, maar in eens scheen er de dam niet meer te zijn, en hij plompte in de gracht. Ik hoorde 't, zag het, en wilde naar hem toe, om hem te helpen; maar ik kon daar niet weg; ik was geheel lam en schreeuwen kon ik ook niet. Bevend aan heel mijn lichaam ontwaakte ik, en toen ik goed wakker was, was ik blij, dat het maar een droom was. Spoedig sliep ik weer in en stond zóó laat op, dat ik me zeer haasten moest, om op tijd in school te zijn.

Wat was ik blij, toen ik Dik op zijn plaats zag zitten, want hij was niet dronken en niet dood, maar — hij was zoo vuil als een varken.

XV.

BAS HERSTELT ZICH.

Dadelijk uit de namiddagschool trok ik mijn oude kleeren weer aan en stapte naar Koorners tuin. Daar was nog niemand — — — Ja, toch! — Bas stond al weer met opgestroopte mouwen op den dam.

„Ben je hier nog maar alleen, Bas?”

„Nee, *nu* zijn we met zijn beiden. — Maar daar ginder komt er iemand door de wei naar hier toe!”

Ik hield de hand boven de oogen en keek de verte in.

„Dat kon Nard wel zijn! — Hij zei, dat hij ook mee wou helpen aan de pannen, en hij zou baggerlaarzen meebrengen. Hij zal ons goed kunnen helpen!”

„Prachtig!” — zei Bas en keek nu wat scherper de verte in.

„Ton, je weet wel, ik ben de hoofdman; en dat ben ik ook als Nard er bij is, hoor! Dan zal 't werk beter opschieten!”

't Kon mij niet schelen, wie hoofdman was, nu 't er om ging, de pannen uit de sloot te halen. Ik stond bij Bas, om de pannen van hem aan te nemen, en zag Dik komen. Hij had nu schoone kleeren aan en zag er weer helder uit.

„Kom, Dik! ik sta al lang op je te wachten; 't moet weer net als gisteren: jij ze aannemen van Bas, en ik ze met de hark naar Bas toe halen!”

Dik kwam dadelijk naar ons toe:

„Ik wil niet meer aan de pannen helpen; doe jullie 't maar alleen. 't Zijn toch *onze* pannen niet!”

Dat vond ik niks aardig.

„Jij hebt ze er mee in gesmeten, en nu zul je ze er ook weer mee uit halen.”

In zoover hij een beetje brutaal kijken kon, deed hij dat en zei:

„Dit is hier *mijn* tuin, en jij hebt hier niks over mij te commandeeren!”

„Zoo? heb ik hier niks te commandeeren? En wie z'n pannen zijn het dan? En wie heeft er de meeste in gesmeten? Zooveel als j'er ingesmeten hebt, zooveel zul j'er weer uithalen ook. Dat is eerlijk, en anders is 't gemeen!”

„'k Doe het tóch niet. Ik ben hier baas in mijn eigen tuin. En anders ga 'k naar mijn vader; die zal jullie hier dan wel wegjagen!”

Ik wist wel, dat Dik soms koppige kuren had, maar nu was het een beetje al te erg. Bas kwam van den dam naar hem toe.

„Zoo? is dit jou tuin? — Maar weet je wel, wie hier je hoofdman is? Jij hebt hier niets te willen of niet te willen. Ga je mee helpen, ja of te nee?”

„Nee!” — zei Dik — „voor jou niet!”

„Zoo? Voor je hoofdman niet? — Dik, ik vraag je ten tweeden maal: Wil je mee helpen of niet?”

„Ikke niet!” zei Dik; en Bas weer, maar plechtiger:

„Dan vraag ik je nu voor den derden keer: Dik Koorner, wil je mee de pannen uit de sloot halen, ja of te nee?”

Nu scheen hij toch een beetje bang te worden; hij stapte achteruit, maar zei toch:

„k Doe het niet!”

„Goed,” — zei Bas — „dan ben je nu verbannen, dan zal je nu wel zien, wat er gebeurt. — Ton, jij bent er getuige van, dat Dik verbannen is. Nu mag je nooit meer mee te padzoeken!”

Dik lachte hem uit:

„En je mag zelf nooit weer mee naar Krol en de juffrouw, en nooit mee in 't bootje. Vraag het maar aan Ton!”

Bas keerde den rug naar hem toe en begaf zich weer op den dam aan 't werk. Hij fluisterde mij toe:

„Mooi, van hem zijn we al af, en nu kan Nard zijn plaats innemen!”

Intusschen was Nard ons genaderd; hij wierp de groote laarzen tegen den grond, en zei:

„Zoo, polderwerkers! — Kun je nog meer volk hier gebruiken? — Ton, hoe gaat het? — En Bas helpt mee, zie ik! — Nou, je hebt er al heel wat uit!”

Blij keek ik naar Nard en knikte hem vriendelijk toe en zei:

„Bas helpt niet mee; maar die doet juist het voornaamste werk, en ik help mee!”

Bas werkte hard door, en nu in eens keek hij op en knikte vriendelijk naar Nard.

„Ja, Nard; maar jij bent toch de redder in den nood. Niet zoo zeer omdat je baggerlaarzen meegebracht hebt; maar omdat jij van zulk werk wel heel wat meer verstand zult hebben dan wij. Ik ben wel altijd de hoofdman van ons vier, als we padzoekers zijn — maar nu zijn we panzoekers, nu moet jij hoofdman zijn. Alles, wat jij zegt, dat moeten we doen, en dat zullen we doen. Kijk, zóó doen we (en hij legde uit, hoe we den vorigen dag bezig waren

geweest), maar Dik verpoft het, om mee te helpen. Maar nu jij er bent, zijn we weer klaar. Zeg jij nu maar, hoe 't moet!"

„Nou," — zei Nard — „'t gaat best zoo als je bezig bent; dan kan ik Dik zijn plaats innemen; maar dan mocht jij de laarzen wel aantrekken, want je komt hoe langer hoe dieper in 't water te staan!"

Bas kon bevelen en heerschen; maar dat hij ook gehoorzamen kon, bleek nu: hij deed alles, wat Nard zei, en stapte dadelijk van den dam, om de groote laarzen aan te trekken. En wij hem bekijken natuurlijk. O, 't leek zoo potsierlijk, een tengere jongen met laarzen aan van een reus. Eerst marcheerde hij wat heen en weer, en liet ons lachen, dat we schudden.

Spoedig waren we alle drie op onzen post: ik met de lange tuinhark de pannen onder 't bereik van Bas zijn diep graaiende handen brengen; hij pakte ze dan aan en gaf ze in de handen van Nard, die ze op den stapel bracht. 't Ging nu heel wat vlugger, omdat Bas, met de laarzen aan, voor geen natte voeten hoefde te vreezen al stond hij tot hoog boven zijn knieën in 't water.

„Bas heeft het moeilijkste en zwaarste van 't werk!" — fluisterde Nard naar mij, en ik fluisterde terug:

„Zóó is Bas; het zwaarste en moeilijkste doet hijzelf!"

Een heele poos hadden we, zonder opzien, hard gewerkt, toen Bas zei:

„Nu zou 'k graag even willen rusten! Mag het, Nard?"

„Zeker! — zei Nard — jij werkt ook zoo hard!"

Dadelijk stapte Bas, tot de knieën door 't water, de wei in, en zei lachend:

„Kom dan hier! 'k weet „mooie raadseltjes!"

Maar de bovenste pannen waren al weg gehaald, en over den dam konden we dus niet meer. Doch Bas smeet lachend

ons de laarzen toe. Nard trok ze dadelijk aan, nam mij op zijn rug, en zoo stapte hij door 't water naar Bas in de wei. Bas, die gedacht had, dat eerst de één, en dan de ander de laarzen zou aantrekken, „zei:

„Nee, maar! — jij bent een slimmerik! Daaraan had ik niet eens gedacht!”

Je kon het aan Nard zien, dat het hem streelde. We legden ons plat in 't gras neer, en Nard vroeg dadelijk om een raadsel.

„Goed, — zei Bas — ik zal je eerst een ouderwetsch, dan een godsdienstig, en dan een Bijbelsch raadsel opgeven. Pas op!

Ik heb het van hooren en zeggen,
Dat er drie-e op elkander kunnen leggen (liggen)
Ik heb het van hooren en zie-en (zien)
De drie-e worden ie-en (een).”

Heel langzaam en duidelijk herhaalde hij het. We rieden van alles, en toen Nard geraden had: „Bonken, vleesch, en vel liggen in menschen en dieren op elkaar, en als je sterft, wordt alles stof;” — en Bas het hoofd schudde,

gaven we het op. En Bas zei de oplossing: *IJs* ligt op 't *water*, en *sneeuw* op 't ijs: dat is drie; en als de sneeuw en 't ijs gedooid zijn, is alles *water*." — Dat vonden we een prachtig raadsel.

„Nu een godsdienstig. Let op!

Hetgeen God nooit zag,
Dat ziet de boer al den dag,
En de koning, als 't zoo eens gebeuren mag."

Wat was dat moeilijk; want immers: God ziet alles. We noemden wel dit en dat, maar met de bewustheid: dat is het tóch niet. We gaven het weer op, en Bas gaf de oplossing:

„Zijns gelijke ziet de boer zoo vaak als hij een boer ziet, de koning soms, als hij een anderen koning ziet, maar God is alleen God, en zijns gelijke bestaat niet!"

Wat bewonderden we Bas.

„Nu een Bijbelsch raadsel. Let op!

Het graf at;
Die er in lag, bad;
Het graf leefde,
Die er in lag, beefde."

Ik kende dit raadsel. Dat wist Bas, en daarom gaf hij mij een wenk, dien ik begreep: ik ried telkens mis. Nard zat al maar diep te denken en noemde enkele namen uit den Bijbel. Maar dan toonde Bas aan, dat het die onmogelijk kon zijn, want — — — En dan begon hij te vertellen van Henoch, van Mozes, van den valschen profeet en van

anderen, alsof hij het uit een boekje las. En nu begreep ik heel den toeleg van Bas: hij had een gelegenheid gezocht om eens Nard te laten hooren, hoe hij thuis was in den Bijbel. En werkelijk, Nard was daarover zeer verwonderd.

„Denk nu eens aan een ongehoorzamen profeet en aan een zee!”

En in eens schoot Nard er uit:

„Jona in den walvisch!”

„Geraden!” — zei Bas. „En nu nóg een Bijbelsch raadsel, dat in den Bijbel zelf opgelost is. Let op!

Hij at
uit die vrat,
het zoetste zoet
uit een bitter gemoed.”

Hadden we er aan gedacht, dat dit ongeveer hetzelfde was als: „Spijze ging uit van den eter en zoetigheid van den sterke (of *bittere* of *wrange*)” — dan zouden we dadelijk het antwoord geweten hebben. Maar eerst nadat we allerlei geraden hadden, en de naam Simson genoemd was, konden we raden: „Simson at honig uit den door hem gedooden leeuw.”

Toen begon Bas te vragen:

„En wie weet nu nog wat van leeuwen uit den Bijbel?”

Van leeuwen kwamen we op andere dieren, en Nard en ik deden dan ook vragen, en Bas wist ze altijd te beantwoorden. En eindelijk zei hij:

„Je mag me al wat je wilt, uit den Bijbel vragen!”

Nard deed hem moeilijke vragen; maar maakte er al gauw een eind aan door te zeggen:

„Jij weet toch wel alles. Kom, laten we weer aan 't werk gaan! — En op een anderen keer kan je wel weer raadsels opgeven. Moeder houdt daar ook van; van avond zal ik haar laten raden!”

Bas knipoogde naar me, en ik deed zoo terug. — Nard trok weer de laarzen aan, nam mij op den rug, droeg me over de gracht en gooide Bas de laarzen toe. IJverig begonnen we weer aan 't werk. Vader kwam ook weer eens kijken en beloofde ons koek en limonade, als we de pannen er uit hadden. Nard wilde ze er dan nu dadelijk allemaal uithalen, en ik wou dat ook liefst, maar Bas scheen andere plannen te hebben.

„Nee, dan wordt het veel te laat voor Nard; zijn moeder zou ongerust worden. Laten we liever dadelijk Nard naar huis brengen. Ton zal dat ook wel goed vinden!” — Met een knikte hij mij beteekenisvol toe. Goed, we zouden dan maar dadelijk het werk staken, en omdat ik me nog even verkleeden moest, gingen ze mee tot aan onze achterdeur. 'k Wilde hen mee binnen hebben, maar moeder maakte bezwaar, omdat we aan zulk vuil werk bezig waren geweest. Alle drie moesten we ons eerst goed wasschen, en daarna — — kregen we elk een stuk snijkoek en een glas limonade, in elk geval water met een geurtje en een kleurtje.

't Begon avond te worden en we stapten dus flink aan, en — als drie dikke vrienden — druk babbelend. Koek en limonade versterkt den vriendschapsband, haast nog meer dan gemeenschappelijk polderwerk. Bas droeg een groote laars en ik de andere, en Nard liep tusschen ons in. Wat voelden we ons gewichtige menschen! Want we hadden mannenwerk gedaan. We rekenden zelfs uit, hoeveel geld we wel aan dit werk verdienden, hoewel er ons geen cent

voor werd uitbetaald. Ware Dik bij ons geweest, dan zou die zeker uitgerekend hebben, hoeveel hij en ik bovendien wel hadden verdiend, door de pannen in de gracht te gooien. Wat was ik in mijn schik, dat we nu dan toch werkelijk een goed werk hadden gedaan. Wat is een jongmensch toch gelukkig, die geen beangstigend geweten heeft. Wat voelde *ik* mij gelukkig.

Toen we nog een vijf minuten gaans van de hofstee waren, zei Bas:

„Nu moet ik terug naar huis. Hier, Ton, heb je de andere laars er bij! En welterusten!”

Hij maakte dadelijk rechtsomkeert. Nard drong hem niet om verder mee te gaan, en ik zei ook niets, omdat ik wel meende te weten, waarom hij niet mee de hofstee op ging.

Thuis gekomen, vertelde Nard dadelijk, aan wat moeilijk werk we bezig waren, en hoe hard en verstandig Bas daar bij hielp.

„Vader, als u zóó'n knecht had, zou hij de beste van heel de wereld zijn. — En, moeder, hij kent den heelen Bijbel bijna van buiten. 't Is ongelooflijk. En een aardige jongen dat het is! — Maar je moet hem eerst een beetje kennen!”

„Waarom kwam hij dan nu niet met Ton en jou mee?”

„Ja, moeder, ik geloof, dat hij wel graag meewilde, maar u hadt immers gezegd, dat hij hier niet terug mocht komen. En daarom wou 'k hem ook niet meevragen!”

„Nou, als je weer eens samen bent, mag je 'm niet alleen terug laten gaan!”

Ik kreeg mijn zakken vol appels en peren; Nard deed mij uitgeleide tot aan 't hek, en ik liep in draf heen om zoo gauw mogelijk thuis te zijn. Maar 'k was niet ver, toen er plotseling achter mij iemand uit den grond scheen opgekomen te zijn.

„Ton, heila! — Of mag ik niet met je mee?” — Natuurlijk was het Bas weer.

„Hier, heb je appels en peren! En je hadt mee moeten gaan. De juffrouw zei het!”

„Is 't waar? Vroeg jij het, of zei ze 't uit zichzelf?”

„Uit zichzelf. Maar Nard had eerst gezegd, dat je zoo-veel uit den Bijbel wist, en zoo hard en verstandig werkte, en dat je zoo'n aardige jongen waart. Een anderen keer kun je gerust meegaan!”

Hij keek met één oog zoo potsierlijk de lucht in, dat ik 't lachen niet kon laten. Hij stak zijn hand door mijn arm, en appels en peren etend marcheerden we als trouwe kameraden langs de laan.

„Ton, — zei hij — je moet altijd alles met overleg doen. Je ziet al weer, dat dat het beste is. Je moet slim zijn, Ton! Maar de meeste menschen zijn te dom om slim te zijn!”

In eens begon hij heel luid en heel vreemd te lachen. Later heb' ik wel eens gelezen van een *duivelschen lach*, en dan dacht ik daarbij aan dit lachen van Bas. Ik zei:

„Bas, jij bent gemeen: je bedriegt de menschen!”

Hij keek me heel potsierlijk aan.

„'k Heb jou daardoor toch maar mooi uit den nood geholpen!”

Heel den avond dacht ik daarover na. 'k Vond het hoe langer hoe onprettiger, dat Bas me hielp. Hij was zoo onbegrijpelijk; hij deed alles met een bepaald doel; had altijd iets bijzonders op 't oog. 't Liep altijd slecht af. 'k Wou, dat ik hem nooit had gezien en weer van hem af was. Maar hoe kwam ik van hem af? 't Was, of ik met een warnet van onzichtbare draden aan hem vast zat.

XVI.

SCHIPBREUK.

Tusschen Dik en mij was 't weer in orde gekomen.

„Waarom wou je niet mee aan de pannen helpen, Dik?”

„Omdat mijn vader mij zoo op mijn falie had gegeven, omdat ik zoo vuil was, en omdat meester aan vader had gezegd, dat als ze me thuis niet goed reinigden, ik niet weer op school mocht komen. En 'k moest zonder eten naar bed!”

Eerst nu kon ik zijn koppig weigeren verstaan. Ik zei: „Had dan gedaan net als Jo Hamburger; die hield zich achterbaks. Zoo moet je ook doen: maar stil wegblijven!”

„Maar is 't dan niet erg, dat ik verbannen ben? Van jou mag ik toch wel mee padzoeker wezen, nou?”

„Van mij wel, en van Jo en Nard ook wel.”

Daarmee was alles in orde.

Een Zondag was ik heel den dag met Nard samen geweest, samen naar de kerk en naar de Bijbelklas, en voor 't overige van den dag bij hen buiten. Juffrouw Krol zei ons, dat we ons best moesten doen, dat Dik en Bas ook mee naar de Bijbelklas gingen, en misschien konden we Jo ook wel meekrijgen. Ik nam op mij, er met Dik en Bas over te spreken. Zij zelf — meende ik — moest het er dan maar eens met Jo over hebben, omdat deze Luthersch was, en misschien al op een Luthersche Bijbelklas ging.

Toen ik tegen den avond naar huis keerde, kreeg ik de boodschap voor onze drie vrienden mee, dat Nard ons gauw eens weer met ons vieren verwachtte; zoo na de middagschool, Dinsdag of Woensdag of wanneer we dat samen het best wisten te schikken.

Dinsdag troepten we met ons vijven om de boot. Boer Krol en zijn vrouw stonden in de nabijheid ons welgevallig te bekijken. Allen waren we een beetje verlegen, want de boer had gezegd:

„Er mogen maar vier gelijk in, en niemand anders dan Nard mag den vaarstok hebben, en Nard moet baas zijn!”

En we waren met ons vijven! — Nard stapte er eerst in en zei:

„Ton, jij naast mij!”

De andere drie stonden naast elkaar, Dik reeds met één voet vlak naast de boot. De beide anderen hielden zich op bescheiden afstand.

„Stap jij maar in, Jo!” — zei Bas en verwijderde zich.

Jo stapte in, en de boot stak dadelijk van wal. De juffrouw kwam naar Bas toe, legde haar hand op zijn schouder en zei:

„Jij bent een flinke jongen!”

„Ja, — zei de boer — daar had ik nu mijn plezier van, om eens te zien, wie van jullie drie de bescheidenste zou wezen. Bast heeft den prijs gewonnen!”

Wij hoorden dat, en 'k zag, dat Jo schaamrood werd.

Maar 'k zag ook, dat Bas zijn eene oog toekneep, en dadelijk dacht ik aan zijn woorden: „Je moet alles met overleg doen; je moet altijd slim zijn!”

Wij voeren weg in de richting van de brug, want daar

zouden we onder door en dan rechts een smaller vaart inslaan. Waar Bas gebleven was, wisten we niet, maar toen we in de smalle vaart waren, kwam Bas naar ons toelopen met den springstok op den schouder.

„Ik heb den prijs gewonnen van de fatsoenlijkheid, — zei hij — en daarvoor mocht ik nu den pols hebben. We zullen nu eens zien, wie het verder brengt; ik met den pols of jullie met de boot!”

Een heel eind liep hij naast ons voort, maar ging toen plat in 't gras liggen.

„Houdt hem goed in de gaten, — zei Dik — want hij zal weer met de geesten beginnen. Ik denk, dat hij — kijk, nou heeft hij zijn zakdoek, — kijk! nou maakt hij vast weer een raar ding!”

We lachten om Dik en keken naar Bas. Hij stond op. Blijkbaar had hij zijn rooden zakdoek aan den polsstok gebonden, en dezen hief hij nu als een vlag omhoog. Hij liep hard, ons voorbij, terwijl hij riep:

„Een seinvlag! Een noodvlag! — Jongens, straks ben ik in nood; dan moet je me helpen!”

Er was daar geen pad; telkens kwam hij voor een sloot en telkens zagen we hem, met behulp van den bevlagen springstok, er over hippen als een kat. Steeds verder kwam hij ons vooruit, en hoe Nard zich ook inspande, de afstand nam steeds toe. 't Was als een wedstrijd. En toch was het geen wedstrijd, want we vreesden, dat Bas ons een poets zou spelen.

Nards plan was geweest, om wat rond te varen, tusschen de verschillende gras- en bouwlanden door en nu en dan eens terug te keeren naar de aanlegplaats. Allicht zou dan één van 't viertal wel uit de boot stappen, om Bas eens

een tochtje mee te laten doen. Doch het bleek nu, dat niet Nard, maar Bas de leiding had. Bas liep altijd maar rechtuit met de vlag omhoog. En wij wilden hem „in de gaten” houden en moesten dus hem volgen. We waren reeds heel ver, en steeds gezwinder voeren we Bas na, die maar altijd rechtuit liep. We maakten allerlei veronderstellingen, en 'k merkte, dat Dik zich niet prettig voelde.

„Kijk! — zei hij — nu is hij in eens weg! — Nu verdrinkt hij zeker, en als we bij hem komen, is hij weer levend. Laten we weer terug varen!”

We lachten Dik uit, en keken de verte in. We zagen Bas naar ons toekomen; maar zonder vlag. De vlag wapperde hoog aan den, zeker in den grond vastgestoken, stok. Nard liet de boot drijven, om af te wachten, welke boodschap Bas ons zou brengen. En deze riep van ver:

„Zeg! — daar is een eilandje! Daar bij de vlag! Ik loop er weer naar toe, en dan heb ik daar schipbreuk geleden, en ik ben dan Robinson Crusoe, alleen op 't eiland. Nu moeten jullie straks de noodvlag zien en mij daar zoeken! — Maar je moet eerst weer wat terug varen, en ergens een poosje gaan landen; want ik moet nog even een hut bouwen op 't eilandje. Als ik met de vlag zwaai, dan beteekent het, dat ik klaar ben, en jullie moet komen!”

Hij liep weer terug naar de vlag; maar wij voeren niet terug; we stapten even aan wal om beter hem na te kijken.

„Is daar werkelijk een eilandje?” vroeg Jo, en Nard zei:

„Daar zijn groote plassen, en in die plassen enkele eilandjes, waar ze allerlei vuil en rommel uit de stad heen varen en daar lossen. 'k Heb daar ook wel eens een groot vuur gezien. 'k Denk dat ze daar soms iets verbranden.

En rommel van afbraak ligt er een heelen hoop, en puin, en aarde en papier. Maar — — —”

Hij keek in eens heel scherp.

„Maar hoe kan Bas daar op 't eiland komen? — Kan hij zwemmen?”

Ik haalde de schouders op, maar Jo zei:

„O, als een rat!”

„Kijk! — nou is hij weer weg!” — zei Dik, en hoe we ook speurden met onze oogen, we zagen nog alleen maar de vlag. Zwijgend en vol spanning stonden we naar de vlag te zien. Eindelijk, daar wapperde ze met groote zwaaien heen en weer. Dadelijk sprong Nard in de boot.

„Komt, mannen! een schip in nood! gauw!”

't Was spel, en toch — toch was 't als ernstig gebeuren.

In een ommezien zaten we allen op onze plaats, en onze kapitein en stuurman deed zijn best, alsof er menschenlevens te redden waren. En de spanning nam toe, toen Jo begon te roepen:

„Een schip in nood! een schip in nood!”

Eindelijk bereikten we den plas, die nu voor ons echt een zee, een wijde zee was. Daar op dat eilandje was de noodvlag geplant. In volle vaart stevende onze boot recht naar den oever, en in een ommezien waren we allen aan land, behalve Dik, die aarzelde en blijkbaar onraad vreesde. We zagen daar werkelijk wat rommelgoed zoo opgestapeld, dat het een beetje een hut kon verbeelden. We stapten er binnen, maar vonden er niemand. Er lag een hoop oud riet.

„Kijk! — zei Jo — dit is zijn bed!”

„En hier is een kastje!” —

Dik had het ook gewaagd, de hut binnen te gaan, en riep:

„Bas, waar ben je? — Bas! — Bas!”

We vonden het een echt spannend spel. Zoo iets wist altijd Bas maar te verzinnen. Wij gingen aan 't zoeken, heel het eilandje rond. Voor Dik scheen het ernst te zijn, want hij pakte mij telkens aan mijn mouw vast. En toen we al maar zochten, zochten, en van alles vonden, maar Bas niet, begonnen we toch bevreemdend elkander aan te kijken. Nóg eens en weer eens in de hut, en nog eens goed het riet doorzocht, en nog eens en weer eens overal goed gekeken, maar zonder iets van Bas te ontdekken. In eens scheen er Nard een licht op te gaan.

„Hij houdt ons voor den mal! Hij zit op een ander eilandje!”

Ja, zoo zou het wel zijn.

„Jongens, allemaal weer in de boot! — Waar — — —”

Nard keek om, om zich te oriënteeren — — — —

„Maar waar is de vlag nu?”

Er was geen vlag te zien. Toen allen langs den kant, om te weten waar de boot lag. Eens, tweemaal, driemaal liepen we heel den oever rond; maar — de boot was er niet.

Dik begon al bijna te huilen.

„Ik dacht het wel! 't Komt altijd raar uit met Bas. En nu kunnen we hier nooit meer weg!”

Allemaal stonden we beteuterd elkaar aan te kijken. Tot Nard in eens begon te lachen en zei:

„Kijk, daar komt hij met de boot!”

Werkelijk, Bas kwam van ver naar ons toe varen.

Wat vonden we 't nu een prachtige grap. Wat zou onze terugreis nu prettig zijn! We stonden aan den oever naast elkander te lachen, blij, dat we zoo dadelijk weer zouden kunnen instappen. Want de boot kwam reeds recht naar ons toe.

Maar wat keek Bas ernstig! — En zagen we niet, dat er water in de boot stond?

„Ja, jonges, echt een scheepsramp! We zouden tegen een drijvenden ijsberg te pletter gevaren zijn. Maar 'k heb handig het roer om gegooid, en daardoor zijn we met een lek vrij gekomen!”

Nard keek wat donker.

„Ja, ja, dat is nu maar gekheid, maar hoe komt de boot lek?”

Bas hield de boot op genoegzamen afstand van den oever.

„Ja, — zei hij ernstig — ik voelde in eens een schok, en dadelijk zag ik water in de boot komen. Maar 'k heb het lek zóó gestopt, dat, als we voorzichtig zijn, we er nog best mee kunnen varen. — Alle vier gelijk kun je er nu niet in; 'k zal je één voor één over den plas varen. En dan in 't nauwe vaarwater kun je er wel weer met je vieren gelijk in. Eerst vaar ik Dik over. Kom, Dik!”

Maar Dik durfde niet eerst, omdat hij 't zaakje niet vertrouwde.

„Jij dan maar, Ton!”

Ik stapte in en werd over den plas gevaren en op 't weiland uitgelaten. Daarna werd Jo gehaald, en Dik durfde na hem. Nard zag wel, dat de vaarboom best aan Bas was toevertrouwd, en liet zich even goedschiks als de anderen overvaren. Toen hij uitgestapt was, zei hij:

„We kunnen de boot wel even op den wal halen om te zien, hoe erg het is, en Bas zal dan wel raad weten, om het lek goed te stoppen!”

Ja, ja, maar Bas stak met de boot van wal, den plas over en naar 't eilandje.

„Die schurk! — zei Jo — nu zijn we heelemaal van hem

afhankelijk. Nu kan hij varen, zoo ver hij wil, en ons hier laten staan, zoolang het hem belieft!"

Wat keken we op onzen neus. Maar in eens vroolijkten we op, want we begrepen, dat Bas den springstok, dien hij op 't eilandje had laten liggen, terughaalde. Op genoegzamen afstand van den oever wierp hij ons den stok toe, voer nog wat verder van ons af en zei:

„Driemaal is scheepsrecht! — Dat hebben jullie wel meer gehoord, maar weet je wat het beteekent? Het beteekent, dat wie het voor den derden keer wint, die heeft het gewonnen. Dit wordt nu de derde wedstrijd. Den eersten keer ging het er om, wie nog een beetje fatsoen in zijn lijf had, en wie dat gewonnen heeft, vraag dat maar aan Nard zijn vader en moeder. Dat won Bas. Den tweeden keer ging het er om, wie 't hardst kon, jullie met je vieren in de boot, of ik alleen met den springstok. Dat won Bas ook. En nu krijgen we den derden wedstrijd: nu gaat het er om, wie 't eerst op 't erf van Krol is: jullie vier met den springstok, of ik alleen met de boot. Een, twee — — drie, marsch!"

Daar ging hij — — — —

Wij dachten, dat hij terug zou keeren langs den waterweg, dien wij gekomen waren. Nard rekende daar vast op, en zei zacht:

„Gelukkig, ik heb den pols, en daarmee zal ik de boot wel weten te bemachtigen. En als hij niet heel gedwee ons er in laat, kan hij rekenen op kopje onder. Die garnaal moet zich niet verbeelden, dat ik hem niet aandurf!"

Ja, ja, maar Basje had eerst goed uitgekeken. Even verder was weer zulk een smalle vaart, maar daar konden wij niet komen. Ginder zagen we Bas naar huis varen; voor

ons zat er niets anders op, dan om te voet terug te keeren. Bas had het water, wij het land. O, we hadden zoo het land! Want we waren zoo ver van huis, en 't liep zoo zwaar door dat sponsachtige grasland, en nu en dan moesten we springen. Nu eens durfde Dik niet, en dan ik weer niet, en telkens gaf dat een beetje kibbelarij en veel oponthoud. Van Bas en zijn vaartuig zagen we al niets meer.

„Ik zei het ieder keer al, — pruttelde Dik — dat het raar zou gaan met Bas, maar jullie woudt het niet gelooven. En nu zie je het dan!”

„Ja, — zei Nard — Dik heeft gelijk. Wij lachten hem ieder keer uit; maar hij heeft gelijk. Ik moet bekennen, dat Dik de wijste van ons allemaal is!”

„Ja, — zei Dik — je moet altijd maar doen, wat ik zeg, dan gaat het goed. Want Bas maakt je altijd bang, en hij zal ons straks ook nog wel bang maken; we moeten maar heel dicht bij elkaar blijven!”

We lachten om Dik, en toch waren ook wij niet gerust.

Jo bleef in eens staan. Hij kreeg zeker een inval.

„Ik wed om tien duizend gulden, dat Bas ons bedrogen heeft met de boot. 'k Wed om een kwartje, dat er geen lek in is!”

In Nards gelaat lichtte het wat op. Hij scheen niet veel op te hebben met lekkage.

„Maar er was toch water in!”

„Nou, dat heeft hij er ingeschept, om ons te bedotten; de boot zal nu wel weer droog zijn!”

Nard keek mij hoopvol aan.

„Geloof jij dat ook, Ton? Als jij het ook gelooft, zal 't wel waar zijn!”

„Ja, — zei ik op beslist toon — ik geloof het ook.

Want hij wist wel, dat, als wij alle vier in de boot waren, hij er ons niet gemakkelijk weer uit kreeg. Ja, zoo is Bas: hij heeft met zijn schoen water in de boot geschept, en ons toen wijs gemaakt, dat de boot lek, en het al te gevaarlijk was, om meer dan één gelijk over te varen. Zie je, zóó hield hij ons in zijn macht. Hij doet alles met opzet, en je mag hem nooit vertrouwen!"

De oude lach kwam weer in Nards gezicht.

„Als de boot maar niet lek is, beteekent het alles niks!"

„Wel ja — zei Jo — loopen moeten we toch; laten we maar vroolijk zijn!"

Hij begon te zingen:

Wiens Neerlands bloed door d'adren vloed

Van vreemde smetting vrij — — —

en wij „verhieven den zang" met hem. Maar echt van harte ging het toch niet. We konden er niet over uit, dat die Bas ons zoo leelijk te pakken had. We werden zoo moe van dat lange, lastige loopen over de oneffene, ruwe wei. En we voelden 't als een schande, dat we ons dit door Bas lieten aandoen. En nooit, nooit, nooit wilden we meer iets te maken hebben met hem. Nooit mocht hij weer op de hofstee komen, en we zouden ons voor hem wachten als voor een slang.

't Was al donker, toen we, doodmoe, Nards woning hadden bereikt. We zagen, dat de boot al weer op zijn plaats lag, en Nard wilde dadelijk weten, of er al of niet een lek in was.

„Kijk maar! — zei hij — er is geen druppeltje water meer in. Die vent heeft alles gelogen!"

We kwamen in huis. Maar, o, wat keek moeder Krol donker; en de boer was ook niets vriendelijk.

„Dat had ik van jou niet gedacht, — zei ze tot Nard — dat je een vriend zóó zoudt behandelen — — — —”

Wij dachten aan iets bijzonders, waarvan wij niets wisten, en keken belangstellend naar Nard. Maar hij zelf scheen ook van niets te weten.

„Wel, moeder, wat is er dan gebeurd?”

„Wat er gebeurd is? Dat je met elkaar dien goeden jongen in de boot hebt gedrongen, en toen de boot ver het water hebt ingeduwd, en dat jullie toen hard bent wegge-loopen, en hem alleen aan zijn lot hebt overgelaten. De stakkerd wist daar heel geen weg met al die vaarten, en heeft daar rondgedwaald en om hulp geroepen; maar jullie deed maar, of je hem niet hoorde. En dan een jongen, die altijd bang is voor 't water en nog nooit in een bootje heeft gevaren. 'k Vind het leelijk van jullie allemaal!”

Had nu dat gezicht van Nard gezien, en van Jo en van Dik. En 'k voel nóg, dat *ik* toen zelf ook precies zoo'n gezicht zette. Een gezicht, dat zegt: Heb je nu ooit van je leven!

Alle vier gelijk barstten we uit in iets geweldigs, dat een mengelmoes was van verontwaardiging, afkeer en grappigen spotlach. Dan keek Nard naar Jo en mij, en zei:

„Nou kan je dan eens hooren, wat een geraffineerde aartsboef die Bas is. Vertellen jullie nu maar eens aan vader en moeder, hoe hij ons beet gehad heeft! Ik zal nu eens niks zeggen. Toe Ton! — toe Jo! vertel het nu eens net zoo als 't gebeurd is!”

Beiden draalden we; ik, omdat ik er vast op rekende, dat Bas me van avond nog, of anders morgen, weer als een intiem vriend op zij zou komen, en mij weer zou uit-hooren. En Jo wilde nu zeker eens toonen, dat hij de les

over de bescheidenheid nog niet was vergeten. In Dik echter zat geen politiek en hij nam ongevraagd het woord:

„’t Zijn allemaal dikke, dikke leugens, juffrouw! zoo dik als vette varkens. Er is niks, niks, niks van allemaal van waar. Bas liegt altijd alles, altijd. En hij maakt ons altijd bang. En hij was weg, heelemaal weg; maar de vlag, die was er nog, en toen was Bas op ’t eilandje, en toen was hij er niet, en toen moesten wij daar altijd blijven. Maar toen zat hij in ’t bootje en voer naar huis, naar hier, en wij moesten loopen. Nou, dit is de eerlijke waarheid, en Bas liegt alles!”

O, als ’k nog denk aan dat leuke, gemaakt ernstige gezicht van den boer, toen hij zijn vrouw aankeek en zei:

„Dat is een kranige verteller! Wie daar kop of staart aan kan vinden, die mag mij een boontje noemen. ’t Is prachtig verteld! — Jo, vertel jij het nu ook eens, zooals het gebeurd is. Al kun je ’t zoo niet als Dik, doe toch maar je best!”

Jo vertelde nu heel de geschiedenis, zooals ’t was gebeurd.

„Heeft hij niets vergeten, Ton?” vroeg de boer mij en aan Nard: „Nard, hebben ze allemaal de waarheid gezegd?”

„Zuiver de waarheid, vader!” zei Nard, en de boer met een allerleukst gezicht:

„Daar, die grap is tien gulden waard!”

De boerin schudde het hoofd:

„Listiger en gesleperer leugenaar heb ik nog nooit gehoord. Bah, wat een slechte, door en door slechte jongen is dat! Je zult zien, dat die jongen in de gevangenis terecht komt, en Nard, ik wil niet hebben, dat hij hier nog bij je komt!”

Allemaal kregen we een vermaning van de vrouw om ons voor slechte vrienden te wachten. En de boer zei:

„Geef die jongens elk maar een groot bord vol gruttepap: ze hebben 't eerlijk verdiend. En Dik mag je er wel twee geven voor zijn mooie vertelling. — Dik, jongen, als je later zin hebt om boereknecht te worden, dan kun je bij mij terecht, hoor!”

Dik lachte gelukkig en zei:

„Ik word architect!”

„Zoo, zoo?” — zei de boer. — Nou, alles lijkt mogelijk. En Jo, wat word jij?”

„Ik ingenieur bij den waterstaat!”

„Zoo? — En wat jij, Ton?”

„Ik weet het nog niet.”

„En, Nard, wat jij?”

„Ik wil worden, wat Ton wordt!”

„Uit vriendschap zeker! — Nou, vrouw, geef nu aan den architect en aan den ingenieur en aan de beide weet-nog-nieten elk een groot bord gruttepap!”

We kregen heerlijke boerepap zooveel als we lustten, bedankten vriendelijk en stapten met ons drieën naar huis. Gelukkig met ons drieën, want het was laat, en donker.

En altijd op gelijken afstand achter ons hoorden we, ons niet onbekende, lange sleepschreden, en nu en dan scherp fluisterend:

„Amozes amanus adik ajores alores stik!”

XVII.

OP DE BIJBELKLAS.

Den volgenden dag kwam Bas mij op zij, en 'k zei hem :

„Wat deed je gisteren weer dom. Je wou zoo graag weer bij Nard mogen komen, en dat mocht weer, en dadelijk maakte je het zoo bont, dat je er nu geen voet meer op 't erf mag zetten. Ik begrijp jou niet!”

Hij keek, een beetje grijnslachend, het hoofd op zij en met één oog de lucht in.

„Zoo, jij begrijpt mij niet. Maar ik begrijp jou wel, en 'k begrijp jullie allemaal en heel de rataplan wel. Maar dat kun jij niet helpen. Zal ik je wat zeggen? 't Is mij daar bij Krol veel te evenredig, en Nard en Jo en jij bent ook te evenredig. Daar houd 'k niet van. Eén keer wou 'k nog eens met jullie aan 't padzoeken. Zeg, was het niet prachtig, niet echt? — Was je niet echt benauwd? — Zie je, 't was zóó mooi, dat je er over honderd jaar nog aan denkt en nog van vertelt. — Zoo, mag ik daar niet meer komen? — En 'k had die evenredige juffrouw toch zoo heerlijk in de luren gelegd! — Nou ik zal nog wel eens wat verzinnen!”

Ja, ik begreep wel, dat we nog niet van hem af waren. Zonderling, ik hield wel van Bas, en toch had ik zulk een afkeer van hem, dat ik soms bad, dat God mij van hem zou verlossen. Ik was niet, zooals Dik, bang voor hem, en

ik geloofde zelfs, dat hij altijd een vriend voor mij zou zijn en mij als vriend zou helpen, en toch had ik hem liefst zoo gauw mogelijk naar Amerika of Afrika zien verhuizen. Toch wist ik toen nog niet, aan welke verborgen zonde hij zich schuldig maakte.

Donderdag kwam Nard nog eens met zijn baggerlaarzen. Met ons beiden haalden we de laatste pannen uit de gracht. De anderen hadden er zeker genoeg van, en wij waren blij, dat ze ons met ons beiden lieten.

Wij waren zoo echt gelukkig met onze wederzijdsche, innige vriendschap, en zouden liefst altijd bij elkander geweest zijn. Nards moeder werd een huisvriendin. Zij bezocht ons dikwijls en scheen zeer veel van moeder te houden, zooals moeder van haar. Boer Krol bleef altijd maar op zijn hofstee; maar als vader en moeder daar een bezoek brachten, was hij altijd heel blij. En door die vriendschap onzer ouders werd de onze nog een heel bijzondere. Want wij beiden hadden nu twee vaders en twee moeders, die ons tijdelijk en eeuwig welzijn op 't oog hadden.

'k Had Dik gevraagd, om mee naar de Bijbelklas te gaan. Hij wou wel graag, maar zijn vader verbood het hem. Met Bas wou 'k er niet over spreken. Op school haalde hij allerlei listige streken uit; op de Bijbelklas zou hij dat nog veel meer doen. Doch ik vermoed, dat Dik er met hem over gesproken had. Want toen 's Zondags Nard en ik het gezellige zaaltje binnenkwamen, zat Bas er reeds op een stoel aan de lange tafel. Ik zag hem dadelijk en gaf Nard een veelzeggenden duw. Terwijl we onze hoofddeksels aan den kapstok hingen, fluisterde Nard mij toe:

„Nou zullen we er van beleven! Laten we op een rij achter hem plaats nemen, dat hij ons en wij hem niet in 't gezicht kunnen zien!”

Zoo deden we. We zagen, dat Bas, zooals 't leek, heel ernstig in een opengeslagen Bijbel, die vóór hem lag, zat te lezen. Hij had ons dus niet eens opgemerkt. De leider, een jonge man, zat rustig met overgeslagen armen naar de reeds aanwezige en nog binnenkomende jongelui en nu en dan even op zijn horloge te kijken. Dan scheen het tijd te zijn; rustig rees hij op, en dadelijk gingen we allen staan, de handen gevouwen. Juist zou hij gaan bidden, toen Bas in eens zijn plaats verliet en tusschen Nard en mij ging staan. Mijnheer keek dadelijk wat stroef.

„Je zat daar goed; je moest op je plaats blijven!”

„Ja, mijnheer! — zei Bas iets verlegen — maar ik ben hier voor 't eerst, en Anton Teiler en Leonard Krol zijn mijn vrienden!”

Bas bleef tusschen ons in, en mijnheer zei:

„Het is hier onze gewoonte niet, om onze plaats te verlaten; maar omdat je hier voor 't eerst bent — — — —”

Hij gaf een wenk en ging ons voor in 't gebed. En toen hij „amen” had gezegd, gingen we allen weer zitten, en — Nard en ik hadden Bas tusschen ons in. O, 'wat hadden we het land. Hij had ons zijn vrienden genoemd; en nu zou hij hier den boel in 't honderd jagen, en dan stonden wij bekend als vrienden van zoo'n herrieschopper! — We dachten aan niets anders. Het opgegeven lied zongen we niet mee, omdat we het nummer niet hadden gehoord. Maar Bas zong stemmig, en werkelijk mooi, mee. En we wisten, dat mijnheer alles zag. We schenen aan niets en niemand dan aan Bas te kunnen denken. En toen 't mijn

beurt was, om het aan de orde zijnde gedeelte uit den Bijbel hardop voor te lezen, wist ik niet, bij welk vers ik moest beginnen.

„Die volgt!” knikte mijnheer, en Bas scheen goed opgelet te hebben: hij las, wat aan de beurt was en hij las het onberispelijk goed. En Nard zat nog te zoeken naar welke verzen gelezen werden, toen mijnheer, die dat wel zag, in eens zei:

„Leonard Krol, verder!”

En Leonard Krol was dertien verzen mis. O, wee!

„Anton en Leonard mochten wel een voorbeeld nemen aan hun vriend, die hier pas voor 't eerst is!”

't Was, of ik door den grond zonk, en zooals 'k even later wist, stond het met Nard juist zoo. Zoo lang we hier gingen, hadden we nog niet de minste berisping van mijnheer gehad; altijd was hij zeer tevreden over ons: dat wisten we. En nu — — — Alle oogen zagen we op ons gevestigd. Alleen Bas hield zijn oogen in den Bijbel. En Nard en ik geloofden dat hij 't wel uit had willen gillen van de pret.

Bij 't heengaan was Bas het eerst de deur uit, en nauwelijks waren we buiten, of we zagen hem nergens meer.

Bij Nard thuis gekomen, gaven we dadelijk, tamelijk ruw, lucht aan onze kokende verontwaardiging, zoodat moeder Krol vroeg, of we soms inplaats van naar de Bijbelklas, naar een kroeg waren geweest. Dat gaf nieuwe prikkeling, en Nard liep boos de kamer uit. En ik — natuurlijk — volgde hem. De vrouw wachtte zeker tot we wat afgekoeld waren, en toen kwam ze naar ons toe.

„Vertel mij nu eens kalm, wat er gebeurd is!”

Ze troonde Nard mee naar binnen en ik volgde als een hondje.

Boer Krol zat smakelijk zijn pijpje te rooken, en aan zijn leuke gezicht merkte ik, dat hij verwachtte weer iets te zullen hooren, dat een rijksdaalder, of tien gulden waard was.

Nard vertelde, hoe 't gegaan was, en de boer verkneuterde zich, en zei driemaal gedurende 't verhaal:

„Die Bast is den duvel te slim!”

De vrouw bleef heel kalm.

„Maar dat was ook heelemaal mis van jullie! Je hadt blij moeten zijn, dat Bas er was!”

„Nou ja, maar wie had kunnen denken, dat die Judas — — —”

„Hei, hei, je mag niet oordeelen!”

„— — — dat Bas daar zoo vroom zou zijn als een heilig boontje. Die akelige vent — — — —”

„Nee, zóó niet!”

„— — — — Nou, die edele vriend dan — — — wist alles, wat mijnheer vroeg. En twee keer deed hij een vraag over een vers, en dat beviel mijnheer zoo, dat hij zei:

„'k Wou, dat jullie allemaal met zooveel aandacht den Bijbel las als onze nieuwe vriend! — En dan moet je dien a — — dan moet je hem kennen!”

Ik deed ook mee:

„Hij doet alles met opzet, en nu legde hij 't er op toe, dat mijnheer ons een flink standje zou geven. Nou, 't is hem gelukt. Een anderen keer zal hij een heel gemeenen streek uithalen, en dan zal mijnheer zeggen: „Zoo, houden jullie er zulke vrienden op na! — 'k Weet zeker, dat hij 't daar op toe legt.”

De vrouw bleef op haar stuk.

„Wat Bas wil doen, moet hij weten; maar dat mag jullie niet afhouden van je plicht te doen. — Nard kan heel goed

mennen; en stel eens, dat je met de bruine voor den wagen over de brug moest, en Bas ineens het paard aan 't schrikken maakte. Wat zou je dan doen? Bas gaan schelden en 't paard in de vaart laten steigeren?"

„Vast niet! — 'k Zou Bruine wel de baas blijven!"

„Ja, dat geloof ik. — Nou, zoo had je ook op de Bijbelklas baas over jezelf moeten blijven, en je niet door Bas van 't rechte spoor moeten laten brengen. En, Ton, jij ook! Je kunt wel geen paarden mennen, maar de teugels van je willen en doen moet je strak houden. Door niets en niemand moet je je van den rechten weg laten afleiden. Bas doet alles met opzet, zeg je — met *boos* opzet, bedoel je; nou, jullie moet ook alles met opzet doen, maar met heilig opzet. Altijd God en zijn heiligen wil voor oogen hebben. Want het wezenlijke, ware geluk ligt alleen in het betrachten van wat God wil. — Of, Ton, heb jij wel eens vrede en geluk gehad in den weg van eigenwilligheid en ongehoorzaamheid?"

Daar kon ik met heel mijn hart, en beslist en luid, „Neen!" op zeggen; maar 'k schudde maar alleen zachtjes met het hoofd.

„Ja — zei de vrouw — dat weet ik wel. — Kijk, ik hoor jullie wel eens spreken over *pad zoeken*; eerst dacht ik, dat je bedoelde: padden zoeken; maar dat weet ik nu wel beter. Als padzoekers tracht je een pad te vinden in 't onbekende. Als 'k een jongen was, zou 'k ook mee willen doen, want mij dunkt, als je je oogen goed gebruikt, zul je veel zien, dat je anders misschien nooit zoudt zien. Je kunt er veel mee leren. — Nou, 'k wil maar zeggen: je moet altijd padzoeker zijn. Gedurig sta je voor wat anders, en dan komt telkens de vraag: hoe moet ik dáár nu mee aan? — Heel ons leven hebben we bij alles het goede pad

te zoeken. Altijd vragen: hoe zou God dat willen? Hoe doe ik dat het meest in mijn eigen en mijns naasten wezenlijk belang? — Daarop geeft God zijn zegen, en dat maakt ons recht gelukkig. Zeker, zoolang we in dit leven zijn blijven we zondaren, in 't oog van God en in onze eigen oogen gróóte zondaren. En altijd zoeken we ook in dit opzicht het pad naar vrede met God en rust voor ons hart. Telkens opnieuw. En gelukkig, dat pad kennen we uit Jezus' eigen mond: *Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven*. — Nou, jonge padzoekers, laat je nu maar niet weer door Bas van 't rechte pad af brengen. Hij is ook padzoeker, maar 't lijkt wel, dat hij niet de waarheid en het leven zoekt, maar leugen en dood. Maar God kan hem bekeeren — — —."

In eens richtte de boer zich op, en met een vuur, alsof hij Bas reeds zag bekeerd, zei hij:

„Als Bas zich bekeert, zal hij de beroemdste man van de wereld worden! Dat zul je zien! Want schranderer jongen als hij is er in ons heele koninkrijk niet. Nou, onthoud wat ik je gezegd heb!”

Toen Nard en ik samen wat in den boomgaard gingen wandelen en we bij den konijnenberg naar de jonge konijntjes keken, zei Nard:

„Ton, misschien heeft Bas zich al bekeerd!”

Dat kon ik nog niet gelooven.

„Dan zou hij niet zoo in eens weggeloopt zijn, en wel even met ons gesproken hebben!”

„Ja, maar misschien schaamde hij zich!”

Dat was ook mogelijk.

„We zullen hem dan wel terugzien op de Bijbelklas!”

XVIII.

„ONS MUSEUM”.

Een Woensdagmiddag waren Jo en ik bij Nard. Te vergeefs had ik Dik gevraagd, mee te gaan. Hij wou niet, hij wou nooit meer padzoeker wezen. Het kostte me weinig moeite, om daarvan de reden te weten: hij was zoo bang voor Bas. Hij kon het zich niet anders denken, of overal, waar we ook heen togen, zouden we Bas op onzen weg ontmoeten, maar altijd als een schrik, als een razenden Hottentot.

„'k Wil nooit meer mee. En 'k ga nu altijd met Cor de Bie, en als zijn vader hout moet halen, mag ik mee op den wagen!”

Ik vond dat heel wijs van den dommen Dik. Ik begreep hem goed, want zelf had ik al te vaak ondervonden, dat je altijd onverwacht Bas naast je kreeg.

Niet één van ons drieën toonde er spijt over, dat we Dik niet bij ons hadden. We meenden, dat, hoewel hij geheel de tegenstelling was van Bas, hij evenmin bij ons paste als deze. Ik vertelde, wat Bas van onze evenredigheid had gezegd, en wij waren 't samen eens, dat wij drie een evenredigheid waren, waarbij de onevenredigheid van Dik evenmin paste als die van Bas.

Padzoekers wilden we blijven, doch ons doel zou zijn,

om op onze tochtjes te water en te land werkelijk iets te leeren, en dus allerlei onderzoekingen te doen. Wat we bijzonders vonden aan planten, steenen, insecten of wat voor klein goed ook, zouden we verzamelen en — — —.

In een hoek van den boomgaard stond een vervallen houten gebouwtje met riet gedekt, en met in de drie wanden elk een raam. Dat heette het zomerhuisje. Daarover kregen we de vrije beschikking, en dat noemden we nu „ons museum”. Hier zouden we al onze vondsten bewaren en uitstallen.

Ik vertelde ze, dat broer Wim een dik boek had, vol met gedroogde bladeren en bloemen van allerlei planten, en dat, als ze goed droog waren, ze hun vorm behielden en gemakkelijk in 't museum konden opgehangen worden.

„Ja, en dan een papiertje er onder met den naam van de plant!”

„Dat is wel prachtig, maar wie weet den naam van al die vreemde planten? — Ik niet; en jij ook niet!”

„Nou, dan vragen we 't aan meester!”

Klaar was Keesje. Wij in de boot, en

„O, kijk eens, wat 'n mooie schelp!”

„O, en kijk ik eens, wat 'n mooi slakkenhuisje! Veel mooier dan jouw schelp!”

„Nou, kijk ik dan eens! een schelpdoosje! — Kijk, de beide schelpen nog op elkaar!”

We zijn wel in de boot gegaan, maar aan varen dachten we niet; we bleven vlak bij den wal, om schalen van schelpdieren te zoeken. Heel, heel langzaam schoof het bootje langs den wal voort, opdat ons niets belangrijks zou ontgaan. We voeren tot aan 't museum, en daar werden de schatten in de vensterbanken uitgesteld. Wat een ver-

scheidenheid! Wat waren we rijk! — En vader en moeder Krol moesten dadelijk in 't museum komen zien, en waren er even rijk mee als wij. Vader Krol vooral. Het was voor hem zulk een groote verrassing, dat er vlak bij zijn huis zóóveel te vinden was, dat hij nog nooit had opgemerkt.

„Maar, jongens, je moet maken dat je van al dat beeste-good de namen komt te weten. Dan wil ik die namen leeren! — Als er een boek voor noodig is, zal ik je daarvoor het geld wel geven! — 't Is toch al te dom, om, als je zooveel mooie en zeldzame dingen vlak bij je hebt, naar ver te reizen om 't mooi te zien!”

Wat verraste het ons, dat we om steenen, planten en dieren zouden zoeken, en — dadelijk zooveel soorten van schelpen vonden.

„Goed, 't is nu te laat; maar morgen gaan we om planten!”

Die boer Krol was zoo'n echte jongensvriend. Wat had hij een schik toen we met hem en zijn vrouw aan tafel zaten boterhammen te eten. Door zijn vragen en opmerkingen kwamen we geheel onder den indruk, dat hij nog meer belangstelde in onze padzoekerij dan wij zelf. En hij vroeg zelfs, of hij wel eens mee mocht in 't bootje.

Met wat een voldoening, wat 'n genot stapten we weer naar huis. En 's avonds dacht ik, wat ik toen nog niet onder woorden kon brengen: wat een verschil maakt het toch, hoe een jongmensch zijn speeltijd doorbrengt: hij kan er diep ongelukkig — dat had ik ondervonden — maar hij kan er ook weelderig gelukkig mee zijn — want ook dat ondervond ik.

Den volgenden dag zouden we met ons vieren om planten uitgaan. Maar ik zei, dat de bladeren versch in een boek

moesten gelegd worden. We moesten dus eerst een boek hebben, en wel een heel gróót boek, een foliant liefst. Wel nu, dan maar zoeken in de groote kast, waarin heel wat doozen en bussen en — boeken geborgen waren. En we vonden niets geschikts dan — een versleten ouden Statenbijbel. Ja, maar mocht je het heilige Boek voor zóó iets gebruiken? Nard en ik keken elkander zeer bedenkelijk aan. Jo vond, dat het boek er niets onder zou lijden. Maar dát was voor ons de zaak niet, want een boek leed toch ook als je er veel in las.

Aarzelend waagde Nard het, zijn moeder te vragen, of 't wel mocht.

„Nou, — zei ze — hoe past dat: bladeren tusschen bladen? En Wie heeft die bladen beschreven? — En Wie heeft die bladeren gemaakt en be-teekend en beschilderd? — Je hebt toch ook Bijbels met platen, door menschen geteekend! Maar bladeren en bloemen zijn Gods kunstwerk!”

Wij begrepen genoeg. Nard droeg met eerbiedige voorzichtigheid het oude Boek in 't museum. Aan varen dachten we niet eens, want wij wilden nu eerst gauw allerlei bladeren hebben, om ze in 't Boek te leggen en spoedig te zien, hoe ze er gedroogd en geplet uitzagen. Op de hofstee waren we immers te midden van een zeer groote verscheidenheid.

Nard ging bladeren plukken; ik moest ze in 't Boek leggen, en Jo op een klein strookje papier den naam van

de plant schrijven. Natuurlijk alleen van die planten, waarvan we den naam kenden.

't Papiertje werd dan bij het blad gelegd, om er, als dit droog was, aan vastgehecht te worden. Wat moeder Krol gezegd had van de door God beschreven bladen en de door Hem gemaakte en geteekende bladeren maakte indruk op ons. Met eerbied deden we ons werk. En Nard, nu al lang een man, bewaart nog het oude Boek met een groot aantal bladeren tuſſchen de bladen als de kostelijkste herinnering aan onze padzoekerij.

Ik ging nu bijna elken dag naar Nard; omdat Jo bijzondere lessen had, kon hij maar nu en dan mee gaan. Maar we waren nu altijd, meestal in de boot, op zoek naar voorwerpen uit de natuur voor ons museum. En zoo als een vrek giert naar geld, zoo waren wij er op uit, om maar altijd meer, meer te zoeken. En er scheen nooit een eind aan ons vinden te zullen komen. We haptten bijvoorbeeld in een peer en — vonden er pitten in; dat bracht ons op 't idee, om allerlei vruchtenpitten, vooral steenpitten te verzamelen. Niet alleen allerlei granen en andere landbouwzaden; maar ook velerlei zaad van onkruid bewaarden we in afzonderlijke doosjes, vooral luciferdoosjes. Boontjes, boonen, erwten en wikken, alles groot goed, deden we in bonte verscheidenheid in fleschjes.

Ons museum werd onze weelde. En wat was vooral vader Krol trotsch op wat er in zijn zomerhuisje te zien was. Ieder, die er op de hofstee kwam, moest er een kijkje nemen. En als juffrouw Krol visite had, en dat was daar op de royale hofstee geen zeldzaamheid, dan moest men ook altijd even in 't museum zien. Eens zei ze:

„Jongens, er ontbreekt hier nog iets: een geschikte spreuk

uit den Bijbel. Jullie moet zelf eens zoo iets teekenen en hier ophangen!” —

Goed, dat zou Jo Hamburger dan doen, want die kreeg veel teekenes, en Nard en ik deden aan teekenen niet. En wat heeft hij ons allen verrast, toen we eens de deur openden, en vlak daar tegenover lezen:

HOE GROOT ZIJN UWE WERKEN, O HEERE!
GIJ HEBT ZE ALLE MET WIJSHEID GEMAAKT;
HET AARDRIJK IS VOL VAN UWE GOEDEREN.

Ps. 104 : 24.

Vreemd, dat we een heelen tijd van Bas niets zagen of hoorden. Op de Bijbelklas was hij niet weer geweest. Op school kwam hij niet meer en hij scheen van de straat verbannen. Jo had hem, evenals ik, in lang niet gezien. Was hij misschien ziek? of dood? verdronken of zoo? Dik wist het eindelijk:

„Bas gaat nu naar de lage uitgebreidere school, want hij zal een heel geleerde man worden. Vader weet het van den tuinbaas van mijnheer De Loevers!”

Ik vertelde dit nieuws aan Jo, en deze, die dicht bij de school voor meer uitgebreid lager onderwijs woonde, zou eens onderzoeken, of dat waar was. En ja, Jo had er hem met Henry de Loevers zien binnen gaan.

Van mij wist Dik, dat we in lang Bas niet hadden gezien en gehoord, en nu scheen hij wel graag weer eens mee naar boer Krol te willen.

„Zou 't nog wel mogen? — Ton, wil je 't eens voor mij vragen?”

Ik beloofde, het te zullen doen, en den eerst volgenden Woensdagmiddag ging Dik weer eens mee. We wilden hem liefst buiten ons museum houden, en omdat we een heelen tijd niet een flink vaartoertje hadden gemaakt, zouden we dat nu eens doen. Boer Krol scheen er heel blij mee te zijn, dat hij Dik weer eens zag.

„Dik, mijn jongen! — zei hij lachend — omdat jij er weer bij bent, krijg je een mandje vol van de lekkerste appels en peren mee in de boot!”

Wat voelde die Dik zich. Je kon dat altijd dadelijk aan hem zien, want dan bolden zijn wangen op. Van achteren moet ik zeggen, dat boer Krol toch ook zeer onevenredig was: hij had evenveel plezier in de domheid van Dik als in de listigheid van Bas.

We stevenden weer onder de brug over de laan door, in de richting naar de plassen. Maar naar de plassen wilden we niet; dat was veel te ver. Nard stevende links een dwarsslot in, en zoo kwamen we in de gracht, die de rechte voortzetting was van die, langs welke wij onzen eersten padzoekerstocht waren begonnen. Die gracht liep toen dood tegen de laan, en nu waren we dan over de laan heen. Aan den eenen kant hadden we dus weer de tuinen achter de huizen langs den weg, aan den anderen kant meest groote wei- of graslanden. In dit water hadden we nog niet gevaren. Er was hier zooveel nieuws te zien, dat we maar langzaam voortdreven. Altijd hadden we hier ergens een bosch gezien, en dat naderden we nu. 't Was 't bosch van mijnheer De Loevers. Nard had ons gezegd, dat daar zooveel te zien was: een oranjerie, broeikassen, pauwen, kalkoenen en ganzen. Misschien vonden we daar wel mooie veeren voor ons museum.

We hadden 't bosch reeds bereikt; Nard legde den vaarstok in de boot, die bijna onmerkbaar voortdreef, heel, heel langzaam. We zagen dan alles beter. Dichtbij pronkte een pauw, verder door de boomen heen zagen we een paar dames. Rechts trok een knecht, die met een langen stok een troep ganzen in een bepaalde richting dreef, onze aandacht. Blijkbaar waren we in stroomend water, want zachtjes dreven we verder — — —.

„Kijk! kijk! nóg 'n boot!”

We waren gekomen aan de invaart van een bochtigen vijver, die zich tot bijna aan de villa uitstreckte. En op die vijver dreef een mooi geschilderde boot, die naar ons toekwam. Jo greep een tak vast, om hier wat te blijven en te kijken. Misschien zouden we daar ook wel wat mogen varen. Nard wilde 't vragen, zoodra die andere boot dicht genoeg bij ons was, en we zaten daarop rustig te wachten. Rustig? Dik staarde maar al dien kant uit. Ik zag dat er angsttrekken in zijn gezicht kwamen, en wat werd hij bleek. In eens wierp hij zich plat in de boot neer terwijl hij uitriep:

„Weg, weg! het is Bas! het is Bas!”

Wat schrokken wel Van dat angstige doen van Dik? Of van het zien van Bas? — Misschien van beide. In eens greep Nard den vaarstok, zette gezwind de boot aan en sprong op den wal.

„Jo en Ton, houdt den vaarstok vast; ik zal trekken, dan gaan we harder! — 'k Wil met dien akeligen vent niets meer te maken hebben!”

Wij hielden goed vast, en Nard trok als een paard en liep in draf, zoodat onze boot schuimend door 't water ging. Toen hij de boot in de dwarsslot getrokken had, kwam hij weer aan boord, en zei:

„Allemaal bukken! Hij heeft ons gezien, en zal ons wel nakomen; maar misschien er geen vermoeden van hebben, dat we een dwarssloot zijn in gevaren. Blijf bukken, tot we weer in de vaart zijn!”

In de vaart gekomen, waagde Nard het, even rechtop te gaan staan.

„Kijk allemaal maar! — zei hij — kijk, dáár varen ze; ze zijn de dwarssloot al voorbij. Wij hebben ze mooi misleid!”

Jo ging staan en herkende niet alleen Bas; maar ook Henry de Loevers en zijn jongeren broer.

„Maar bij mijnheer De Loevers zal hij zich wel koest houden!”

Doch hoe ter wereld hij zich zulke goede vrienden bij de De Loevers had weten te maken: dát was voor ons allen onverklaarbaar.

„Bas kan alles! — zei Dik, die nog altijd in bukkende houding zat — en hij zal vast wel gauw hier zijn; laten we toch hard weg varen, naar huis!”

Wij bleven nog wat kijken; maar Dik smeekte zóó angstig, dat we toch gauw naar huis zouden varen, dat Nard weer flink aanzette. Bij de brug wilde Dik er uit, en hard naar huis loopen. Hij fluisterde mij in 't oor:

„Toe, Ton, ga een eindje mee de laan op, tot ik ver genoeg ben!”

Toen Dik uitgelaten werd, zei ik, met een knikje naar Nard en Jo, dat ik hem tot aan 't eind van de laan zou geleiden. En toen ik dit had gedaan en terug kwam, vertelde ik aan Nard en Jo, dat Dik gezegd had, dat hij „nooit, nooit, nooit weer hier wou komen.”

En toen — gingen we om het gevalletje lachen, alsof

die vlucht voor Bas maar een grapje van ons was geweest. Maar òf die vlucht werkelijk ernst was! Want we wilden hem liefst nooit weer zien: we kenden hem té goed. En we voeren in de volgende dagen nog wel eens in de vaart langs de hofstee, maar onder de brug door waagden we ons niet.

XIX.

DE TOOVERBOOT.

Het was een drie weken later. Jo ging maar een heel enkelen keer mee naar de hofstee. En ik alleen — nu de dagen zoo snel kortten — zag er tegen op, om in 't donker alleen naar huis te gaan.

Gelukkig, Nard voelde me:

„Je hoeft nooit alleen terug, Ton. 'k Zal altijd tot dicht bij je huis meegaan!”

En de trouwe kerel deed, wat hij zei. En nu was ik bijna elken dag, twee, drie, soms vier uren bij Nard op de hoeve. Zoolang het dag was, werkten we voor of in ons museum. Elken dag vonden we iets uit het rijk der natuur, dat zich nog niet in 't museum bevond. En we hadden reeds een paar boeken over *Natuurlijke Historie*, die ons niet alleen de namen noemden van allerlei uit onze verzameling, maar er ook iets bijzonders van vertelden. En vader Krol las daarin nog veel meer dan wij. En als dan 's avonds de lamp brandde, zaten we als drie studenten bij de tafel.

Het bootje had nu bijna altijd rust. Wij zouden nog graag eens naar de plassen en eilandjes varen, en daar de tijd na schooltijd daarvoor te kort was, namen we ons voor, een Zaterdag te gaan, mits Jo dan ook mee ging.

Doch Jo liet steeds op zich wachten, en toen Nard en ik daarover onze spijt uitspraken, zei Krol:

„Nou, dan ga ik eens met jullie mee!”

Dat was een verrassing. Zoodra we het middagmaal binnen hadden, ongeveer om halfeen, stapten we in de boot, ik naast Nard achter, en de boer vóór.

„Nu maar heel kalmpjes, — zei de man — want ik wil de wereld hier nog eens goed bekijken. 't Is wel vijf en twintig jaren geleden, dat ik voor 't laatst op de plassen ben geweest.”

O, wat een gezellig vaartoertje was dit. Want vader Krol zat al maar aan te wijzen, en te vertellen uit zijn jeugd. Dit was hier gebeurd en dat daar. Hier had hij gevischt, dáár kievietseieren gezocht, en gevonden, o! Op de plassen had hij met zijn vader veel aan de eendenjacht gedaan.

„Ik was een waaghals en een wildeman zonder weerga!” Maar hij was ziek geworden, en had van die ziekte zijn gebrekkigen gang overgehouden, en kwam sinds bijna nooit van zijn erf.

We naderden de plassen.

„O, kijk! kijk!”

Daar schoot een boot over de plassen als een tooverding.

„Kijk! Kijk! en zonder riemen en zonder vaarstok!”

Zoo iets hadden we nog nooit gezien. Groote stoomboten kenden we wel; maar kleine stoombootjes bestonden er niet, en motorbootjes waren nog even onbekend als auto's en stoomfietsen.

„Nard, jongen! duw aan, want dat moeten we zien! Kijk toch eens! 't Is of ze daar maar stil zitten, en 't gaat er door of er de drommel schipper is!”

Maar wij zagen beter dan vader Krol. Ze zaten daar niet

stil. Twee man, met de gezichten naar elkander toe, zaten met naar voren uitgestrekte armen een beweging te maken als roeiers in een giek. De tooverboot zwaaide om een eilandje heen en kwam in de richting naar ons toe.

„'t Is Bas! — Ton, zie je 't?”

„Ja, 't is Bas!”

De boer sloeg hard met zijn hand op zijn knie.

„Als 'k het niet dacht!” —

Ons gezicht was niet van die boot af.

„Achter in zit mijnheer De Loevers zelf, en die andere twee zijn Henry en Bas!” zei Nard en duwde onze boot naar den oever, want de andere zou ons daar passeeren en wij wilden de tooverij eens goed zien. Snel naderden ze, en mijnheer wuifde al en riep:

„Dag, Kroll! — Zoo, je houdt dus ook nog van een vaar-tochtje!”

We groetten zeer beleefd, en de boer zei:

„Dag, mijnheer De Loevers! — Wel ja, 't hart blijft jong. — Maar wij kunnen 't zoo snel en gemakkelijk niet als u!”

Bas en Henry keken ook naar ons, en Henry groette, maar Bas deed, of hij ons niet kende. — Hoe snel het ons ook voorbij ging, toch zagen we iets, dat ons het geheim oploste. Een touw van een pink dik liep als een snaar of riem zonder einde om een drietal schijven over heel de lengte van de boot. In regelmatige roeibeweging trok Henry telkens aan 't linksche, Bas aan 't rechtsche touw, zoodat het altijd rond liep. Bij 't roer liep de snaar over twee schijven recht naar beneden in 't water, en bracht daar — naar we vermoedden — een kleine waterschroef in ronddraaiende beweging. De boot werd daardoor dus

door 't water geschroefd. Evenals jaren later de kleine benzinemotorbootjes.

Wij voeren daar wat rond, en zagen nog driemaal de boot van De Loevers dicht langs ons heen varen.

„Dat is me vijf en twintig gulden waard, dat ik dat gezien heb!” zei de boer hartstochtelijk. „En dat heeft Bast natuurlijk uitgevonden. — 'k Zag het dadelijk, wat een schrandere baas hij was. Jonges, je hadt dat moeten zien, in wat een korten tijd hij van een oude laars en een paar plankjes een dingzigheidje maakte, om zonder riemen en vaarstok te kunnen varen!”

„Hoe zag dat ding er uit, vader?”

„Net een eendepoot. Door 't stuk leer van de laars ging het ding open en toe net als de poot van een zwemmende eend. Hij stond achter in de boot, en aan het ding was een lat gemaakt, waarmee hij werkte. 't Is een weergaloos knappe vent. En bij mijnheer De Loevers is hij aan 't rechte kantoor: die is rijk en houdt van nieuwe uitvindingen. Nu zul je er van beleven! Je zult hem nog door de lucht zien vliegen als een vogel!”

„Dat kan nooit, vader, nooit!”

„Nee, Krol, dat is onmogelijk. Een mensch is veel te zwaar! — Meester heeft het er op school nog pas over gehad. Een vogel is heelemaal voor 't vliegen gemaakt, en een mensch maar alleen om te loopen!”

De boer spotlachte.

„De meester! — Over zoiets moet je met geen meester praten. Maar Bast, dié weet het; dat verzeker ik je. En als God hem in 't leven spaart, zal die jongen groote dingen tot stand brengen!”

Alle drie dachten we aan onmogelijkheden, en ik ver-

telde, dat Bas in school eens alle gaslampen had uit laten gaan. De hoofdkraan stond op een plaats, waar de jongens nooit kwamen. Niemand had Bas van zijn plaats zien gaan, en toen we een uur in school waren geweest, gingen in eens al de lampen uit. De meester en de meeste jongens hielden het dadelijk voor zeker, dat Bas het deed; maar niemand kon het bewijzen. Meester stak dadelijk een kaars aan, en toen hij naar de hoofdkraan keek, was de kraansleutel weg. We mochten toen allen naar huis gaan. En den volgenden morgen kwam een meisje met den sleutel bij meester. Toen ze zich 's avonds ontkleedde, ontdekte ze, dat de sleutel aan den band van haar boezelaar was vastgebonden. In school zat dat meisje heel ver bij Bas vandaan.

De boer verkneuterde zich al weer.

„Dáár! 't zou me drie gulden waard zijn, als ik er bij was geweest! — Maar daar zie je 't al weer: die Bast staat voor niets!”

We hadden zóó druk geredeneerd, dat, toen we thuis uit de boot stapten, we zeiden:

„Hé, zijn we er nú al?”

En nu moest moeder Krol ook dadelijk 't groote nieuws weten. En toen ze 't wist, zei ze:

„Ja, die jongen is in alles een groot kunstenaar. Ook in de ondeugd en vooral een kunstenaar in 't liegen. En dat bederft alles!”

XX.

HET EINDE.

't Wintersaizoen was in aantocht: ik ging weer naar de avondschool, en kwam nu maar alleen 's Zaterdags en 's Zondags op Krols hoeve. Met Dik kwam ik bijna niet meer in aanraking, want hij was bakkersleerling, Bas zag ik nooit meer, en Jo Hamburger ontmoette ik niet anders dan bij 't in- en uitgaan van de dagschool.

En in 't voorjaar kwam er nog grooter verandering: ik zelf vertrok naar Leiden. Een kinderlooze oom van me had daar een betrekking aan een laboratorium. Hij had een week bij ons gelogeerd, en was eens met me mee gegaan naar ons museum. Hij bekeek alles, maar zei niets. Vermoedelijk sprak hij er 's avonds met vader en moeder over. Den volgenden dag zei hij, dat hij mij graag mee wou hebben naar Leiden: hij zou voor mijn opleiding zorgen, en 'k zou 'n heel goed leven bij hem en tante hebben. Vooral wat hij mij van 't werk op 't laboratorium vertelde, trok mij sterk aan. En in overleg met vader en moeder werd besloten, dat ik mee zou gaan, en als 't niet beviel, zou 'k weer thuiskomen.

Nu was het haastig afscheid nemen van de familie, van Nard en zijn ouders, van mijn schoolklasse, van Jo Hamburger en ook van Dik. Hiervoor moest ik bakker Van

der Schaaf zoeken, en de juffrouw daar zei me, dat Dik vóór drie dagen was weggejaagd, omdat hij altijd snoepte. Hoe ze de zaken ook afsloten, hij wist altijd bij sucade, krenten en amandelen te komen en van 't gebak kon hij niet afblijven.

Toen zocht ik hem aan huis, maar Daatje zei, dat Dik nu krullejongen bij den timmerman was. Ik had geen tijd om hem te zoeken, en zag hem dus niet meer.

't Afscheid van vader en moeder en Wim en zus viel me zwaar. 'k Dacht er niet aan, dat ik ze spoedig, en telkens, terug zou zien. Bij oom en tante, beiden oprecht godvreezende menschen, voelde ik me spoedig heelemaal thuis. Maar 'k moest leeren, leeren, en altijd leeren de eerste drie, vier jaar, en dan — leeren en werken, en dan — werken en leeren.

Ik kwam wel vaak thuis, maar zelden langer dan van Zaterdag tot Maandag, en bracht dan meestal den Zondag met Nard door, óf bij ons, óf bij hen thuis. Wij bleven dikke vrienden en schreven elkander veel brieven. Met hem bleef ik dus goed op de hoogte; maar van de andere padzoekers hoorde ik eindelijk niets meer.

Heel toevallig ontmoette ik eens Jo Hamburger aan 't station te H. Hij was op reis naar Duitschland. Ik was toen negentien jaar. En een maand daarna schreef Nard me, dat Bas, die geheel op kosten van mijnheer De Loevers studeerde, van 't gymnasium was weggejaagd, en dat De Loevers niets meer van hem wilde weten. 't Was wgens iets zeer schandelijks; maar hij noemde 't niet.

In den Herfst van 't volgende jaar — 't was een Zaterdagmiddag, en 'k stond gereed, om naar Nard te wandelen —

meldde zich iemand aan, die mij graag even wilde spreken. Moeder liet hem in een zijkamertje en zei me, dat er bezoek voor me was.

't Was Bas. Ik schrok een beetje en was toch blij. Hij zag er zoo verlept uit. Zijn kleeren, blijkbaar eens fijne heerenkleeding, waren versleten en hingen hem om 't lijf als een landlooper. Er lag iets zoo ontzettend weemoedigs in zijn blik, en zoo vermoeid, zoo levensmoede was zijn houding. Toch lachte hij, toen hij mij zag, maar 'k vond het zulk treurig lachen.

„Ton, ik ben blij, dat ik je nog eens zie. Wij waren toch altijd goede vrienden!”

„Ja, dat waren we, Bas, en ik ben werkelijk blij, dat je me nog eens komt opzoeken! Wat doe je nu?”

„Niks! Altijd maar studeeren en door bosch en veld loopen. En 'k lees ontzaglijk veel. In den Bijbel ook!”

Hij keek om zich heen en nam een Bijbel, die daar op een tafeltje lag. Hij bladerde er wat in om.

„Hoor eens, Ton, hoe majestueus!”

Hij las enkele verzen uit Jesaja voor, en hoewel ik die gedeelten bijna letterlijk van buiten kende, was het mij, of ik ze nooit eerder had gehoord of gelezen, met zoo'n aangrijpende bezieling en ernst las hij.

„Er is geen boek als de Bijbel, Ton, zooals er geen licht is als de zon, en geen geluid als de donder. Hoor nóg eens”:

En hij las Openb. 1 : 7: Ziet, Hij komt met de wolken en alle oog zal Hem zien, ook degenen, die Hem doorstoken hebben; en alle geslachten der aarde zullen over Hem rouw bedrijven; ja, amen. Ik ben de Alfa en de Omega, het begin en het einde, zegt de Heere, Die is, en Die was, en Die komen zal, de Almachtige!”

Hij nam een kerkboekje van 't tafeltje, zocht er iets en las Gez. 232.

— — — — —
 „Wie ziet in Hem Gods reddend' arm van boven,
 Tot hem gestrekt? Wie durft zijn kruis belijden?
 Wiens hart zich in den Lijdende verblijden,
 Met smaad bedekt?

O, man van smart! dat ieder voor U kniel!
 Gij droegt aldus de krankheid onzer ziel;
 't Was onze smart, die U ten deele viel;
 Ons overtreden

Heeft U verwond; om d' ongerechtigheden,
 Door ons begaan, zijt G' in dit leed gekomen.
 De tucht, die ons den vrede toe doet stroomen,
 Die naamt Gij aan!”

Hij wachtte even alsof hij iets zocht, en begon weer:

„O, Heiland! dus gefolterd door *mijn* kwaad,
 O, Heilge! om *mijn* schande dus gesmaad,
 — — — — —

't Was me zoo wonderlijk te moede. 'k Voelde neiging om te huilen; misschien omdat ik vocht in zijn oogen zag. In eens legde hij het boekje neer, ging opstaan, reikte mij de hand en zei:

„Nu moet ik weg!”

En eer ik wat tot bezinning kwam, was hij de deur uit. Lang heb ik nagedacht over de beteekenis van dit bezoek.

Wat bedoelde hij er mee? Had hij mijn hulp noodig en wilde hij mij op deze wijze voor zich winnen? — Maar dát kon ik niet gelooven. Want het had mij getroffen, dat hij zelf ook zeer bewogen was.

Eenige maanden later was ik weer eens bij Nard op de hoeve. 't Was toen slechts enkele weken geleden, dat hij mij in Leiden had bezocht, en toen had hij mij verteld van een nieuwen knecht, dien ze hadden. Nu had ik nauwelijks zijn ouders gegroet, of hij zei:

„Nu moet je allereerst eens kennis maken met den nieuwen knecht; hij is op 't langstuk aan 't werk. Kom maar meel!”

Aan Nards gezicht kon ik zien, dat er voor mij iets zeer bijzonders aan dien knecht moest zijn. En zoodra hij mij aangewezen was, geloofde ik, dat het bijzondere lag in het reusachtige en logge. Toen we hem naderden nam hij zijn pet van 't hoofd en zei:

„Dag, mijnheer!”

Nard lachte:

„Maar kennen jullie dan werkelijk elkaar niet? Toe, kijk eens goed!”

Nu zag ik het ineens.

„Wel, Dik, kerel! ben jij het? — Hoe gaat het je?”

Hij keek wat verlegen.

„Best, mijnheer! ik — — —”

„Nou, nou, je weet toch zeker nog wel, dat ik Ton heet!”

Hij deed iets als lachen.

„Jawel, mijn — — — jawel, Ton Teiter! Zeker wel; — maar — — — ja ik weet alles nog wel. Ik ben hier best, en 'k wil hier graag altijd blijven. Dat andere wil ik nooit meer doen. En 't was toch goed, anders zou 'k hier nooit

gekomen zijn. De jonge boer (dat was Nard; zijn vader heette enkel *boer*) weet alles wel!"

Hij keek beschaamd vóór zich, en Nard knikte me toe: 'k moest hem maar niet meer vragen. We hurkten wat bij elkander neer en dadelijk waren we druk aan den babbel over onze padzoekerij. Bas werd natuurlijk ook genoemd, en 'k hoorde nu, dat hij met zijn ouders verhuisd was naar de hoofdstad, doch verder wisten ze niets van hem.

Toen Dik en ik elkander warm de hand hadden gedrukt en ik met Nard heen ging, zei deze:

„Je weet, dat Dik bij 't timmervak was; maar daar hebben ze een dronkaard van hem gemaakt. Dat er heel geen timmerman in hem zat, besef je wel; hij kwam bij de opperlieden terecht, en daar was hij in nog slechter gezelschap. Als hij 's Zaterdagsavonds zijn weekloon had ontvangen, zwabberde hij naar de buitenkroegjes, en bracht dan den nacht hier of daar in een hok of schuur door. En eens, dat ik op Zondagmorgen met moeder naar kerk zou, zagen we op de laan een dronken kerel ons tegemoet komen. Ik merkte al gauw, dat het Dik Koorner was. Dicht bij ons gekomen, deed hij erg zijn best, om recht te loopen, sloeg de hand aan de pet, en juist was hij ons gepasseerd, of hij stevende pardoes het vaarwater in. Moeder schrok geweldig; maar ik stapte dadelijk in de vaart, greep hem vast en sjarde hem op den wal. Toen moeder, zoo hard ze kon, terug om vader te halen. En de knecht, die gereed stond om naar kerk te gaan, kwam ook mee, en samen hebben we Dik in de schuur weten te krijgen. Van kerkgaan kwam natuurlijk niets. Wel, wat 'n rare Zondag was dat. En toch 'n goede, want vader zei: „God heeft hem hier gebracht, en nu zal hij bij ons blijven, want anders is

't een verloren mensch!" En Dik is bij ons gebleven. Hij is daar wonder blij mee. Wij kunnen hem best gebruiken en hij is goed en gewillig als een lam. Van drinken is geen sprake meer. Hij gaat geregeld met mij of met den anderen knecht naar de kerk, maar overigens komt hij van de hofstee niet af. Want hij weet, hoe gemakkelijk hij te verleiden is; hij is bang voor de menschen. Jij hebt wel eens gezegd, dat hij als kind zoo'n goedzak was, en dat is hij nog. We houden allemaal veel van hem!"

Een paar jaar later was ik op de nijverheidstentoonstelling in de hoofdstad. Op een machinaal weefgetouw werden geruite doeken geweven, en ik stond daar met anderen naar te kijken, toen mij een hand op den schouder gelegd werd, en ik de zoo welbekende stem hoorde:

„Ton!"

Ik keek om.

„Wel, Nard, jongen!"

Wat een verrassing! Wat hadden we eerst veel te babbelen. Daarna samen dit en dat bekijken. En om een uur of één wandelden we de stad eens in. Omdat we trek hadden, stapten we een net maar eenvoudig restaurant binnen, en nauwelijks zaten we, of ik merkte, dat de buffet-juffrouw al maar strak mij aankeek en dan een bejaarde dame iets in 't oor fluisterde. Toen kreeg ik ook de oogen van deze op mij gevestigd. Even daarna kwam ze, met wat we besteld hadden, naar ons toe, en zei:

„Mijn dochter zegt, dat u Ton Teiler bent. Onze Bas had het vroeger veel over u, en hij noemt nog wel soms uw naam. Als u hem eens zien wilt, dan zal ik u straks wel even bij hem brengen!"

Nu herkende ik de moeder, en ook de zuster van Bas duidelijk. Ik vermoedde, dat hij ziek of sukkelend was, en 'k wilde wel graag eens met hem spreken. Ik vroeg Nard ook mee; maar deze zei, dat ik eerst maar alleen moest gaan. En toen ik mijn kom en bordje leeg had, kwam de moeder en ging mij voor naar — — den zolder. Daar was een hoek afgeschut met traliën, en achter die traliën zag ik bij een tafel op een stoel zitten — — Bas.

„Ja, — zei de vrouw — hij is niet kwaad, o, heelemaal niet; maar hij zou aan een ongeluk kunnen komen. Ga u gerust bij hem binnen!”

Zij opende de traliedeur, en nu zag ik Bas beter. Hij lachte zooals een klein kind lacht.

„Dag, Bas! hoe gaat het?”

„Ton!” — zei hij en lachte, en graaide met zijn hand in een bord dikke erwtensoep. Hij had een slabbetje voor als een klein kind en was van voren geheel bemorst met erwten.

„Ton! — zei hij — Ton!” en lachte, lachte zoo zinneloos. Ik vroeg hem iets, twee-, driemaal, doch al wat hij zei, was: Ton! — Ik noemde den naam Jezus, en hij glimlachte en zei: Ton!

Ontzettend, zooals mij dat aangreep. Ik kon het niet langer zien. Even hield ik zijn hand in de mijne en ging heen; maar toen ik mij had omgekeerd, sloeg ik beide handen voor mijn oogen en 'k zuchtte diep: „O, God — — —!”

Nard merkte, hoe bleek ik zag, en hoe ik was aangedaan.

„Neen, — zei hij — 'k wil hem liever niet zien!”

'k Heb nooit weer van Bas gehoord. Van Jo Hamburger alleen, dat hij ingenieur was en in Duitschland woonde.

Nard trouwde, en ik en mijn aanstaande waren bij hem op de bruiloft. Ik trouwde, en Nard en zijn vrouw vierden de plechtigheid mee.

En drie jaar later — — trouwde Dik met een geloovig dienstmeisje, en Nard en ik waren van de partij.

De gelukkige Dik en zijn vrouw wonen in een nieuw arbeidershuisje, dat de boer daar voor hem heeft laten bouwen, aan de vaart, vlak bij de hoeve. Toen hij mij zijn woning liet zien, wees hij eerst naar 't dak en zei:

„Kijk, Ton! — 't Zijn de pannen, die we in de gracht gooiden! — Maar 'k heb ze goed afgeschrobd!”

INHOUD.

Hoofdst.		Bladz.
I.	Hoe dom	5
II.	Nog dommer	16
III.	Padzoekers	22
IV.	De seinvlag	36
V.	De vriendelijke boer en zijn boot	44
VI.	Het nieuwe schort van Daatje	52
VII.	Bas op verkenning uit	62
VIII.	Die dakpannen	69
IX.	De boerin maakt kennis met een raar zoodje	79
X.	Varen zonder Bas, en Bas gaat er met de boot van door	89
XI.	Op zoek naar de boot	98
XII.	Listige Bas	106
XIII.	Beleden, vergeven, gered	114
XIV.	Nieuwe bezwaren	127
XV.	Bas herstelt zich	132
XVI.	Schipbreuk	142
XVII.	Op de Bijbelklas	155
XVIII.	„Ons Museum”	162
XIX.	De tooverboot	172
XX.	Het einde	177
